

**Univerzita Hradec Králové**  
**Pedagogická fakulta**  
**Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby**

## **Edukace v mimoškolním prostředí – příměstské tábory**

Diplomová práce

Autor: **Bc. Kristýna Kořínková**  
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice  
Studijní obor: Učitelství výtvarné výchovy pro základní umělecké školy  
a střední školy  
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Klára Zářecká, Ph.D.  
Oponent práce: Mgr. Lucie Tikalová, Ph.D.

## Zadání diplomové práce

**Autor:** Kristýna Kořínková

**Studium:** P20P0187

**Studijní program:** N7507 Specializace v pedagogice

**Studijní obor:** Učitelství výtvarné výchovy pro základní umělecké školy a střední školy

**Název diplomové práce:** **Edukace v mimoškolním prostředí - příměstské tábory**

**Název diplomové práce AJ:** After-school education - suburban camps

### **Cíl, metody, literatura, předpoklady:**

Diplomová práce se zabývá možnostmi vzdělávání na příměstských táborech, především zaměřených na výtvarnou tvorbu. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá formami, postupy a cíli mimoškolních vzdělávacích aktivit. Představuje některé kulturní a volnočasové organizace, pořádající příměstské tábory a analyzuje jejich metodiku a vzdělávací programy.

Praktická část prezentuje přípravu, realizaci a evaluaci autorského výtvarně zaměřeného programu pětidenního příměstského tábora včetně jeho fotodokumentace. Součástí diplomové práce bude prezentace didaktických příprav pro příměstský tábor zaměřený na téma Umění v regionu (historie a současnost v umění Kolínska). Cílem práce je najít vhodné didaktické a výtvarné metody a postupy pro zkvalitnění edukace příměstských táborů. Realizace příprav během pětidenního turnusu letního příměstského tábora.

KITZBERGEROVÁ, Leonora. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Univerzita Karlova, 2014. ISBN 978-80-7290-667-3.

ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V, nejen pro základní umělecké školy*. Přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2003. ISBN 80-7290-129-X.

ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-121-4.

ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7.

HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Karolinum, 1991. ISBN 80-7066-368-5.

**Garantující pracoviště:** Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby,  
Pedagogická fakulta

**Vedoucí práce:** Mgr. et Mgr. Klára Zářecká, Ph.D.

**Oponent:** Mgr. Lucie Tikalová, Ph.D.

**Datum zadání závěrečné práce:** 16.12.2020

**Prohlášení**

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „Edukace v mimoškolním prostředí – příměstské tábory“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí práce a že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové

.....

## **Poděkování**

Děkuji Mgr. et Mgr. Kláře Zářecké, Ph.D., vedoucí mé práce, za nezištnou pomoc, odborné vedení a cenné rady při vypracování této práce. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině a příteli za jejich velkou podporu.

## **Anotace**

KOŘÍNKOVÁ, Kristýna. *Edukace v mimoškolním prostředí – příměstské tábory*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 101 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá možnostmi vzdělávání na příměstských táborech, především zaměřených na výtvarnou tvorbu. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá formami, postupy a cíli mimoškolních vzdělávacích aktivit. Představuje některé kulturní a volnočasové organizace pořádající příměstské tábory a analyzuje jejich metodiku a vzdělávací programy.

Praktická část prezentuje přípravu, realizaci a evaluaci autorského výtvarně zaměřeného programu pětidenního příměstského tábora včetně jeho fotodokumentace. Součástí diplomové práce bude prezentace didaktických příprav pro příměstský tábor zaměřený na téma Umění v regionu (historie a současnost v umění Kolínska). Cílem práce je najít vhodné didaktické a výtvarné metody a postupy pro zkvalitnění edukace příměstských táborů. Realizace příprav během pětidenního turnusu letního příměstského tábora.

## **Klíčová slova**

Volný čas, edukace, příměstský tábor, výtvarná tvorba, umění, město, volnočasové organizace, výtvarné techniky, tvořivé přípravy.

### **Annotation**

KOŘÍNKOVÁ, Kristýna. *Education in the out-of-school environment – suburban camps*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022. 101 pp. Diploma thesis.

The diploma thesis deals with the possibilities of education in suburban camps, mainly focused on art. The work is divided into theoretical and practical part. The theoretical part deals with the forms, procedures and purposes of extracurricular educational activities. It presents some cultural and leisure organizations organizing suburban camps and analyzes their methodology and educational programs.

The practical part presents the preparation, implementation and evaluation of the author's art-oriented program of a five-day suburban camp, including its photo documentation. Diploma thesis includes a presentation of didactic preparations for a suburban camp focused on the topic of Art in the region (history and present in art of Kolín). The aim of the work is to find suitable didactic and artistic methods and procedures for improving the education of suburban camps. Implementation of preparations during the five-day summer suburban camp tour.

### **Key words**

Leisure time, education, suburban camp, art, city, leisure organizations, art techniques, creative preparations.

# Obsah

Úvod.....	10
1 Teoretická část .....	12
1.1 Pedagogika volného času.....	12
1.1.1 Zájmové vzdělávání .....	13
Střediska pro volný čas dětí a mládeže .....	14
Funkce zájmových činností .....	14
1.1.2 Zážitková pedagogika .....	15
1.2 Letní tábory.....	15
1.2.1 Kulturní a volnočasové organizace pořádající příměstské tábory .....	16
Národní galerie Praha .....	17
Galerie moderního umění v Hradci Králové.....	17
Divadlo Drak.....	18
Ateliér pro radost .....	18
Art Generace .....	19
Draw Planet.....	19
Malování a kreslení, z. s. ....	20
CentrumDěti.cz .....	20
1.2.2 Formy výuky využitelné ve volnočasovém vzdělávání .....	21
Hromadná (frontální) výuka .....	21
Skupinová (kooperativní) výuka.....	21
Individuální výuka .....	22
1.2.3 Metody mimoškolního vzdělávání.....	22
Výchova zážitkem.....	22
Metoda rozvoje tvořivosti.....	23
Brainstorming .....	23
1.3 Cíle výchovy ve volném čase .....	23

1.4	Výtvarná výchova ve volném čase .....	24
1.4.1	Motivace ve výtvarné výchově .....	25
1.4.2	Tvořivé vyučování .....	26
1.4.3	Artefiletika .....	27
1.4.4	Projektové metody ve výtvarné výchově .....	28
	Výtvarný projekt .....	29
2	Praktická část .....	30
2.1	Téma programu .....	30
2.2	Zázemí tábora .....	30
2.3	Inspirace a motivace .....	31
2.4	Časový harmonogram dní .....	32
2.5	Realizace programu .....	33
	Pondělí .....	33
	Úvod do tématu tábora .....	34
	Test kreativity .....	35
	Logo skupiny .....	37
	Experimentální malba .....	39
	Reflexe dne .....	41
	Úterý .....	42
	Výtvarná hra .....	43
	Pohled z ptačí perspektivy .....	44
	Frotáž .....	46
	Vitráž .....	48
	Sgrafito .....	50
	Reflexe dne .....	51
	Středa .....	52
	Výtvarná hra .....	53



Spojovačka – výtvarná hra.....	54
Hra na módní návrháře – tričko do města.....	55
Návštěva galerie.....	57
Autorská kniha.....	59
Reflexe dne .....	61
Čtvrtek .....	62
Pozvánka na vernisáž.....	62
Architektonické modely.....	63
Malování přírodninami .....	65
Město v přírodě.....	67
Sochy .....	68
Reflexe dne .....	70
Pátek.....	71
Vlastní dílo.....	73
Ilustrace.....	75
Další možný program.....	77
Město na dlani.....	77
3 Rozbor dotazníků.....	80
Závěr .....	94
Seznam použitých zdrojů.....	96
Seznam obrázků.....	98
Přílohy.....	101

## Úvod

Diplomová práce vychází z osobních zkušeností, které jsem získala jako lektorka na dětském příměstském táboře. Tábory jsou tématem, které je mi velice blízké, to je také jedním z důvodů, proč jsem si jej vybrala. Už jako malé dítě jsem se účastnila různých pobytových táborů a letos se již šestým rokem věnuji přípravě příměstských táborů. Další motivací ke zvolení tématu byla skutečnost, že problematika příměstských táborů nemá takovou pozornost, jakou by zasluhovala.

Práce se zabývá převážně výtvarně zaměřenými příměstskými tábory a vícedenními výtvarnými ateliéry pro děti. Příměstské tábory jsou pořádány několika organizacemi jako například základními uměleckými školami, základními školami, neziskovými či soukromými organizacemi a v neposlední řadě galeriemi. Většinou se jedná o pětidenní program, na kterém účastníci stráví denně okolo sedmi až devíti hodin. Jednotlivé tábory jsou tematicky zaměřené a často se v nich kromě tvoření objevují i aktivity v podobě her či výletů.

Cílem práce je připravit kvalitní výtvarně zaměřený příměstský tábor pro děti prvního stupně základní školy, který je zaujme, zároveň rozšíří jejich znalosti a dovednosti, tento program popsat, analyzovat a zhodnotit. Existuje totiž mnoho příměstských táborů výtvarného charakteru, ale ne vždy je program kvalitně zpracovaný tak, aby účastníkům předával kromě zábavy i vědomosti, učil je nové věci a rozvíjel jejich kompetence. V některých případech se jedná o pouhé vyrábění podle předlohy. Účastník si tak sice vyzkouší různé techniky, ale nerozvíjí dostatečně svoji kreativitu. Těmito přístupy se diplomová práce nezabývá, jejím cílem bylo zvolit a zaznamenat takové postupy, které účastníkům zprostředkují zároveň zábavu i vzdělávání a poskytnou jim prostor pro experimentování v tvorbě a seberealizaci.

V minulém roce jsem věnovala jeden turnus příměstského tábora výtvarné tvorbě dětí, která mě velice naplňuje. Tábor nesl název *Umění s podtitulem Moje město*. Motivací k výběru tématu byla skutečnost, že Kolín je opravdu zajímavé inspirativní město, které má rozhodně co nabídnout jak po historické, tak i po kulturní stránce. Účastníci tábora pocházeli z Kolína a jeho blízkého okolí, a proto by měli znát významné památky, architekturu i kulturu města.

Děti jsou bohužel často zvyklé místo tvoření vyrábět daný výrobek přesně podle předlohy. Místo vlastní tvorby tak využívají šablony, pravítka nebo obkreslují to, co

vidí před sebou. Této formě tvorby se program vyvaruje a je připraven tak, aby účastníci tábora měli volnost a prostor pro vlastní originální výtvarné vyjádření.

Díky realizaci připraveného programu bylo možné jednotlivé aktivity vyzkoušet na dětech a následně zhodnotit a porovnat jejich přínos, vidět a ověřovat, zdali si děti z aktivity odnesly vědomosti, které jim měla přinést. Program byl koncipován tak, aby byl přiměřený věku dětí, a hlavně jejich zájmům. Vycházel z předpokládaných znalostí a zkušeností účastníků. Inspirován byl nejen odbornou literaturou, ale zejména osobními zkušenostmi, které jsem získala jako lektorka na příměstských táborech.

Teoretická část vychází ze studia odborné literatury zaměřené na edukaci výtvarné výchovy, převážně z mimoškolního, ale také z školního prostředí. Dává si za cíl shromáždit informace o neformálním vzdělávání a volnočasové edukaci. Představuje výtvarně zaměřené tábory pro děti. Přibližuje vybrané organizace věnující se příměstským táborům zaměřeným na výtvarnou tvorbu. Byla také inspirací a studnicí cenných informací, které jsem využila v části praktické. Pojednává o tom, co by jednotlivé aktivity měly splňovat a zahrnovat a jaké jsou možnosti edukace v mimoškolním prostředí.

Pro větší přehlednost je praktická část rozdělena do devíti kapitol. Zaměřuje se na inspiraci, organizaci tábora, a především popisuje uskutečněný program, který proběhl v rámci pětidenního příměstského tábora, konaného v termínu od dvanáctého do šestnáctého července v budově obecně prospěšné společnosti Prostor Plus Kolín. Klade si za cíl přiblížit jednotlivé tvořivé aktivity, a to včetně motivace před aktivitou i popisu toho, jak činnost dětí bavila. Průběh tábora je rozepsán dle jednotlivých dnů, přičemž výtvarné aktivity jsou rozpracovány samostatně do nejmenšího detailu. Popis je navíc doplněn osobními komentáři a postřehy. Vše ilustrují fotografie vzniklé během tábora, díky kterým má čtenář konkrétnější představu o průběhu a výsledku tvorby.

V poslední části diplomové práce je prezentováno dotazníkové šetření, které bylo realizováno lektory a pedagogy, kteří mají zkušenost s organizováním výtvarně zaměřených táborů.

# 1 Teoretická část

## 1.1 Pedagogika volného času

Pedagogika jako samostatná věda vznikla v 19. století a doposud stále dochází k jejímu rozčleňování do samostatných disciplín. Dalo by se říct, že v současnosti existuje celý soubor pedagogických věd. Jednou z těchto pedagogických disciplín je i pedagogika volného času, která se obecně řadí mezi společenské vědy.

*„Zabývá se výchovou ve volném čase, cíli, podmínkami a prostředky výchovy ve volném čase, pedagogickým ovlivňováním či zhodnocováním volného času. Sleduje možnosti rozvoje osobnosti člověka v různých věkových obdobích – dětí, mládeže, dospělých v produktivním věku i seniorů ve volném čase.“<sup>1</sup>*

*„Stanovuje teoretická východiska, vymezuje základní pojmy, metodické postupy i praktická doporučení pro realizaci volnočasových aktivit. Zahrnuje také otázky managementu volného času a metodologii výzkumu.“<sup>2</sup>*

Pedagogika volného času se, jak již název napovídá, zabývá vzděláváním ve volném čase, takže do ní spadá i téma příměstských táborů. Volný čas lze definovat jako dobu, kdy si člověk může svobodně vybrat, co bude dělat. Tím je myšlena aktivita, která člověka baví, přináší mu radost a zároveň je schopen si při ní odpočinout, dobít energii a rozvíjet svoji osobnost. Účastníci táborů si také, v ideálním případě, vybírají téma a zaměření tábora, kterého se účastní. Pomocí takových aktivit, které dítě baví, se může dostat do stavu tzv. flow – čili plynutí, stavu, kdy člověk nevnímá nic okolo sebe a je zcela ponořen do činnosti, kterou právě vykonává. O navození stavu flow se snaží i program příměstského tábora, zpracovaný v rámci této diplomové práce.

Trávení volného času je subjektivní. Pro každého jedince znamená tento pojem něco jiného, protože každý se ve volném čase zabývá jinou činností. Dítě do určitého věku tráví svůj volný čas podle toho, jak ho tráví jeho rodina, prostředí, ve kterém vyrůstá a které ho nejvíce ovlivňuje. Každá rodina mu nemusí zabezpečit takové podmínky, aby trávení volného času bylo považováno za kvalitní. Na otázku, co je to kvalitní volný čas nelze jednoznačně odpovědět. Volný čas by měl člověka obohacovat, činnost, kterou vykonává, by ho měla naplňovat a uspokojovat jeho potřeby, nejen tělesné, ale také psychické. Trávením volného času by člověk neměl omezovat ostatní.

---

<sup>1</sup> PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. 2014. ISBN 978-80-7290-666-6. s. 8.

<sup>2</sup> Tamtéž, s. 9.

Volný čas postupně ovlivňuje nejen rodina, ale také různé školní instituce, kterými dítě během života prochází. Je to nejen mateřská, základní a střední škola, ale také různé volnočasové organizace, kterých v této době existuje celá řada. Tím, jak dítě dospívá, ho kromě řízeného volného času ovlivňuje kolektiv, s kterým tráví nejvíce volného času. Výběr kamarádů je při volnočasových aktivitách také důležitým faktorem.

Je výchova ve volném čase a výchova mimo vyučování totožná? Ačkoliv by se mohlo zdát, že jde o totéž, mezi těmito pojmy je rozdíl, a tudíž nejsou stejné. Pedagogika volného času používá pojem výchova ve volném čase v souvislosti s dobrovolnými volnočasovými aktivitami. Na rozdíl od toho pojem mimoškolní vyučování zahrnuje aktivity, kterým se věnují žáci či studenti mimo školu, ale nejsou zcela dobrovolné. Jedná se například o program ve školní družině, domově mládeže nebo dětském domově. Tím je tedy myšleno výchovné působení, které probíhá mimo školní vyučování, tedy převážně ve volném čase. Je to tedy působení pedagoga – vychovatele, který pro děti připraví činnost, která může nenásilnou formou doplnit informace nejen z povinného vyučování, ale také obohatit jeho všeobecný přehled, či připravit ho na různé životní situace.

### 1.1.1 Zájmové vzdělávání

Zájmové vzdělávání tvoří nedílnou součást celoživotního vzdělávání. Není však povinné a samozřejmě musí odpovídat jistým standardům. Vychází vždy ze zájmů a potřeb dítěte. *„Zájmy můžeme dělit i podle úrovně činnosti, časového trvání, koncentrace, společenské hodnoty a tradičně podle obsahu.“*<sup>3</sup>

Zájmové vzdělávání probíhá většinou při školních zařízeních, jakými jsou například školní družiny, kluby či střediska volného času. *„Střediska volného času se dále podílejí na další péči o nadané děti, žáky a studenty a ve spolupráci se školami a dalšími institucemi rovněž na organizaci soutěží a přehlídek dětí a žáků. Zájmové vzdělávání jednoznačně napomáhá naplňovat vzdělávací cíle stanovené školským zákonem.“*<sup>4</sup>

Při absolvování zájmového vzdělání žák či student sice nedosahuje žádného stupně vzdělání, ale rozvíjí se jeho osobnost, zdraví (duševní hygiena, odpočinek),

---

<sup>3</sup> PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. 2014. ISBN 978-80-7290-666-6. s. 97.

<sup>4</sup> Zájmové vzdělávání. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha 1, 2013–2022 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>

vzdělává se, kulturně obohacuje či rozvíjí své znalosti, talent, dovednosti a sociální vztahy.

*„Školská zařízení pro zájmové vzdělávání zajišťují podle účelu, k němuž byla zřízena, výchovné, vzdělávací, zájmové, popřípadě tematické rekreační akce, zajišťují osvětovou činnost pro žáky, studenty a pedagogické pracovníky, popřípadě i další osoby.“<sup>5</sup>*

Do zájmového vzdělávání patří školní družiny, školní kluby, střediska pro volný čas dětí a mládeže, domovy mládeže a volnočasové organizace. Vzhledem k tomu, že školní družiny a kluby příměstské tábory pořádají opravdu zřídka kdy, dále jsou stručně popsána pouze střediska pro volný čas dětí a mládeže.

### **Střediska pro volný čas dětí a mládeže**

Jedná se o školská zařízení, díky kterým účastníci smysluplně využívají volný čas k rozvoji své osobnosti. Jsou určená pro všechny věkové kategorie, kromě dětí střediska navštěvují studenti, dospělí a senioři. Jejich cílem je nabídnout co nejširší paletu činností, vhodně účastníky motivovat a všestranně je rozvíjet.

*„Střediska volného času poskytují metodickou, odbornou, popřípadě materiální pomoc účastníkům zájmového vzdělávání, případně školám a školským zařízením. Střediska zpravidla vykonávají činnost po celý školní rok, a to i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování.“<sup>6</sup>*

Střediska poskytují nejen pravidelné zájmové činnosti, ale také činnosti příležitostné (soutěže, pobytové nebo příměstské tábory, víkendové či jednodenní workshopy, zájezdy, sportovní akce, různé vzdělávací akce a další), častokrát se zapojují do života v obci a tím zvyšují kulturní habitus obce.

### **Funkce zájmových činností**

Díky zájmovým činnostem je jedinec schopen rozvíjet např. fantazii, představivost, paměť, myšlení a řeč a získané poznatky dokáže uplatnit ve svém životě. Tím, že se podílí na aktivitě pod vedením zkušeného pedagoga, si později dokáže vytvořit svůj vlastní postup činnosti, plán, podle kterého pracuje a díky němu si stanoví i cíl a překonat případné překážky při nezdaru. Činnost většinou probíhá ve skupině a tím se uspokojují a posilují jeho sociální vztahy a potřeby.

---

<sup>5</sup> Zájmové vzdělávání. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha 1, 2013–2022 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>

<sup>6</sup> Střediska volného času. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha 1, 2013–2022 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

*„Zájmová činnost tedy plní funkci výchovnou i vzdělávací. Rozvíjí celou osobnost, působí motivačně i socializačně, podporuje seberealizaci. Jako součást volného času plní i úkoly zdravotně-hygienické. Může být prostředkem relaxace, odpočinku, duševní i fyzické rekreace a regenerace sil. Jedinci i společnosti přináší významné hodnoty zdravotní, kulturní, výchovné a vzdělávací, společensko-politické i popř. ekonomické.“<sup>7</sup>*

Funkcí zájmové činnosti na příměstském táboře je kvalitně strávený volný čas. Zároveň je třeba zohlednit to, že účastníci jsou děti, které mají prázdniny. Chtějí si tedy odpočinout a nasbírat během prázdnin nové zážitky. Přestože edukační funkce činností by rozhodně neměla chybět, musí být zastoupena v takové podobě a rozsahu, aby to odpovídalo věku a zkušenostem dětí. To znamená, že cílem je něco se naučit, nejlépe formou hry tak, aby to děti bavilo.

### **1.1.2 Zážitková pedagogika**

Zážitková pedagogika je založena na myšlence intenzivní emoce, která zapříčiňuje to, že se člověku informace získané při silném zážitku lépe vryjí do paměti. Jedná se tedy o učení ze zážitku. Dítě přitom překonává výzvy a učí se ze svého jednání. Pedagog by měl aktivity, které s žáky realizuje koncipovat tak, aby z nich žáci měli intenzivní prožitek.

V prostředí příměstských táborů je zážitková pedagogika nezbytná. Děti se na příměstské tábory totiž nechodí učit, ale spíše za zážitky a bavit se. Takže je vždy třeba myslet na to, aby aktivita děti bavila a chtěly ji dělat, to že se přitom nějakým způsobem vzdělávají, si často vůbec neuvědomují. V programu realizovaném v rámci této práce se děti například setkaly s významnou architekturou přímo její návštěvou, konkrétně s chrámem sv. Bartoloměje v Kolíně. Nešlo však jen o pouhou návštěvu, ale děti se navíc zaměřily na různé povrchy této architektonické památky a zachycovaly je prostřednictvím frotáží. Prohlédnutí barevných vitráží pak děti inspirovalo, v později realizované tvorbě vitráží z barevných folií. Díky tomuto zážitku tak děti kostel znají a pamatují si nějaké informace o něm.

## **1.2 Letní tábory**

Letní tábory mají více podob a pořádá je mnoho odlišných organizací či soukromníků nebo základních škol. Mohou mít více různých zaměření, jakými jsou

---

<sup>7</sup> PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. 2014. ISBN 978-80-7290-666-6. s. 103.

například sport, příběhy či filmy, hra na hudební nástroj, výtvarná tvorba a další. Dále se od sebe mohou lišit délkou trvání. Zatímco pobytové tábory běžně trvají sedm dní až tři týdny, příměstské tábory probíhají pět dní – od pondělí do pátku, kdy děti odcházejí každý den po činnosti domů. Jsou zde tedy v době, kdy jsou jejich rodiče v zaměstnání.

Tato diplomová práce se zaměřuje právě na příměstské tábory. Denní časová dotace příměstských táborů většinou bývá přibližně sedm až devět hodin denně. Ve většině organizací pořádajících tyto tábory není možné přihlásit dítě pouze na některé vybrané dny, či hodiny, narušovalo by to plynulost programu, který bývá tematicky zaměřen. Výtvarné příměstské tábory mohou být čistě zaměřené na tvoření v duchu daného tématu či na techniku, kterou účastníci tvoří a zdokonalují se v ní (kresba, malba, plenér, keramika).

### **1.2.1 Kulturní a volnočasové organizace pořádající příměstské tábory**

Konáním výtvarných táborů se zabývají galerie, ateliéry, volnočasové organizace a centra. Existují příměstské tábory i tábory s ubytováním. Galerie především pořádají příměstské tábory, které se většinou odehrávají v galerii, kde mají táborníci přímý styk s uměleckými díly. Zatímco volnočasové organizace a centra pořádají tábory v ateliérech či jiných pro ně dostupných místech. Délka táborů se liší dle toho, jestli jde o pobytový nebo příměstský tábor. Příměstský trvá pět dnů a děti na něm tráví průměrně sedm až devět hodin denně.

Tábory konané v uměleckých institucích bývají zaměřené výhradně na tvorbu, zatímco pobytové nebo tábory pořádané neuměleckou institucí jsou často prokládané hrami, výlety a dalším nevýtvarným táborovým programem. Některé tábory jsou sice výtvarné, ale postrádají hlubší výtvarné myšlenky a jde na nich spíše o to, vyzkoušet si co nejvíce technik. Těmito tábory se diplomová práce dále zabývat nebude. Naopak se zaměřuje na několik vybraných organizací, které skládají program z kreativních výtvarných aktivit, které jsou převážně zaměřeny na jedno téma.

V následujících řádcích jsou prezentovány příměstské tábory, o kterých bylo možné získat z webových stránek dostatečné množství informací. Dostupnost a detailnost programů a organizace tábora tedy ovlivňuje to, jak detailně jsou jednotlivé organizace popsány dále.

Vybrané tábory byly realizovány v rámci větších městských lokalit – Hradec Králové a Praha, protože ve městech bývá širší nabídka příměstských táborů a nacházejí se zde umělecké galerie, výtvarné ateliéry a další kulturní zařízení. Pro komparaci byly



vybrány instituce typu umělecké galerie – Galerie moderního umění v Hradci Králové a Národní galerie Praha, tři výtvarné ateliéry – Draw planet, Art Generace, Ateliér pro radost, jeden divadelní – Divadlo Drak a tábory neziskových organizací – Malování a kreslení z. s. V poslední řadě je zde uveden příklad jednoho pobytového tábora – CentrumDěti.cz.

### **Národní galerie Praha**

Národní galerie Praha pořádá Letní ateliér. Jedná se o pětidenní umělecké soustředění konané ve Veletržním Paláci a v jeho okolí. Účastníci se tak mohou inspirovat prostředím Národní galerie a její bohatou sbírkou. Program je vždy zaměřen na jedno téma, kterého se pořadatelé striktně drží ve všech jeho aktivitách. Ateliéry jsou většinou pořádané pro různé věkové skupiny od sedmi do šestnácti let. Věkové skupiny jsou následující: sedm až devět let, deset až třináct let a čtrnáct a více let.

*„Ateliéry probíhají inovativní a hravou formou. Odkrývají dětem i teenagerům příběhy uměleckých děl nejen výtvarnými, ale i divadelními, improvizními či pohybově-tanečními technikami.“<sup>8</sup>*

Jednotlivé turnusy jsou vedené lektory vzdělanými ve výtvarném oboru. Účastníci spolu s lektory navštěvují zajímavá inspirativní místa a tvoří rozličnými technikami s různými druhy materiálů. Program probíhá každý den v čase od 10 do 16 hodin.

### **Galerie moderního umění v Hradci Králové**

Galerie moderního umění v Hradci Králové má bohatou edukační činnost. Nabízí programy nejen pro školy, ale také pro veřejnost. Nabízené programy jsou různého charakteru. Jedná se jak o krátké workshopy, které doprovází výstavu, tak i o vícedenní výtvarné tvoření (např.: Letní tvořeniště, Jarní zašívárna, Podzimní salon). Tyto edukační programy nabízejí několikadenní tvoření a svým charakterem se podobají výtvarným příměstským táborům. Věkově jsou tyto výtvarné ateliéry zaměřeny na starší účastníky, konkrétně od dvanácti do osmnácti let. Jejich denní program probíhá od 9 do 16 hodin. Počet účastníků je omezen na pouhých deset, takže vzniká prostor pro individuální přístup lektorů.

*„Smyslem těchto programů je zpřístupnění galerijního prostoru návštěvníkům již od útlého věku tak, aby ho vnímali jako přirozené místo pro setkávání, poznávání,*

---

<sup>8</sup> Letní ateliéry. *Národní galerie Praha* [online]. [cit. 2022-01-15]. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/vzdelavaci-programy/pro-deti/letni-ateliery>

*komunikaci, spolupráci a tvorbu. Aby měli příležitost pro hledání a nacházení vztahu k umění a estetickým hodnotám, kultivaci sebe sama a dokázali reflektovat své dojmy.*<sup>9</sup>

### **Divadlo Drak**

Divadlo Drak se nachází v Hradci Králové, a kromě divadelních představení nabízí také tvůrčí programy pro veřejnost, mezi které patří i příměstské tábory. Turnusy jsou zaměřené na umění. Konkrétně jde o dva turnusy divadelní a jeden výtvarný. Výtvarný turnus má v roce 2022 téma: *Město, socha a já*. Na webových stránkách Divadla Drak se o táboře lze dočíst krátkou anotaci, která nastiňuje téma programu.

*„Sochy mají zvláštní moc. Často nás nutí zpomalit chůzi, dívat se otevřenýma očima a ptát se, proč jsou a k čemu slouží? Také Hradec Králové je městem plným soch, sousoší, reliéfů, bust a pouličního umění. Společně budeme objevovat město jako otevřenou galerii plnou umění a budeme hledat odpovědi na otázky související s vznikem, procesem tvorby, trváním a autorstvím soch. Necháme se volně inspirovat díly mistrů a aktivně budeme pronikat do tajů sochařské práce s tradičními i méně tradičními materiály. Odměnou nám bude výstava ve veřejném prostoru města.“*<sup>10</sup>

Tábor se zaměřuje na věkovou skupinu dětí od sedmi do patnácti let. Počet účastníků je omezený na pouhých osmnáct, což dovoluje klást větší důraz na individualitu dětí při tvorbě. Lektoři tak mají více prostoru pro práci s každým dítětem. Turnus vedou tři lektoři vzdělaní ve výtvarném oboru. Určen je pro tvořivé děti s chutí experimentovat. Turnus je vždy pětidenní s délkou pobytu sedm hodin denně.

### **Ateliér pro radost**

Ateliér pro radost je organizace, která pořádá letní příměstské tábory zaměřené především na malbu a kresbu v krajině. Nabízejí turnusy po celé letní prázdniny. Počet účastníků je omezen maximálně na šestnáct dětí.

I když témata turnusů jsou stejná, každý jeden turnus je přesto jiný. Děti postupují od pondělí do pátku od techniky kresby k malbě. Nejprve kreslí tužkou, následný den rudkou nebo uhlem, ve středu se děti učí kreslit a malovat pastelem. Čtvrtek je věnován malbě akvarelem a pátek malbě temperou na plátno. Tábor je zakončen společnou vernisáží, která je plánována na poslední den, tedy pátek.

---

<sup>9</sup> Edukace GMU. *Galerie moderního umění v Hradci Králové* [online]. [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.galeriehk.cz/edukace>

<sup>10</sup> Příměstské tábory. *Divadlo Drak* [online]. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/tvurci-programy-pro-verejnost/primestsky-tabor/>

Program probíhá od 9 do 16 hodin. Děti však mohou být v ateliéru již od 7 hodin a odcházet po programu nejdéle v 18 hodin. Průběh programu je přizpůsobován vždy dle potřeb dětí na jednotlivých turnusech. Vzhledem k tomu, že počet účastníků je, jak již bylo zmíněno výše, omezený, vedoucí mají více času a prostoru věnovat se každému individuálně.

### **Art Generace**

Jedná se o výtvarný ateliér, který pořádá tvořivé kurzy pro děti. Jeho myšlenka stojí na hesle „*Vychovej sám sebe*“ a klade velký důraz na individualitu každého jednoho dítěte.

Příměstské výtvarné tábory se konají po dobu letních prázdnin, takže děti (a rodiče) mají možnost vybrat si turnus dle svých časových možností. Celkem se tedy jedná o osm turnusů za dva měsíce prázdnin. Časová dotace turnusu je vždy sedm hodin denně po dobu pěti dnů. Dopolední program je realizován v prostředí ateliéru, kde děti dle popisu uvedeném na webových stránkách organizace čeká *kreativní prostředí, ve kterém se naučí spoustu výtvarných technik*. Program vedou profesionální lektori, kteří dětem rozumí a umí s nimi pracovat. Odpolední program slibuje zážitky a navštěvování míst, kde se děti inspirojí (například galerie či botanická zahrada). Kromě pouhého čerpání inspirace děti přímo v navštívených prostorách tvoří. Tábor je určen věkové skupině od šesti do patnácti let.

### **Draw Planet**

Organizace Draw Planet pořádá své příměstské tábory v Praze. Nabízí každý rok jiný program. Na svých webových stránkách organizace slibuje *vynikající výtvarné aktivity, které se budou líbit všem*. Program se má odehrávat většinou venku, v případě špatného počasí pak v prostředí ateliérů. Děti na táboře navštěvují různé parky, zahrady, dílny a další inspirativní místa. Kromě toho čerpají inspiraci i v galeriích a muzeích. Tvoří s různými zajímavými materiály a učí se nové techniky, mezi kterými nechybí zaměření na malbu, kresbu, architekturu a ilustraci.

Věk účastníků je sedm až patnáct let. Všichni účastníci však netvoří spolu, nýbrž jsou rozděleni do menších skupinek podle jejich věku. Program trvá od pondělí do pátku v čase od 9 do 17 hodin. Děti však mohou do ateliéru chodit již od 8 a zůstat až do 18 hodin.

V nabídce je osm zdánlivě stejných turnusů, program se však liší, takže je možné účastnit se více turnusů se stejným tématem. Vedoucími táborů jsou zkušení lektoři a pedagogové.

### **Malování a kreslení, z. s.**

Jedná se o neziskovou organizaci, která byla založena v roce 2010. Zaměřuje se na různé výtvarné kurzy pro všechny věkové kategorie od školního věku. Pořádá workshopy, připravuje žáky na talentové zkoušky a o prázdninách pořádá letní příměstské tábory pro děti. Zájemci si mohou vybrat ze sedmi turnusů stejného tématu. Každý turnus trvá pět dní. Denně probíhá program od 9 do 16 hodin s hodinovou přestávkou na oběd. Program vedou zkušení lektoři – akademičtí malíři s pedagogickými zkušenostmi. Tábor je zakončen slavnostní vernisáží výstavy prací dětí.

*„Náplň kurzu je zaměřena na základy kresby a malby, navazující na tradiční pojetí výuky studiem podle skutečnosti a volné tvorby, která vychází z vlastní představivosti. Během kurzu jsou děti seznámeny se základními výtvarnými technikami a tématy. Naši studenti se učí poznávat základy stavby obrazu, kompozici, barevnou skladbu, s cílem dosažení výtvarného výrazu. Současně se seznamuje s uměleckou "vědou", snažíme se nahlédnout do vývoje výtvarného umění a nabádáme ke snaze navázat na aktuální výtvarné tendence.“<sup>11</sup>*

### **CentrumDěti.cz**

Hnutí Centrumdětí.cz se již od roku 2003 zaměřuje na pořádání letních pobytových táborů pro děti. Tato organizace nabízí různě zaměřené turnusy, jakými jsou například výtvarný, filmový, fotografický, herecký, modelingový, dětský tábor a další. Výtvarný tábor je určen dětem od jedenácti do osmnácti let. Absolvovat jej lze ve dvou turnusech. Program ovlivňuje počasí, a pokud je to možné, děti dopoledne i odpoledne tráví čas venku malbou nebo kresbou krajiny. Na rozdíl od ostatních zde zmíněných táborů, tento není příměstský ale pobytový, takže trvá čtrnáct dnů a účastníci na něj nedochází denně ze svých domovů.

*„Děti obdrží stojany, plátna, sololitové desky a další vybavení. Barvy si berou vlastní. Pokud je ošklivo, mohou v jedné z několika kluboven kreslit zátiší a portrét,*

---

<sup>11</sup> Letní malířský plenér pro děti a mládež. *Malování kreslení* [online]. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.malovanikresleni.cz/products/letni-malirsky-plener-pro-deti-a-mladez/>

případně hrát hry. Program tábora je doplněn workshopy, při kterých si děti vyzkouší různé kreativní techniky, a zájemci se mohou něco dozvědět o dějinách umění.“<sup>12</sup>

## 1.2.2 Formy výuky využitelné ve volnočasovém vzdělávání

### Hromadná (frontální) výuka

*„Názvem frontální výuka je označováno to vyučování, které je vedeno s celou třídou zpravidla s učitelem většinou stojícím čelně proti sedícím žákům, především formou výkladu, nebo řízené diskuse.“<sup>13</sup>*

Ve volnočasových aktivitách se však frontální výuka objevuje zřídka. Jedná se totiž o formu, při které jsou žáci spíše pasivní a pouze sedí ve svých lavicích a poslouchají výklad učitele. Výhodou ovšem je to, že je učitel schopen předat větší množství informací poměrně velké skupině žáků. Úskalím však je skutečnost, že ne všichni mají stejnou úroveň chápání, a tím může dojít k nepochopení tématu u některých žáků.

Pedagogika volného času naproti tomu žákům převážně umožňuje získávání informací skrze konkrétní praktické činnosti a nenutí žáka být naprosto v klidu a potichu poslouchat výklad pedagoga.

### Skupinová (kooperativní) výuka

*„Skupinová práce je název pro takovou organizaci činnosti, ve které žáci pracují ve trojicích a větším počtu. Tento druh činností nese výhody vzájemného učení, prohlubuje spolupráci mezi žáky, posiluje rovnou komunikaci a komunikační pravidla a má mnohé další pozitivní prvky. Pokud je vhodně hodnocena, posiluje vztahy ve třídě a zlepšuje třídní klima“<sup>14</sup>*

Jedná se o formu, která je v pedagogice volného času přirozeně využívaná nejvíce, protože žáci se rádi sdružují ve skupinkách a vzájemně se od sebe učí. Tato forma umožňuje propojení dětí napříč ročníky, kdy starší mohou pomáhat mladším, ale i naopak. V prostředí příměstských táborů je skupinová výuka běžná. Děti spolupracují ve skupinách velice často. Navíc jde o kolektiv, který se skládá z dětí ve věku šest až dvanáct let, děti v něm sdílí své zkušenosti a vzájemně se od sebe učí.

---

<sup>12</sup> Letní malířský plenér pro děti a mládež. *CentrumDeti.cz* [online]. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://centrumdeti.cz/vytvarny-tabor/>

<sup>13</sup> ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7. s. 202.

<sup>14</sup> Tamtéž, s. 397.

## **Individuální výuka**

V individuální výuce je vždy na jednoho žáka jeden učitel. Tato forma v klasické školní třídě není obvyklá a na příměstských táborech by její realizace nebyla možná. Využívá se především při domácím vzdělávání. V zájmovém vzdělávání se často objevuje převážně v hudebních oborech, při učení hry na hudební nástroj. Případně i u dalších uměleckých či sportovních volnočasových aktivit, například když se žáci potřebují připravit na talentové či přijímací zkoušky. Tato forma výuky respektuje individuální vývoj žáka a aktivně reaguje na jeho potřeby a pokrok v daném tématu.

### **1.2.3 Metody mimoškolního vzdělávání**

Výuková metoda je nástroj, který učitel využívá k seznámení žáka s daným tématem. Vzhledem k tomu, že výukových metod je velké množství, tato práce se zaměřuje pouze na některé vybrané. Neklade si též za cíl rozdělit metody podle různých hledisek, nýbrž představit takové, které se objevily v realizaci programu příměstského tábora uvedeného v praktické části.

#### **Výchova zážitkem**

Jedná se o metodu, která je zaměřena na silný prožitek jedince, díky kterému si zapamatuje a zpracuje získané informace. Jedinec se stane součástí kolektivu, ve kterém zaujímá určitou roli, přičemž žádná role není upřednostňována před druhou. Tím si vyzkouší různé role i činnosti tzn. zažije a prožije něco, čeho je součástí. To vede nejen k získání nových informací, ale také k upevnění stávajících a celkovému rozvoji osobnosti, sebereflexi a uvědomění si sám sebe, svých možností a osobních limitů.

Výchova zážitkem, je metoda, která provázela řadu aktivit realizovaných na příměstském táboře v rámci této diplomové práce. Děti spolupracovaly často ve skupinách a vzájemně se od sebe učily. Informace a vědomosti o památkách Kolína upevňovaly hlavně přímým stykem s architekturou, z čehož si odnesly více než, kdyby památky viděly jen na fotkách. Navštívily také galerii, která pro ně byla silným zážitkem, a kromě znalosti současného umělce, čerpaly inspiraci pro jejich závěrečnou vernisáž.

## **Metoda rozvoje tvořivosti**

### **KEMSAK**

KEMSAK je akronym, označující metodu s názvem *Model tvořivého humanistického vyučování*. Tato metoda není zaměřena pouze na výkon žáků, ale hlavně na to, aby žáky práce bavila a přinášela jim radost, což žáky vede k opakování činnosti. Jedná se o komplexní metodu, díky které by se žáci měli nejen naučit pracovat s informacemi, nebát se prožívat emoce, které život přináší, nestydět se za ně a dokázat řešit různé problémy. Přijímat nejen motivaci vnější, ale především dokázat motivovat sám sebe – vytvořit si motivaci vnitřní, která je důležitější. Pracovat a stát se součástí kolektivu, utvořit si vlastní hodnotový systém, kterým jsou schopní se řídit a v neposlední řadě rozvíjet kreativitu.

Model tvořivého humanistického vyučování je metodou, která je pro příměstský tábor velice přínosná. Cílem řady aktivit bylo hlavně experimentovat a užít si tvorbu, bez ohledu na výsledek. Například při procházení města a tvoření frotáží jeho povrchů se účastníci soustředili na své okolí a plně se věnovali tvorbě, a spíše než o výsledek, šlo o zážitek z tvoření.

### **Brainstorming**

Žáci mezi sebou sdílí nápady na zadané téma. Pracují ve dvojicích nebo v různě velkých skupinách. Vzájemně se inspirují. Pracují podle předem daných pravidel, neztracují žádný nápad, nekritizují myšlenky ostatních. Všechny nápady jsou zapisovány a následně je vybrán ten nejlepší. Čas pro brainstorming není omezený, řešení může být nalezeno po týdnu či jiném časovém prodlení, nebo se k němu mohou žáci vracet a najít tak nová řešení. Nevýhodou této metody je většinou hluk, plynoucí z velkého množství nápadů, které se snaží každý účastník prosadit. Ne vždy může být výsledkem nejvhodnější řešení, může se prosadit řešení nejprůbojnějšího jedince.

Brainstorming využili účastníci při tvorbě loga. Ve skupinách si každé dítě na papír napsalo, co dle něj vyjadřuje jejich skupinu. Následně děti před realizací loga vybíraly ze všech vzniklých nápadů tak, že každý člen týmu řekl ty své, které kapitán zapsal na společný papír a poté se na základě vybraných pojmů děti pustily do tvorby návrhů na společné logo.

## **1.3 Cíle výchovy ve volném čase**

Cíle jsou velice důležité ve všech pedagogických disciplínách, jinak tomu tedy není ani s výchovou ve volném čase. Pedagog si musí při svém výchovném procesu

nejprve uvědomit, čeho chce s dětmi dosáhnout, tedy jaký je cíl výuky. Ten je vždy úměrný věku jedince, s věkem roste jeho náročnost. Mladší děti potřebují cíl jednodušší, krátkodobější, protože v případě dlouhodobého cíle by se ztratila jejich motivace. Starší děti už jsou schopné dosahovat dlouhodobých cílů.

Při stanovování cílů bereme vždy ohled na předchozí zkušenosti, znalosti a dovednosti, které děti doposud mají a také na zaměření hodiny, nebo v případě příměstského tábora na zaměření programu. Nedílnou součástí stanovení cíle je také vhodnost prostředí, ve kterém výchova probíhá. Cíle mohou být obecné i dílčí nebo také specifické. Jedná se tedy o různou míru obecnosti. Z obecných cílů je možné vyvozovat dílčí a specifické.

Cíle je třeba stanovit na začátku tvorby přípravy. Podle cílů se následně sestaví program jednotlivých dnů tábora. V případě, že je téma například *Moje město*, je třeba s tím pracovat tak, aby obsah programu splňoval téma a zároveň cíle, které si kladl na začátku. Jedním z těchto cílů je, že *žák poznává město Kolín a jeho významné architektonické památky*. Takže v praxi to pak může být tak, že děti jsou motivovány architekturou, ve své tvorbě se architekturou inspirují a díky tomu získávají povědomí o jejich městě a učí se ho znát, čímž se plní cíl. Během aktivit se může také stát, že pedagog objeví splnění cíle, který si ale na počátku nestanovil a vyplynul z aktivity přirozeně. Aktivita, která by neměla stanovený žádný cíl, by se v praxi mohla ukázat jako nesmyslná.

#### **1.4 Výtvarná výchova ve volném čase**

Výuku výtvarné výchovy ve volném čase lze absolvovat v různých zařízeních. Jedná se například o školní družiny a kluby, ve kterých je výtvarná výchova součástí rozmanitého programu. Další organizace, které se zaměřují výhradně na tvorbu a výtvarnou výchovu jsou galerie (státní i soukromé) a různé ateliéry. Tyto instituce často nabízí výtvarnou edukaci na vysoké úrovni a jejich výhodou je, že se žák setkává přímo s originály uměleckých děl. V případě galerií se jedná spíše o jednodenní edukaci, která nezabere mnoho času a je doprovodnou součástí probíhající výstavy. Oproti tomu ateliéry nabízejí spíše pravidelné lekce. Setkat se s výtvarnou výchovou ve volném čase můžeme také na výtvarně zaměřených příměstských táborech či letních ateliérech. V tomto případě se jedná o intenzivní, většinou pětidenní, výtvarné tvoření a seznamování se s uměleckou kulturou.



### 1.4.1 Motivace ve výtvarné výchově

*„Motiv vzniká a vyvíjí se jako vůdčí princip lidského chování na základě interakce potřeb (vnitřních motivačních dispozic jedince) a odpovídajících incentív (vnějších motivačních popudů), které by tyto vnitřní potřeby aktualizovaly“<sup>15</sup>.* Důležitější pro nejlepší možný výsledek je vnitřní než vnější motivace.

Vnitřní motivace totiž vychází z toho, že žák to, co dělá, dělá, protože ho to naplňuje a baví. Na rozdíl od vnější motivace, kdy žák myslí především na odměnu v podobě dobré známky či pochvaly. Vnitřní motivace stimuluje žákův zájem o probírané téma, kdežto vnější motivace funguje jako jakási forma nátlaku, která sice z krátkodobého hlediska může přinášet úspěchy, ale nemůže nahradit trvalé působení motivace vnitřní.

Je tedy velice důležité žáka správně namotivovat, protože ve chvíli, kdy má člověk vnitřní motivaci, odnese si z daného tématu mnohem více informací, než kdyby ho téma vůbec nezajímalo a motivován byl pouze na základě vnější motivace. V případě příměstských táborů se vnější motivace dá těžko uplatnit. Děti nedostávají známky ani jiné hodnocení, které by platilo jako vnější motivace. Proto je třeba uplatňovat vnitřní motivaci, bez které by tábory nemohly fungovat, nebo by byly chaotické a každý by dělal pouze to, co uzná za vhodné. Děti sice mohou dostávat body, které by na konci vyměnily za ceny či sladkosti, ale tato vnější motivace není a nikdy nemůže být lepší, než když děti tvoří kvůli tomu, že je aktivita nadchla. Bez řádné vnitřní motivace však dítě nemůže být nadšené a nechápe, proč by mělo něco tvořit, když má prázdniny.

Motivace výrazně ovlivňuje úroveň dosahovaných výsledků. Průměrné dítě, které je správně vnitřně motivováno, je tedy schopné dosáhnout stejných, nebo lepších výsledků než nadané dítě, které není náležitě motivováno. To potvrzuje realizovaný program tábora, ve kterém vnitřně motivované děti tvořily, bez ohledu na to, jaký byl výsledek, při čemž vznikaly kvalitní výtvořiny jak od talentovaných jedinců, tak od jedinců, kteří nemají s výtvarnou tvorbou moc zkušeností. Každé dítě navíc potřebuje při své činnosti zažít úspěch, který je pro něj nejlepší motivací. Proto je nutné při sestavování programu vždy myslet na odlišnost dětí, na úroveň jejich znalostí i jejich mimořádné nadání.

Klíčovými pojmy, které souvisí s motivací, jsou dle Heleny Hazukové postoj osobnosti, který souvisí s vnějšími podněty a učební motivy, potřeby a incentivy. Postoj

---

<sup>15</sup> HAZUKOVÁ, Helena. *Didaktika výtvarné výchovy VI.: tvořivost a výtvarná výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-434-1.

osobnosti je ovlivňován vnitřními i vnějšími vlivy a je relativně trvalý. Osobnost tedy zaujímá vlastní určitý vztah k cílům a úkolům, které má plnit. Proto je potřeba, aby pedagog vnímal každé jedno dítě jako individuální osobnost, která zaujímá svůj vlastní postoj k tématu a podle toho volil správnou motivaci, realizaci i hodnocení činnosti. Učební motivy souvisí s chováním jedince a s prostředím, ve kterém vyrůstal nebo vyrůstá.

*„Motivací ve výtvarné výchově rozumíme část výuky (obvykle úvodní), která oslovuje žáka, pracuje s jeho smyslovými zkušenostmi a vzpomínkami, emocemi, zájmy atd.“<sup>16</sup>*

Motivace může mít různé podoby. V rámci programu příměstského tábora byly použity dále uvedené příklady motivace. Motivace dialogem, kdy lektor sedí s dětmi v kruhu a vede s nimi řízený dialog na dané téma. Stejně tak se děti mohly setkat s uměleckým dílem, konkrétně formou návštěvy galerie i vhodnou prezentací reprodukováného díla, které jim sloužilo jako inspirace v jejich tvorbě. Motivací dětem byla také ukázka již vzniklého díla na podobné nebo stejné téma. Jednalo se o ukázky autorských knih, které děti inspirovaly ve tvorbě jejich vlastních knih. Tato motivace však může mít úskalí v podobě kopírování inspiračního zdroje. Další použitou možností je motivace příběhem, kdy pedagog vypráví nebo čte příběh. Konkrétně byla tato motivace využita, když děti tvořily ilustraci k pověsti O dracích v Kolínském erbu. Motivovat lze také materiálem, kdy jsou žákům předloženy různé druhy materiálů, které jsou pro ně nezvyklé a podněcují jejich fantazii k další tvorbě. K motivaci mohou být využity motivační hry a aktivity. Příkladem jsou tematické hry, které děti hrají před aktivitou. Mohou být vzdělávacího charakteru, nebo děti jen navnadit na pozdější aktivitu. Účastníci tábora například před tvorbou vlastního loga hráli hru, ve které hledali po místnosti rozmístěné kartičky s logy. Jejich úkolem bylo přiřadit k sobě dvojice log, které patří stejné firmě. Následně se snažili určit jejich význam. Touto hrou děti získaly důležité informace o tom, jak se tvoří logo, které využily ve vlastní tvorbě.

## **1.4.2 Tvořivé vyučování**

*„Tvořivost je velice složitý jev, v jehož objasňování stále zůstává mnoho nezodpovězených otázek.“<sup>17</sup>* Pojem tvořivost je ve výtvarné výchově důležitým

---

<sup>16</sup> ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Kapitoly z didaktiky výtvarné výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. s. 37.

a neoddělitelným pojmem. Nicméně nejedná se pouze o výsadu výtvarného oboru. Tvořivý přístup je totiž důležitý ve všech oborech. Žák by se díky tvořivému přístupu ve výchově měl naučit tvořivost uplatňovat nejen ve výtvarné výchově, ale také v běžném životě.

Ačkoliv by se mohlo na první pohled mnohým zdát (především laické veřejnosti), že výsledkem tvořivé práce by měl být nějaký hmotný artefakt, není tomu tak. Protože se odborníci vzdělaní v tomto oboru zasloužili o reformu na poli výtvarné výchovy žáků, již není hmotný artefakt brán jako něco nepostradatelného. To znamená, že kromě činnosti vytvářející je brán velký zřetel na činnost receptivní.

Tvořivé vyučování je takové, ve kterém žák sám zpracovává téma zadané učitelem. Toto téma je přitom koncipováno tak, aby v žácích rozvíjelo tvořivost a schopnost výtvarně se k danému tématu vyjádřit. K tomu je na prvním místě potřeba dobře zvolené téma, správná motivace k činnosti a obecně znalost učitele. Žák by měl být motivován tak, aby se nebál pustit se do pro něj zcela nové a neznámé aktivity a dokázal experimentovat. Nad svými výsledky by se měl umět zamyslet a samovolně je srovnávat se svými zkušenostmi i zkušenostmi ostatních žáků. Vyvozovat závěry a učit se skrze tvorbu.

### **1.4.3 Artefiletika**

Informace o artefiletice se staly inspirací při tvorbě programu realizovaného příměstského tábora, pro hlubší prožitky dětí. Jak už název napovídá, jedná se o propojení pojmů arte (umění) a filetického přístupu (tvůrčí, emociální, výrazový, smyslový i duchovní přístup k výchově). V artefiletice je kladen důraz na komunikaci a zdůvodňování způsobů práce. Tvůrčí práci tak vždy doplňuje reflexe, ta má především funkci sebepoznávací. Na základě sebepoznání pak žák poznává i vnější svět (kultura, názory ostatních lidí, příroda a další). Klíčový pro artefiletický přístup je výtvarný zážitek. Ten umožňuje člověku jedinečné poznání a sebepoznání pomocí proměny nějaké životní zkušenosti ve výtvarný zážitek. Zážitek je totiž důležitým a nezaměnitelným zdrojem poznání.

Samotná umělecká tvorba žáků jako taková není dostatečná, ačkoliv je samozřejmě důležitá. K získání poznávací hodnoty je proto třeba doplnit ji reflektivním dialogem mezi žáky. Tím se expresivní výtvarná tvorba spojí s reflexí dialogu. Dialog

---

<sup>17</sup> PODLIPSKÝ, Rudolf, Jaroslav VANČÁT, Věra UHL SKŘIVANOVÁ a Vladimíra ZIKMUNDOVÁ. *Tvořivost ve výtvarné výchově a její účinky na všeobecné vzdělávání*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2017. s. 37.

umožňuje porovnání různých lidských zkušeností. Tvůrce reflektuje své vlastní zážitky zpětným pohledem na své vlastní aktivity, postoje a záměry. Zároveň díky vyslechnutí reflexe cizích zážitků (ostatních tvůrců) porovnává ty své se zážitky ostatních žáků. Žáci tak čerpají inspiraci a poznání nejen ze své vlastní tvorby, jak tomu bývá v případě, kdy k reflektivnímu dialogu nedojde, ale díky reflexi svých spolužáků se od sebe navzájem učí a inspirují.

Přesto, že v realizovaném programu se přímo artefietický přístup neobjevuje, bylo z něj převzato velké množství inspirace. Například to, že výtvarný zážitek je velice důležitý a nejde tolik o výsledek, jako spíše o zážitek z tvorby. Program byl proto koncipován tak, aby účastníci měli z tvorby zážitek. Reflexe na konci aktivity také nesměla chybět, děti tak sdílely a porovnávaly své zážitky a tvorbu se zážitky a tvorbou ostatních.

#### **1.4.4 Projektové metody ve výtvarné výchově**

*„Projektové výukové metody (neboli projektové vyučování) zahrnují velkou rodinu činností, které bývají v literatuře charakterizovány rozdílně. Projekt je sofistikovaným školním úkolem, který je zaměřen na praktické použití, vede k tvorbě jedinečného řešení nebo osobitého produktu a vyžaduje od žáka autorský vklad. Podporuje kreativitu a samostatnost.“<sup>18</sup>*

Mezi projektové metody patří výtvarná řada, výtvarný cyklus, metodická a srovnávací řada. Výtvarná řada není tak rozsáhlá, přesto může být více řad základem pro výtvarný projekt. Řada může být dána tématem, které je dále rozvíjeno. Stejně tak může být dána metodou čili postupem práce, kdy na sebe jednotlivé fáze tvorby navazují. Ve výtvarném cyklu jde především o to, že využívá jeden společný námět, ke kterému žáci přistupují dle vlastního uvážení a hledají tak svůj vlastní výtvarný problém. Výsledkem práce jsou pak varianty, které odrážejí zpracování tématu. Podobná je metodická řada, která sice také vychází z jednoho námětu, ale rozvíjí ho a posouvá dál. Srovnávací řada poskytuje komplexní pohled a také hodnocení či sebehodnocení.

---

<sup>18</sup> ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7. s. 376.

## Výtvarný projekt

*„Projekt chápeme obecně jako dlouhodobou, plánovanou a organizovanou činnost, která vede ke konkrétním výsledkům a která je realizací nějakého úmyslu.“<sup>19</sup>*

Klíčovými pojmy ve výtvarném projektu jsou především: vnitřní motivace, vzájemná spolupráce dětí, spolupráce dětí a pedagoga, propojení školy s přirozeným prostředím žáka, učení žáků přirozeně propojovat běžný život s učením, reflexe proběhlé aktivity. Pojmem výtvarný projekt můžeme označit program příměstského tábora. Projekt vzniká z většího množství výtvarných řad, které ve výsledku vytvoří rozsáhlé a zajímavé dílo, v tomto případě účastníci tvořili na téma „Moje město“ a výsledkem projektu byla společná vernisáž.

Při realizaci je důležité projekt nejprve dobře naplánovat, tedy stanovit si cíle, postupy a metody, vědět s jakou skupinou dětí se bude projekt uskutečňovat. Poté jej zrealizovat, tzn. průběžně na něm pracovat, vyhodnocovat, vzájemně konzultovat, pořizovat pracovní dokumentaci a při ukončení ho vhodným způsobem prezentovat. Vzhledem k tomu, že se jedná o dlouhodobou činnost, může míra motivace u žáků kolísat, proto musí být pedagog dobrým manažerem, který umí pružně na tuto skutečnost reagovat. Výhodou dlouhodobé práce s jednou skupinou je i skutečnost, že se žáci navzájem dobře poznají nejen mezi sebou, ale také poznají dobře sami sebe i svého pedagoga.

---

<sup>19</sup> ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Kapitoly z didaktiky výtvarné výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. s. 33.

## **2 Praktická část**

### **2.1 Téma programu**

Při výběru tématu pro příměstský tábor bylo důležité vybrat takové, které bude pro všechny děti blízké, to může být se skupinou, se kterou instruktor nikdy nepřišel do kontaktu, trochu složitě. Téma „Moje město“ se jevilo jako nejlepší možnost, protože účastníci příměstského tábora bydlí v okolí Kolína, který znají. Navíc je Kolín velice zajímavé město, které opravdu má co nabídnout. Budova organizace, ve které příměstský tábor probíhal, není daleko od centra, takže i přes velmi horké počasí bylo možné s dětmi alespoň na malý okamžik jít do města čerpat inspiraci. Zároveň se program zaměřoval na individuální tvorbu každého táborníka, v tomto duchu se nesl celý program.

### **2.2 Zázemí tábora**

Tábor se uskutečnil v prostorách budovy obecně prospěšné společnosti Prostor Plus Kolín. K dispozici táborníkům byla společenská místnost vybavená stoly, židlemi a potřebnými pomůckami pro zamýšlený program (Obrázek 1). Kromě společenské místnosti se program konal také v nedalekém lesoparku Borčky a na ostrově, který je od budovy vzdálen zhruba patnáct minut chůze. Památky a architektura, nacházející se v centru města také nebyly daleko, takže vše bylo dostupné.

Kolektiv byl složen ze čtrnácti dětí a dvou lektorek. To umožňovalo individuálnější přístup ke každému dítěti. Věk dětí se pohyboval od sedmi do dvanácti let (první stupeň základní školy). Společně účastníci pracovali ve dvou věkově nehomogenních skupinách, díky čemuž spolu všichni vzájemně spolupracovali, mladší se učili od starších a také naopak.



Obrázek 1 – Společenská místnost

### 2.3 Inspirace a motivace

Inspirace pro program byla přirozeně čerpána z města Kolín. Konkrétně z jeho architektury, veřejných prostor, zajímavostí, uměleckých památek a organizací. Táborníci byli před různými aktivitami různě motivováni. Především se jednalo o motivaci, která pramenila ze setkání se s konkrétními památkami (např.: navštívení interiérů gotického chrámu sv. Bartoloměje, procházky s krátkými zastaveními u významných či inspirativních budov a další.) Návštěva galerie táborníky inspirovala k zamyšlení se nad sebou jako nad tvůrcem a motivovala je k tvorbě svého vlastního stylu (svou vlastní technikou na libovolné téma, něco, čím se chtějí prezentovat a vystavovat na výstavě.) Dále byla k motivaci využívána digitální technika. Bohužel však nebylo možné využívat projektor, proto vedoucí některé inspirativní materiály prezentovali prostřednictvím notebooku. Nejčastěji šlo o obrázky a fotografie. K práci táborníky motivovaly také debaty a ukázky uměleckých děl. Například před tvorbou autorské knihy seděly děti s vedoucími v kruhu a společně si prohlíželi autorské knihy. Další motivací byly hry, které se k tvorbě nějakým způsobem vztahovaly. Jednalo se o pohybové, vědomostní i výtvarné hry.

## **2.4 Časový harmonogram dní**

### **7:30 – 8:00** Příchod dětí

Děti často přicházely již deset minut před půl sedmou. V tomto časovém úseku měly děti osobní volno. Většinou si povídaly, hrály hry nebo také využívaly materiály a pomůcky, které měly volně k dispozici. Často si například kreslily pastelkami a fixami.

### **8:00 – 11:30** Dopolední program, svačina

Dopolední program byl většinou realizován uvnitř ve společenské místnosti. Zhruba v polovině programu měly děti pauzu na svačinu. Ta nebyla vymezena na přesný čas, nýbrž probíhala, když byla potřeba a zapadala časově do programu. Většinou to bylo mezi 9:30 a 10:30. Děti svačily tak dlouho, jak potřebovaly (maximálně 25 minut, rychlejší si po svačině samy braly papír a kreslily si).

### **11:30 – 12:20** Cesta na oběd, oběd, cesta z oběda

Na dvanáctou hodinu byly objednané obědy. To znamenalo začít se připravovat nejdříve o půl dvanácté a následně vyjít na oběd, který se servíroval v nedaleké restauraci. Oběd trval zhruba dvacet až třicet minut.

### **12:20 – 12:45** Polední klid

Během poledního klidu si děti hrály na hřišti, ležely na dece, povídaly si a odpočívaly.

### **12:45 – 15:00** Odpolední program

Odpolední program byl obvykle realizován ve venkovním prostředí.

### **15:00 – 16:00** Vyzvedávání dětí, odpolední svačina

V této době si pro děti chodili rodiče. Vzhledem k tomu, že každé odcházelo v jinou dobu, vznikal prostor pro individuální volnou tvorbu, osobní volno a svačinu.



## 2.5 Realizace programu

### Pondělí

Pondělí bylo dnem seznamovacím. Bylo proto zapotřebí, aby se děti spolu poznaly a rozdělily do skupin, ve kterých později vytvářely logo své skupiny. Byl to úvodní den, kdy se hrály seznamovací hry a také byl táborníkům představen program a tvořivé hry na rozkreslení/na zahřátí. Děti hrály taktéž hry, které je výtvarně vzdělávaly. Proběhla debata o tom, jaká místa se jim v Kolíně líbí a proč.

Seznamovací hry byly v tomto případě velice důležité, protože většina dětí se viděla poprvé. První hrou byl *Toaleták*. Táborníci měli za úkol si odmotat tolik toaletního papíru, kolik si myslí, že budou potřebovat. Následně podle toho, kolik si odmotali čtverečků, o sobě měli za úkol říct tolik informací (např: koníčky, oblíbené jídlo, nebo cokoliv, co jim přišlo zajímavé), aby se o sobě něco dozvěděli.

Další hrou bylo *Klubíčko*. Tuto hru táborníci sami pojali velice kreativně. Z klubíčka se přehazováním v kruhu vytvářela síť. Táborníci sami interpretovali síť, jako propojení mezi námi a když to někdo špatně držel a síť se ničila, upozorňovali i na to, že jakmile někdo ze skupiny nespolupracuje, síť přestává fungovat a propojení se ztrácí. Poté, co síť již byla velmi spletitá, děti různě vstávaly a zase si sedaly, koukaly na to, jak se síť mění a komentovaly její vizuální efekt.

Program tedy začal hravě, ale bylo potřeba také ukázat dětem prostory a nastolit táborový řád. Tvorba táborových pravidel probíhala kolektivně. Vedoucí se ptali dětí, jaká si myslí, že je potřeba dodržovat pravidla, aby se tady všem společně pět dní dobře „žilo“ a tvořilo. Děti to po konzultaci s vedoucími chodily samy zapisovat fixou na flipchartovou tabuli. Nakonec svůj souhlas s dodržováním pravidel stvrdily podpisem. Bylo jim totiž vysvětleno, jak je podpis pro umělce důležitý a byly vyzvány k tomu, aby se pokusily svůj podpis pojmout originálně. Tabule s pravidly pak po celý týden „zdobila“ společenskou místnost a připomínala táborníkům, jak se k sobě mají a nemají chovat.

Poté následovalo krátké uvedení do programu prostřednictvím hravé aktivity (viz *Úvod do tématu tábora*). Následně táborníci hráli pohybové seznamovací hry, aby se více poznali a lépe se jim spolu spolupracovalo. Po svačině následovala výtvarná aktivita. Jednalo se o hru inspirovanou Torranceho testem kreativity (viz *Test kreativity*)

Výtvarnou aktivitu bylo opět nutné vyvážit hrou. Některé děti se dokonce samy ptaly na to, jestli ještě budou hrát nějaké pohybové a seznamovací hry. U některých bylo vidět, že si tento výtvarně-tvořivý tábor nevybraly samy a téma je proto tolik nezaujalo, jako jiné. Nicméně s použitím vhodné motivace se zapojily do společné práce s nadšením. Program počítal i s touto skutečností, proto zde bylo vhodné vyvážení pohybových her a tvořivých činností.

Následovala tedy další seznamovací hra s názvem *Prostěradlo*. Děti byly rozděleny do dvou skupin, kdy si zástupce každé z nich sedl za napnuté prostěradlo a po jeho odstranění musel co nejdříve říct jméno kamaráda, který seděl naproti němu. Tato hra byla u táborníků velice oblíbená a lehce si díky ní zapamatovali jména ostatních.

Poté následoval oběd a polední klid. Od 13:00 do 15:00 probíhal odpolední program. První aktivitou byla Tvorba loga skupiny (viz *Logo skupiny*). Poslední výtvarná aktivita dne (viz *Experimentální malba*) si kladla za cíl povzbudit žáky k tvorbě a ukázat jim, že tvořit může každý.

## **Úvod do tématu tábora**

**Téma:** Úvod do tématu tábora

**Námět:** Zajímavá místa v Kolíně

**Klíčová slova:** oblíbené místo, fantazie, kresba, úvod

**Časová dotace:** 30 minut

**Předpokládané zkušenosti:** Vzhledem k tomu, že všichni účastníci bydlí v Kolíně nebo poblíž něj, město více či méně znají.

**Cíle:** Děti se o sobě navzájem něco dozvědí a poznají se. Dítě rozvíjí svoji fantazii a tvoří technikou kresby. Dítě zná zajímavá místa Kolína.

**Záměr:** Seznámení s tématem tábora. Zjistit, jak děti znají Kolín.

**Motivace:** Debata o oblíbených, zajímavých a neoblíbených místech v Kolíně.

**Motivační otázky:** Jak dobře znáte Kolín? Máte tady nějaké oblíbené či naopak neoblíbené místo? Jaké místo to je a proč je vaším oblíbeným či neoblíbeným?

**Technika:** Kresba formou hry

**Zadání:** Zamyslete se nad tím, jak znáte Kolín. Které místo máte v Kolíně nejraději a proč vlastně právě toto místo.

**Realizace činnosti:** Děti seděly vedle sebe v kroužku, ve kterém probíhala vedoucími řízená diskuse o městě Kolín. Táborníci poté přemýšleli o svém oblíbeném místě

v tomto městě. Rozdělili se do dvou skupin. Dále aktivita probíhala tak, že skupina vždy vybrala jednoho svého zástupce, který kreslil známé místo v Kolíně, na kterém se dohodla (po konzultaci s vedoucí). Druhá skupina sledovala kresbu a snažila se uhodnout, o jaké místo se jedná.

**Reflexe:** Po uhodnutí obě skupiny diskutovaly o tom, co je na nakresleném místě zajímavého, jestli ho dobře znají všichni a čím je zaujalo natolik, že se rozhodly ho nakreslit. Skupina, která kreslila, poté vysvětlovala druhé skupině, proč se dohodla právě na tomto místě a co se dětem na něm líbí nebo naopak nelíbí.

**Pomůcky:** Papíry, tužky, počítač/notebook s přístupem k internetu

**Hodnocení aktivity:** Někteří účastníci se ze začátku moc nezapojovali, zřejmě díky tomu, že se jednalo o první aktivitu a děti se ještě dostatečně neznaly.

## **Test kreativity**

**Téma:** Test kreativity

**Námět:** Torranceho test kreativity

**Klíčová slova:** Kreativita, fantazie, rozkreslení

**Časová dotace:** 40 minut

**Předpokládané zkušenosti:** Děti ze školy znají různé způsoby testů, které si však většinou spojují s hodnocením v podobě známky a „těžkou dřinou“ při psaní. Tato aktivita jim ukazuje, že test může být zábavný a testovat mohou kromě svých vědomostí také svoji kreativitu. Výsledkem nemusí být známka ani jiné hodnocení, nýbrž si mohou samy zhodnotit, jak kreativní při testu byly.

**Cíle:** Dítě pracuje se svojí fantazií a rozvíjí ji. Dítě má povědomí o existenci testu kreativity. Dítě hledá vhodné řešení pro splnění zadání. Dítě si samo zjistí míru vlastní kreativity.

**Záměr:** Ověřit si kreativitu a fantazii dětí, zároveň tyto kompetence rozvíjet.

**Technika:** Kresba (tužka, pastelky, fixy)

**Motivace:** Představení dětem testu kreativity a vysvětlení k čemu běžně slouží.

**Motivační otázky:** Napadá vás něco, co má tvar kruhu? Znáte nějaké zábavné testy? Zkoušeli jste někdy nějaký zábavný test vyplnit? Bylo to ve škole nebo doma? Bavilo vás to? Proč vás to bavilo?

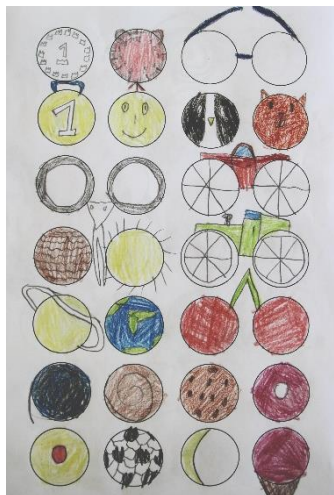
**Zadání:** Dnes si uděláme test kreativity. Od běžného testu, který znáte, se liší hlavně tím, že žádné řešení není špatné. Místo psaní odpovědí budete kreslit do kruhů. Přemýšlejte nad tím, jak využít tvaru kruhů a vytvořit z nich zcela jiný obrazec/motiv.

**Postup práce:** Táborníkům byl představen a vysvětlen Torranceho test kreativity. Zadání bylo však od originálního testu odlišné. Děti totiž nedělaly přímo psychologický test se všemi jeho částmi, nýbrž šlo pouze o inspiraci jedním z testů. Každé dostalo papír, na kterém bylo vtištěno 28 kruhů. Do těchto kruhů měly děti za úkol vytvořit, co je napadlo tak, aby při tom vždy využily alespoň část tvaru kruhu. Jejich čas nebyl omezen na krátký časový úsek, jak je tomu v originálním testu. Měly tedy dostatek času, a navíc měly možnost kromě obyčejné tužky použít i barevné pastelky a fixy. Přestože měly pracovat individuálně a neobkreslovat od ostatních, při realizaci toto někteří úplně nedodržovali a bylo poznat, kdo vedle koho seděl. Nějaký motiv se opakoval vícekrát, přestože v zadání bylo uvedeno, aby neopakovaly to, co již nakreslily, a aby se snažily vymyslet co nejvíce originálních řešení. Cílem bylo, aby děti kresbou dotvořily co nejvíce kruhů (Obrázek 2).

**Reflexe:** Po tvorbě proběhl společný reflektivní dialog, při kterém si děti spolu s lektorkami opět sedly do kroužku a povídaly si o tom, co všechno vymyslely a jak kruhy dotvořily.

**Pomůcky:** Papír A4 s natištěnými kruhy, obyčejné tužky, pastelky, fixy

**Hodnocení aktivity:** Na přístupu bylo vidět, že některé děti to moc nebavilo a nechtělo se jim přemýšlet. Obkreslovaly bohužel i od sebe. Jiné děti však byly z aktivity nadšené a vymýšlely různé zajímavé variace (Obrázek 3). Některé se snažily do tvaru kruhu zařadit i něco, co kruhové vůbec není. Kupříkladu jedna účastnice vytvořila spojením několika kruhů hada, protože má ráda hady.



Obrázek 2 – Kruhy



Obrázek 3 – Účastníci s testy kreativity

## Logo skupiny

**Téma:** Logo

**Námět:** Rozlišení skupin, první společná práce ve skupině

**Klíčová slova:** Logo, znak, symbol, barvy

**Předpokládané zkušenosti:** Děti se běžně na denní bázi setkávají s různými logy rozličných firem, ať už jde například o jídlo, počítačové hry či oblečení. Proto jim toto téma není cizí, přestože běžně o něm nejspíše nepřemýšlejí.

**Časová dotace:** 40 minut

**Cíle:** Dítě tvořivě zachází se znakem. Dítě tvoří ve skupině a spolupracuje s ostatními. Dítě graficky zjednodušuje obrazec. Dítě se seznamuje s psychologii barev, kterou využívá při tvorbě.

**Záměr:** Vytvořit originální logo každé skupiny. Tvořivě zacházet se znakem. Přiblížit dětem psychologii barev v užitkové grafice.

**Motivace:** Uvedení do problematiky uměleckých skupin (co to znamená umělecká skupina, příklady známých umělců, kteří byli součástí uměleckých skupin, povídání o nich.)

Hra s obrázky log (Obrázek 4). Po společenské místnosti vedoucí náhodně rozmístili obrázky s logy známých světových firem. Vždy ve dvojicích – na jedné kartičce byl obrázek současného loga a na druhé obrázek loga, které konkrétní firma používala v minulosti. Děti poté hledaly kartičky a přiřazovaly k sobě dvojice. Na konci aktivity vedoucí zkontrolovali, zdali mají děti vše správně přiřazené. Poté si obě skupiny sedly společně do kroužku a spolu s vedoucími diskutovaly nad jednotlivými logy. Vedoucí celou diskusi řídili a pokládali otázky, které děti vedly k zamyšlení a debatě například nad barevností, nad tím, které logo jim připadá lepší a proč.

**Motivační otázky:** Které logo vám přijde lepší a proč? Proč si myslíte, že vybrané firmy svá loga změnily? Znáte některé z uvedených log? Proč je logo důležité?

**Technika:** Kresba (obyčejná tužka, fixy, pastelky)

**Zadání:** Vytvořte pro svou uměleckou skupinu logo. Nezapomeňte při tvorbě myslet na funkčnost a jednoduchost loga. Inspirovat se můžete u již existujících log, které znáte. Barva je v logu také důležitá, takže jí vybírejte pečlivě a pomoc při výběru hledejte v psychologii barev.

**Postup práce:** Táborníci v jednotlivých skupinách nejprve tužkou načrtli své individuální návrhy. Následně spolu debatovali a vybírali, jaký návrh společně

rozpracují. Dle zadání také mluvili o tom, co mají společného a co by mělo jejich logo představovat.

**Reflexe:** Po dokončení se loga pověsila vedle sebe na viditelné místo (na dveře) a vždy jeden zástupce ze skupiny po poradě s týmem vysvětlil druhé skupině, co znamená jejich logo a proč použili právě tyto barvy.

**Pomůcky:** Obyčejné tužky, papíry A4, čtvrtky A4, pastelky, fixy

**Hodnocení aktivity:** Motivace hrou byla velice úspěšná, děti většinu log znaly a bavilo je vymýšlet, proč firma zvolila dané logo. Realizace probíhala s nadšením jednotlivých účastníků, všichni vzájemně spolupracovali. Výběr návrhů se však neobešel bez velikých a hlučných diskusí, kdy někteří chtěli prosadit zrovna svůj návrh a museli si jeho výběr obhájit, aby na něj skupina přistoupila. Výsledná loga (Obrázek 5) tak byla kompromisem skupiny, ne dílem toho nejprůbojnějšího jedince.



Obrázek 4 – Motivační hra



Obrázek 5 – Loga obou skupin

## **Experimentální malba**

**Téma:** Tvořit může úplně každý z nás (autoportrét ve městě)

**Námět:** Tvorba lidí a umělců s hendikepem

**Klíčová slova:** Experiment, hendikep, tvorba bez omezení, autoportrét, město

**Časová dotace:** 75 minut

**Předpokládané zkušenosti:** Starší děti se často bojí experimentu v tvorbě a jsou ke svým výtvorům příliš kritické a mají pocit, že nedokážou dosáhnout výsledku podle svých představ. Tato aktivita jim ukazuje, že tvořit může úplně každý a důležitá je hlavně radost z tvorby.

**Cíle:** Děti experimentují v malbě. Děti tvoří technikou malby. Děti překovávají překážky, které jim byly stanoveny v zadání. Děti nemají strach tvořit.

**Záměr:** Upozornit na odlišnosti každého z nás a tvořit bez hranic, tvořit i přes různé odlišnosti či překážky.

**Motivace:** Debata o dané problematice. Ukázka děl umělců, kteří tvoří navzdory svému hendikepu.

**Motivační otázky:** Znáte nějaké umělce, o kterých víte, že měli nějaký hendikep? Myslíte, že se dá tvořit i jinak než rukama? Zkoušeli jste někdy tvořit například nohou nebo poslepu?

**Technika:** Experimentální malba

**Zadání:** Každý ze skupiny si vylosuje nějaký hendikep, který vás bude omezovat po celou dobu tvoření. Následně se posadíte vedle sebe kolem čtvrtky a technikou malby vytvoříte svůj autoportrét ve městě.

**Postup práce:** Vedoucí táborníkům nedříve promítla ukázku děl, které tvořili umělci s hendikepem, poté s nimi o tomto tématu vedla diskusi. Děti mluvily o svých zkušenostech s tímto uměním a o tom, jak lze například s různými hendikepy tvořit. Poté se rozdělily do skupin a ve skupinách si vylosovaly různé hendikepy (malba se zavázanýma očima, nedominantní rukou, nohou, loktem, vleže.) Jejich úkolem bylo namalovat autoportrét své skupiny ve městě. Během tvorby si pak děti mezi sebou lístečky vyměňovaly a zkoušely si omezení, která jim přišla zajímavá (Obrázek 6).

**Reflexe:** Skupiny si navzájem ukazují a představují, kdo je kde zachycený. Děti debatují nad tím, jak se jim tvořilo a většina se na konci shoduje, že nejvíce je bavilo tvořit se zavázanýma očima nebo malovat nohou. Po dokončení vedoucí jejich společné autoportréty (Obrázek 7 a Obrázek 8) vystavili.

**Pomůcky:** Kartičky s hendikepy, štětce, nádoba na vodu, paleta, šátky

**Hodnocení aktivity:** Děti aktivita bavila, přišlo jim zajímavé malovat jinak, než jsou zvyklé. Ke konci tvorby projevily zájem o vyzkoušení jiného hendikepu, takže si během tvorby vyzkoušely různá omezení. Největší úspěch měla malba se zavázanýma očima a nohou. Během motivace se rozvinula celkem dlouhá a zajímavá debata o tom, jaké je to žít a tvořit s hendikepem.



Obrázek 6 – Tvorba se hendikepem



Obrázek 7 – Výsledné autoportréty





Obrázek 8 – Výsledné autoportréty

### **Reflexe dne**

Táborníci se spolu seznámili, vzájemně respektovali své názory i tvorbu. Na konci dne se všichni znali jménem a každý byl uveden do tématu tábora. Téma se všem líbilo, což vyplynulo z diskuse dětí, snažily se dívat na město jinak, než byly doposud zvyklé. Každý navíc Kolín zná, i když ne všichni děti pocházejí přímo z Kolína.

Některé děti se nejprve trochu bály experimentovat a měly pocit, že neumí kreslit, malovat či tvořit. V poslední aktivitě, kdy malovaly s různými hendikepy, si uvědomily, že není důležitý překrásný výsledek, nýbrž radost z tvorby, která byla při pohledu na tvořící děti naprosto očividná.

## Úterý

Druhý den byl zaměřen převážně na abstrahování města. Táborníci tvořili vlastní pohled na krajinu, ve které je zasazeno jejich město, technikou nalévání. Navštívili chrám svatého Bartoloměje, který zaznamenávali pomocí frotáží. Po představení vitráží navrhovali a následně tvořili vlastní autorské vitráže, které by se jim hodilo do pokojíčku. Místo barevných sklíček využili barevné fólie, které lepili na průhledný bezbarvý podklad.

Vzhledem k tomu, že v úterý přišel jeden nový táborník, začátek dne patřil seznamování. Proběhla tedy hra *Vytleskávání jmen*, nový táborník podepsal táborová pravidla a poté začal zamýšlený program. Ten začal hrou *Vička*, ve které si děti předsedávají podle barev, které si vylosovaly (tato hra měla z pohybových her největší úspěch). Po hře následovala první výtvarná aktivita dne (viz *Výtvarná hra*).

V 9:35 proběhla svačina. Po svačině následovala výtvarná aktivita od 10:00 hod. do 11:30 hod. (viz *Pohled z ptačí perspektivy*). Po ukončení aktivity následovala cesta na oběd a polední klid.

Během poledního klidu lektorka zahájila další výtvarnou aktivitu (viz *Frotáž*), ze které byly děti opravdu nadšené. Cílem byl chrám sv. Bartoloměje, ve kterém bylo původně v plánu navštívit interiér, ale bohužel to v tomto čase z technických důvodů nebylo možné. Děti tedy hledaly inspiraci pouze v exteriéru, který nabízel také velké množství námětů nejen k pozdější tvorbě vitráže.

V zahradách u chrámu sv. Bartoloměje proběhla kromě frotování také debata o tom, co děti o chrámu vědí a vedoucí dětem poskytli stručné informace o památce. Zaměřovali se především na znaky gotického slohu a vitráže, které děti motivovaly k další výtvarné aktivitě.

Poté následovala cesta zpátky do společenské místnosti, kde se uskutečnila poslední výtvarná aktivita, při které děti navrhovaly a tvořily vitráže do svého pokojíčku (viz *Vitráž*). Přípravená byla ještě aktivita, která se ale bohužel časově nestihla uskutečnit (viz *Sgrafito*).

## Výtvarná hra

**Téma:** Posílání znaku

**Námět:** Tichá pošta

**Klíčová slova:** Hra, fantazie, tichá pošta

**Předpokládané zkušenosti:** Tichá pošta je velice známou hrou s jednoduchými pravidly, kterou děti často hrají již od mateřské školy. Tato aktivita jim přináší ozvláštnění této hry.

**Časová dotace:** 25 minut

**Cíle:** Děti rozvíjejí svoji fantazii. Tvoří technikou rychlé kresby.

**Záměr:** Zahrát si hru s tvořivým zaměřením. Rozvíjet fantazii. Ukázat dětem, že ve výtvarné tvorbě nejde jen o výsledek, nýbrž hlavně o radost z průběhu tvorby.

**Motivace:** Debata o tom, jestli se dá tvořit i bez pomůcek a jakým způsobem je to možné. A jak lze kreativně poslat zprávu.

**Motivační otázky:** Znáte tuto hru? Hráli jste někdy tichou poštu?

**Technika:** Hra (kresba)

**Zadání:** Ve svých uměleckých skupinách si sedněte za sebe do řady tak, abyste viděli na záda toho, kdo sedí před vámi. Hra spočívá v posílání zpráv. Nejedná se však o obyčejné zprávy, ale o jednoduché obrázky či znaky.

**Realizace činnosti:** Táborníci se rozdělili do svých dvou uměleckých skupin a sedli si do dvou řad na zem tak, aby vždy viděli na záda toho, kdo sedí přímo před nimi (Obrázek 9). Táborníci sedící na konci řady v každé skupině dostaly od vedoucích zadaný jednoduchý znak/obrázek. Jejich úkolem bylo znak poslat „tichou poštou“ tak, že ho kreslili prstem na záda hráče před sebou (Obrázek 10). Ten poté znak, který cítil na zádech, posílal dál hráči před sebou a takto to pokračovalo až na začátek řady. Hráč na začátku měl papír a fixu a znak překresloval na papír. Bod vždy získala rychlejší skupina, která se více přiblížila znaku, který byl vyslán, nebo ho přímo uhodla. Hra se opakovala tolikrát, dokud se nevystřídali všichni účastníci jak v posílání, tak v kreslení/příjmu znaku.

**Reflexe:** Reflexe probíhala v kroužku, kde každý ukazoval, co nakreslil a řekl, co si myslí, že to mělo být. Táborníci mezi sebou debatovali nad výslednými kresbami o tom, co komu co připomíná a co by to tedy vlastně mělo být, kde se mohla během posílání stát chyba a co se naopak poslalo dále. Jak moc nás ovlivňuje pocit toho, že si myslíme, že víme, co se posílá, a upravujeme si tvar.

**Pomůcky:** Fixy, papíry formátu A4

**Hodnocení aktivity:** Tato aktivita se bohužel neobešla bez hluku a pokřikování na spoluhráče. Některým dětem totiž hra moc nešla a bály se poslat tvary, které na zádech cítily, protože si nebyly jisté, co jim spoluhráč posílá. Děti se bály udělat chybu.



Obrázek 9 – Výtvarná hra 1



Obrázek 10 – Výtvarná hra 2

### **Pohled z ptačí perspektivy**

**Téma:** Jiný pohled na město a krajinu, která ho obklopuje

**Námět:** Pohled na město a krajinu z ptačí perspektivy a jeho abstrahování.

**Klíčová slova:** Město, krajina, barvy, experiment, nalévání

**Předpokládané zkušenosti:** Děti ze školy z map nebo globusu vědí, jak vypadá země z ptačí perspektivy. Některé vědí, jak vypadá svět z výšky, díky pohledu z okénka letadla.

**Časová dotace:** 120 minut

**Cíle:** Dítě se seznamuje s technikou nalévání. Dítě experimentuje v malbě.

**Záměr:** Hrát si s barvou. Experimentovat v malbě.

**Motivace:** Ukázka pohledů na krajinu kolem Kolína z ptačí perspektivy (mapa, fotografie, webové stránky s různými možnostmi pohledu na svět z výšky). Debata v kroužku o barvách, které v této krajině můžeme vidět. Jak se liší pohled na město a pohled na krajinu, porovnávání těchto rozdílů.

**Motivační otázky:** Viděli jste někdy okolí Kolína z rozhledny nebo vyhlídkového letadla (nebo jinou krajinu)? Jakých jste si v krajině všimli barev? Jaké mohou mít pole barvy? Co ty barvy ovlivňuje? Co se tady v blízkosti pěstuje?

**Technika:** Nalévání

**Zadání:** Pomocí tekutých akrylových barev, které máte k dispozici, vytvořte vlastní pohled na krajinu. Inspirujte se přitom vám dobře známou krajinou v okolí bydliště.

**Realizace činnosti:** Táborníci měli k dispozici omezený počet barev. Ty bylo nejdříve potřeba připravit pro tvorbu. Do kelímků vedoucí připravili barvu ve správném poměru s pouring médiem a vodou. Táborníci poté dřívky barvu rozmíchali tak, aby v ní nebyly žádné žmolky či velké kusy barvy. Každý si nejprve rozmyslel, se kterými barvami chce tvořit. Následně táborníci začínali barvy přes sebe různě nalévat a vytvářet tak svoji abstraktní krajinu (Obrázek 11).

**Pomůcky:** Akrylové barvy, plastové kelímky, gumové rukavice, kartón, pouring medium, igelit na zakrytí stolu, voda, dřívka (na míchání barvy)

**Hodnocení aktivity:** Děti bavilo experimentovat a různě kombinovat nalévané barvy. Téměř všichni byli naprosto spokojeni s výsledkem (Obrázek 12). Překvapilo je, že takto jednoduchou technikou mohou vzniknout zajímavé obrazy – každý se vlastně stal umělcem bez velkých zkušeností.



Obrázek 11 – Děti tvoří technikou nalévání



Obrázek 12 – Výsledná díla dětí

## Frotáž

**Téma:** Struktury města

**Námět:** Pociťt město v jeho detailu, zaznamenat (zachytit) struktury města

**Klíčová slova:** Struktura, město, frotáž, experiment

**Předpokládané zkušenosti:** Děti se s technikou frotáže mohly setkat náhodou v běžném životě, kdy například něco vybarvovaly na strukturovaném povrchu a ta struktura se jim přenesla na papír.

**Časová dotace:** 60 minut

**Cíle:** Děti tvoří technikou frotáže. Vnímají a využívají různé struktury kolem sebe. Děti poznávají důležitou památku Kolína – chrám sv. Bartoloměje.

**Záměr:** Ukázat dětem významné architektonické dílo v Kolíně. Seznámit je s technikou frotáže. Naučit děti vnímat prostor kolem nich i jinými smysly než zrakem.

**Motivace:** Ukázka různých povrchů a jejich možností přenesení na papír. Děti vymýšlí, jak by bylo možné přenášet texturu na papír. Ukázka frotáže. Návštěva města a okolí chrámu sv. Bartoloměje, okolo kterého se nachází zajímavé povrchy. V zahradách sv. Bartoloměje byli táborníci stručně seznámeni s historií chrámu. Především je zaujali vitráže a chrliče, které je zprvu pobavili a zajímali se o to, k čemu se používají.

**Motivační otázky:** Všímate si zajímavých struktur kolem sebe? Víte, jak je možné je jednoduše zaznamenat?

**Technika:** Frotáž

**Zadání:** Cestou ke chrámu sv. Bartoloměje a u něj se okolo sebe pořádně rozhlížejte a hledejte zajímavé struktury města. Struktury zaznamenejte pomocí frotáže.

**Realizace činnosti:** Děti měly za úkol cestou ze hřiště do chrámu sv. Bartoloměje pomocí frotáže zaznamenávat cestu městem. Nejprve si vyzkoušely frotovat na hřišti. Poté se společně s vedoucími vydaly na cestu ke chrámu. Děti však technika zaujala na tolik, že nebylo možné dojít bez komplikací ke kostelu, přestože cesta nebyla dlouhá. Každý táborník cestou hledal zajímavé struktury, a protože je aktivita vtáhla na tolik, že se nesoustředili na cestu, nastávalo nebezpečí vběhnutí do silnice. Proto se aktivita musela omezit pouze na dobu strávenou v zahradách chrámu sv. Bartoloměje. To však nebylo překážkou, protože gotický areál nabízel spoustu možností zaznamenání struktury (Obrázek 13 a Obrázek 14). Děti samy objevovaly různé struktury a aktivitou byly přímo nadšené.

**Pomůcky:** Papíry (nízká gramáž), olejové pastely, lak na vlasy/ fixativ

**Hodnocení aktivity:** Děti byly z techniky nadšené a ihned po názorné ukázce začaly hledat zajímavé povrchy, které by mohly frotovat.



Obrázek 13 – Tvorba frotáží 1



Obrázek 14 – Tvorba frotáží 2



Obrázek 15 – Výsledné frotáže

## **Vitráž**

**Téma:** Vitráž

**Námět:** Vitráže v chrámu svatého Bartoloměje.

**Klíčová slova:** Vitráž, barevné světlo, chrám sv. Bartoloměje, výzdoba kostela

**Předpokládané zkušenosti:** Vzhledem k tomu, že chrám sv. Bartoloměje je dominantou Kolína, každý v dané skupině dětí ho zná. Znalosti a zkušenosti k této aktivitě navíc děti získaly i při jeho dnešní návštěvě.

**Časová dotace:** 60 minut

**Cíle:** Dítě umí stručně popsat techniku vitráže. Dítě má povědomí o gotických vitrážích. Chápe, proč je ve vitrážích důležité světlo pronikající skrz barevná sklíčka. Dítě zná důležitou památku Kolína – chrám sv. Bartoloměje. Má povědomí o gotickém slohu.

**Záměr:** Přiblížit dětem pojem vitráž. Pochopit, jak je světlo ve vitráži důležité.

**Motivace:** Navštívení chrámu sv. Bartoloměje. Debata o oknech v chrámu. Vysvětlení toho, jak vznikají vitráže.

**Motivační otázky:** V čem se vitráž liší od obyčejného okna? Co se děje se světlem procházejícím skrz vitráž? Co jsme viděli v chrámu sv. Bartoloměje za motivy?

**Technika:** Koláž z barevných průhledných fólií

**Zadání:** Vzpomeňte si na naši návštěvu chrámu svatého Bartoloměje a na vitráže, o kterých jsme si povídali. Navrhněte vlastní autorskou vitráž do svého pokojíčku. Nezapomeňte, že vitráž bude vidět nejen v interiéru, ale také ve veřejném prostoru města nebo vesnice, ve které bydlíte.

**Realizace činnosti:** Děti dostaly průhlednou folii formátu A4. K dispozici dále měly různé barevné folie, které na sebe mohly různě vrstvit (Obrázek 16). Jejich úkolem bylo vytvořit vitráž, která by se jim hodila do pokojíčku a zároveň potěšila oko kolemjdoucího.

**Reflexe:** Nalepení vzniklých vitráží na okno. Sledování toho, jak vitráže prosvítají a barví světlo (Obrázek 17 a Obrázek 18).

**Pomůcky:** Průhledná folie formátu A4, barevné průhledné folie, nůžky, tekuté průhledné lepidlo



**Hodnocení aktivity:** Většina dětí při tvorbě myslela na to, co by se jim nejvíce hodilo do pokojíčku, takže vznikaly vitráže na téma jejich oblíbených věcí, filmů, superhrdinů. Jeden mladší účastník (6 let) vytvořil vitráž, která byla barevná jen nahoře a dole, takže většina zůstala průhledná, odůvodňoval to tím, že by chtěl z okna vidět, jak prší.



Obrázek 16 – Děti tvoří vitráže



Obrázek 17 – Ukázka vitráže



Obrázek 18 – Vitráže instalované na okně

## **Sgrafito**

**Téma:** Technika sgrafito

**Námět:** Výzdoba kolínské radnice

**Klíčová slova:** Sgrafito, vyškrobávání, kolínská radnice

**Předpokládané zkušenosti:** Děti v dané skupině většinou vědí, jak kolínská radnice vypadá. Navíc jim byla představena při cestě od chrámu sv. Bartoloměje.

**Časová dotace:** 50 minut

**Cíle:** Děti znají sloh, ve kterém je vystavěná kolínská radnice. Mají povědomí o technice sgrafito a dokážou ji vysvětlit.

**Záměr:** Přiblížit dětem důležitou budovu v Kolíně – radnici, její historii, sloh, ve kterém je vystavěna.

**Motivace:** Zastavení se u radnice v Kolíně. Upozornění na její architektonickou výzdobu. Debata o použitých motivech a technice. Vysvětlení techniky sgrafito.

**Motivační otázky:** Jaké se na kolínské radnici objevovaly motivy? Co vás na této výzdobě zaujalo? Setkali jste se už někde s podobnou výzdobou?

**Technika:** Vyškrobávání

**Zadání:** Vzpomeňte si na to, jaké motivy jsme viděli na radnici, a inspirujte se jimi. Navrhněte své vlastní motivy, které by se dle vašeho názoru hodily na zdi radnice. Návrhy realizujte technikou vyškrobávání.

**Realizace činnosti:** Táborníci se nejdříve zamyslí, jaké motivy by byly na radnici vyobrazeny, kdyby se stavěla v dnešní době. Jejich prvním krokem v tvorbě byla příprava čtvrtky. Tu nejprve pokreslili voskovkami po celé ploše a následně potřeli tuší. V čase, kdy čekali na to, až tuš zaschne, si každý táborník vzal papír a načrtnul jednoduchou skicu návrhu, který chce uskutečnit. Když pak tuš zaschla, táborníci si ořezávkem ořezali špejle do špičky a začali podle návrhu odrývat vrstvu nanesené tuše.

**Reflexe:** Děti svá sgrafita spojily dohromady a vyzdobily jimi společenskou místnost.

**Pomůcky:** Voskovky, tuš, špejle, ořezávátka/řezák, velké ploché štětce, čtvrtka s lesklým povrchem (chrom karton)

**Hodnocení aktivity:** Aktivita dětem hravou formou ukázala, jakým způsobem funguje technika, která se v historii používala pro zdobení zdiva budov.

## **Reflexe dne**

Děti měly původně za úkol frotáží zaznamenat cestu z ostrova ke chrámu. To však bohužel nebylo možné, neboť frotování děti naprosto nadchlo a ve chvíli, kdy se jeden z mladších chlapců vrhl bezmyšlenkovitě do silnice frotovat kanál, začala být tato aktivita nebezpečná. Proto jsme s dětmi došli ke chrámu, u kterého následně hledaly zajímavé povrchy a frotovaly.

Zájem dětí o architekturu chrámu byl nad očekávání. Převážně se zajímaly o funkčnost vitráží. Jednu holčičku pobavily chrlice, na které sama upozornila a se zájmem poté poslouchala, k čemu slouží, a proč mají právě takovou podobu, jakou mají.

## **Středa**

Středeční program si kladl za cíl najít individuálního tvůrce v každém táborníkovi. Inspirací byla dětem hlavně návštěva kolínské galerie a zde výstava současného umělce Ondřeje Kopala, kde byly k vidění především jeho malby a sochy (Více informací o výstavě zde: <https://www.divadlokolín.cz/predstaveni/171/ondrej-kopal-obrazy>). Důraz byl také kladen na design. Děti si například vytvářely svůj vlastní autorský design triček.

Den začal jako obvykle debatou v kruhu. Na začátek se pro rozprouzení energie a probuzení hrála hra s názvem *Bomba*. Následovala další hra, tentokrát komunikační s názvem *Podpisová karta*. Další aktivita již byla tvořivého charakteru (viz *Výtvarná hra*). Děti při ní seděly ve dvojici zády k sobě a podle stručného popisu kreslily výjevy týkající se města (zahradnictví, parkoviště, pekařství a další). Poslední hra před svačinou byla opět pohybová – *Přesedávání*. Hra byla lehce zaměřena na barvy.

Od 9:40 do 10:00 byl čas na svačinu, po které probíhala vědomostní hra spočívající v přiřazování jmen umělců k textům (viz *Spojovačka – výtvarná hra*). Dopolední program uzavřelo designování vlastních triček do města (viz *Hra na módní návrháře – tričko do města*).

Po obědě následovala cesta do galerie a výstava Ondřeje Kopala. Cestou jsme se s dětmi na krátkou chvíli zastavovali u zajímavých míst a staveb, jakými byl židovský hřbitov, bývalý zámek a kolínské náměstí, ve kterém jsme se zaměřili hlavně na kolínskou radnici, jež měla sloužit jako inspirace k zítřejší výtvarné aktivitě (viz *Sgrafito*). Před vstupem do galerie si děti s lektory nejdříve popovídaly o tom, jak se chovat v galerii a o tvorbě Ondřeje Kopala (viz *Návštěva galerie*).

Po návratu z galerie děti vytvářely vlastní autorské knihy, do kterých zakomponovaly úterní frotáže (viz *Autorská kniha*). Děti, které měly autorské knihy hotové, buď dodělávaly to, co nestihly dodělat dnes, v předešlých dnech, nebo se věnovaly své vlastní tvorbě či společně hrály hry.

## Výtvarná hra

**Téma:** Kreslení podle návodu/popisu

**Námět:** Tvořivé hry

**Klíčová slova:** Tvar, kresba, popis

**Předpokládané zkušenosti:** Děti se s návody mohly setkat při různých běžných příležitostech. Například při skládání hračky z Kinder vajíčka nebo v receptech, když vařily ve škole nebo pomáhaly doma mamince atd.

**Časová dotace:** 25 minut

**Cíle:** Dítě rozděluje znaky do jednotlivých tvarů. Dítě chápe, že návod musí být vždy srozumitelný.

**Záměr:** Poukázat na důležitost průběhu tvorby.

**Motivace:** Debata o kreslení, tvoření a stavění podle návodů.

**Motivační otázky:** Děti, stavěly jste někdy něco podle návodu? Šlo vám to postavit? Byl ten návod dostatečně srozumitelný?

**Technika:** Hra

**Realizace činnosti:** Táborníci sedí ve dvojicích zády k sobě a každý má před sebou desku, na nich papír a v ruce fixu. Jeden z dvojice vždy popisuje a druhý kreslí to co popisuje (Obrázek 19). Popisující dítě obraz rozebírá do jednotlivých tvarů, nemůže přímo říct, co má druhé dítě nakreslit.

**Reflexe:** Společné prohlídnutí vzniklých kreseb.

**Pomůcky:** Papíry, fixy

**Hodnocení aktivity:** Někteří hru úplně nepochopili a měli strach, že nakreslí něco špatně. Většina dětí se však postupně dokázala od tohoto strachu oprostit a neřešit, že neví, co má být výsledkem jejich kresby.



Obrázek 19 – Účastníci při hře

## **Spojovačka – výtvarná hra**

**Téma:** Významní autoři a jejich umělecká díla

**Námět:** Vědomostní výtvarná hra

**Klíčová slova:** Umění, vědomostní hra, umělecká díla, autoři děl

**Předpokládané zkušenosti:** Děti některé autory nebo známá díla znají. Touto aktivitou si tedy doplní a rozšíří své stávající vědomosti.

**Časová dotace:** 25 minut

**Cíle:** Děti mají pojem o některých významných umělcích a seznamují se s jejich díly. O dílech, se kterými se setkaly ve hře, dokážou krátce pohovořit. Znají možnosti uměleckých forem, jakými jsou obrazy, sochy, instalace a další.

**Záměr:** Představit dětem významná díla a jejich autory, zábavnou hravou formou.

**Motivace:** Diskuse o tom, jestli si táborníci myslí, že je pro umělce důležité znát dějiny umění a významná umělecká díla a proč.

**Technika:** Vědomostní hra

**Realizace činnosti:** Po společenské místnosti lektorky rozmístily nastříhané lístečky s obrázky uměleckých děl, názvy, krátkými popisy a se jmény umělců. Táborníci poté ve dvou skupinách hledali a přiřazovali to, co k sobě patří (Obrázek 20 a Obrázek 21).

**Reflexe:** Společná kontrola správnosti výsledků. Společná diskuse o každém díle řízená vedoucím, který pokládá dětem otázky a koriguje, jakým směrem se diskuse ubírá.

**Pomůcky:** Kartičky s natisknutými obrázky a názvy děl a autorů

**Hodnocení aktivity:** Pro děti byli někteří umělci a jejich díla neznámá, takže by se dalo říci, že aktivita byla vcelku těžká. Nicméně za pomoci vedoucích, které dětem ve skupině pomáhaly s přiřazováním pomocí slovních indicií, se nakonec dobraly k výsledku. Děti byly do aktivity zapálené, každý ve skupině pomáhal, a hlavně poslouchal jak vedoucí, tak i své spoluhráče. Nejvíce děti bavily zajímavosti o autorech či dílech, díky kterým si toho z aktivity hodně odnesly a zapamatovaly.



Obrázek 20 – Děti při vědomostní hře



Obrázek 21 – Děti při vědomostní hře

### **Hra na módní návrháře – tričko do města**

**Téma:** Oblečení (tričko) do města

**Námět:** Tvorba táborových triček

**Klíčová slova:** Design, návrh, oblečení, tričko do města

**Předpokládané zkušenosti:** Děti v tomto věku začínají přemýšlet, co nosí za oblečení a jejich vkus a styl se formuje.

**Časová dotace:** 70 minut

**Cíle:** Děti pracují s vlastní šablonou. Děti vytvářejí vlastní design trička. Děti tvoří technikou tisku přes šablonu.

**Záměr:** Vytvořit originální táborová trička. Vytvořit design triček, která by si táborníci vzali do města.

**Motivace:** Zamyšlení se nad tím, jak se lidé oblékají do města a jak doma. Jaké mají děti tričko právě na sobě. Diskuse o tom, jestli si účastníci oblečení na tábor připravují sami nebo nosí to, co jim připraví rodiče. Debata o tom, jestli mají nějaké své oblíbené tričko a jak vypadá (jakou má barvu, potisk, kam ho nosí a další).

**Motivační otázky:** Jak se liší oblečení, které nosíte doma od toho, co si berete do města? Oblékáte se podle toho, co se vám líbí nebo vám oblečení připravují rodiče? Co si myslíte o tričkách *I love (město)*, přijdou vám originálnější?

**Technika:** Šablonový tisk na textil

**Zadání:** Zamyslete se nad tím, jak by mělo vypadat dle vašeho názoru hezké tričko, které byste si vzali na sebe do města. Nejprve si naskicujte návrh toho trička a poté zrealizujte nejdříve šablonu, přes kterou budete vybraný motiv tisknout a následně samotný tisk přímo na tričko.

**Realizace činnosti:** Táborníci si nejprve načrtli návrh obyčejnou tužkou. Následně po konzultaci s vedoucí návrh buď zjednodušovali, nebo začali tvořit šablonu pro tisk. Na čtvrtku A4 si návrh překreslili a poté běžnými nůžkami či nůžkami na manikúru vystříhali požadovaná místa. Následně si trička proložili novinami, aby se tisk neprosákl na jejich zadní stranu. Následně přiložili šablonu pevně na požadované místo a pomocí houbičky na nádobí nanášeli barvu na textil (Obrázek 22).

**Reflexe:** Na vernisáži táborníci uspořádali módní přehlídku ve svých autorských tričkách.

**Pomůcky:** Trička, barvy na textil, čtvrtky, nůžky, nůžky na manikúru, obyčejná tužka, papíry

**Hodnocení aktivity:** Některé děti tvořily tak, že si sice udělaly šablonu, ale místo tisku pouze obtahovaly tvar, protože chtěly mít výsledek detailnější (Obrázek 23). Ačkoliv se nejednalo o stoprocentně splněné zadání, nechaly jsme děti tvořit dle jejich uvážení a domnívám se, že většina tvůrců byla se svým výsledkem spokojena.



Obrázek 22 – Tvorba triček 1



Obrázek 23 – Tvorba triček 2



## **Návštěva galerie**

**Téma:** Vystavování, autorská umělecká díla

**Námět:** Výstava Ondřeje Kopala

**Klíčová slova:** Výstava, umění, malba, obrazy, sochy

**Předpokládané zkušenosti:** Lektorky se nejprve ptaly dětí, jestli již někdy v nějaké galerii byly. Děti až na jednu výjimku s tímto zkušenosti neměly, ale většina z nich navštívily podobné organizace, jakými jsou muzea a divadla, buďto se školou, anebo s rodiči.

**Časová dotace:** 50 minut

**Cíle:** Dítě zná malíře Ondřeje Kopala a jeho dílo. Dítě hledá inspiraci v současném umění. Dítě navštívilo kulturní organizaci v okolí svého bydliště.

**Záměr:** Seznámit děti s prostorem galerie města Kolín. Ukázat, jak může vypadat výstava.

**Motivace:** Debata o kulturních organizacích a o tom, zdali děti chodí nebo někdy byly v galerii, divadle či muzeu. Debata o tom, proč si myslí, že to je nebo není obohacující či inspirativní.

**Motivační otázky:** Chodíte s rodiči nebo se školou do divadla? Navštívili jste někdy galerii nebo muzeum? Jak se v takových zařízeních chovat? Jak byste se oblékli do divadla nebo třeba do galerie na vernisáž?

**Zadání:** Na výstavě se snažte načerpat inspiraci pro svoji autorskou tvorbu. Sledujte rozmístění a umístění jednotlivých děl. Inspirujte se tím pro naši závěrečnou vernisáž, která proběhne na konci týdne. U jednotlivých děl se zastavujte a věnujte jim bedlivou pozornost, sami, ve dvojicích nebo skupinkách nad nimi přemýšlejte a debatujte.

**Realizace činnosti:** Návštěva galerie si dávala za cíle ukázat dětem místní galerii, poznat dílo současného umělce Ondřeje Kopala a načerpat inspiraci na vlastní autorskou tvorbu. Děti měly za úkol pozorně si prohlédnout jednotlivá díla a zároveň se inspirovat výstavou. Motivace diskusí proběhla ještě před vstupem na výstavu. Po vstoupení do galerie si děti odložily batohy a ihned si začaly prohlížet obrazy a sochy (Obrázek 24). Ve dvojicích nebo malých skupinkách nad díly diskutovaly a přemýšlely.

**Reflexe:** Po výstavě děti hodnotily, jak se jim tvorba Ondřeje Kopala líbí a jak na ně působila celá výstava. Zamýšleli se nad tím, jestli pro ně byla výstava přínosná a jestli načerpanou inspiraci využijí i ve své vlastní tvorbě.

**Hodnocení aktivity:** Děti výstava zaujala, což bylo vidět na jejich výrazech a slyšet v komentářích (Obrázek 25). V průběhu si spolu o dílech povídaly a hodnotily je.

Zajímavé bylo, že inspirativní prostředí využily ke své vlastní vcelku tvořivé aktivitě. Děti si totiž ze stěny z mléčného skla, které rozdělvalo prostor galerie a toalet, udělaly stínové divadlo. To zaznamenávaly pomocí fotoaparátů ve svých chytrých telefonech. Kromě výstavy Ondřeje Kopala mohly děti hledat inspiraci pro svou tvorbu také v katalozích proběhlých výstav, které byly v galerii volně k rozebrání (Obrázek 26). Děti se tedy pustily do bezmyšlenkového braní úplně všech katalogů, což později lektorky korigovaly a omezily možnost brát si maximálně tři až čtyři katalogy s tím, že každé dítě si muselo obhájit, proč si vybralo právě katalogy těchto umělců (co je na jejich díle zaujalo, čím je to pro ně inspirativní). Jeden ze starších účastníků si ale vzal všechny katalogy a následně se pak v době osobního volna zamýšlel nad tím, které jsou podle něj opravdu kvalitní a vizuálně zajímavé, které jsou průměrné a které nemají žádnou uměleckou hodnotu a vizuálně se mu nelíbí, jsou nevhodné nebo moc depresivní. Vznikla tak skutečně přínosná a zajímavá debata.



Obrázek 24 – Návštěva galerie 1



Obrázek 25 – Návštěva galerie 2



Obrázek 26 – Návštěva galerie 3

## **Autorská kniha**

**Téma:** Autorská tvorba

**Námět:** Zpracování frotáží do knihy

**Klíčová slova:** Autor, kniha, experiment, autorská tvorba

**Předpokládané zkušenosti:** Knihy pro děti jsou často zajímavě zpracované a bohatě ilustrované, děti tedy mají představu o tom, jak může vypadat kniha a inspirovat se tím při tvorbě vlastní autorské práce.

**Časová dotace:** 100 minut

**Cíle:** Děti rozvíjejí svou kreativitu a experimentují. Mají povědomí o autorské knize. Tvoří vlastní autorskou knihu. Vytvářejí vlastní vazby knih.

**Záměr:** Vytvořit vlastní autorskou knihu.

**Motivace:** Ukázka autorských knih. Táborníci se usadili do kruhu společně s vedoucími, kteří jim nejprve vysvětlili, co znamená pojem autorská kniha, a poslali do kola ukázky autorských knih. Táborníci si knihy se zájmem prohlíželi, a přitom se ptali na postup, jakým lze vytvořit takové knihy.

**Motivační otázky:** Máte nějakou svoji oblíbenou knížku? Co se vám na té knize líbí? Víte, co to je autorská kniha?

**Technika:** Tvorba knihy

**Zadání:** Vytvořte vlastní autorskou knihu, do které zakomponujete vaše frotáže města. Použít můžete jakýkoliv dostupný materiál a vazbu, která vás napadne.

**Realizace činnosti:** Táborníci se po prohlédnutí ukázek autorských knih zamysleli nad tím, jak by tvorbu autorské knihy originálně pojali. K dispozici přitom měli materiály, které mohli dle libosti zkoušet (materiálové zkoušky) a papíry s obyčejnou tužkou pro vytvoření návrhu, který ale nebyl povinný. Většina tvořila knihu pomocí „techniky“ pokus omyl. Zkoušeli různé způsoby, o kterých debatovali s ostatními. Při tvorbě spolu tak většinou spolupracovali a radili si.

**Reflexe:** Společné prohlížení (Obrázek 27) vzniklých knih a přirozená debata o nich.

**Pomůcky:** Frotáže, papíry, barevné papíry, pastelky, tužky, fixy, čtvrtky, nůžky, lepidla, provázek, děrovačka, sešívačka, jehla, nit

**Hodnocení aktivity:** Tvorba autorských knih vesměs všechny účastníky bavila. Někteří však nechtěli do svých knih zakomponovat frotáže, takže vznikaly i knihy bez frotáží, které tím pádem neodpovídaly úplně zadání. Nicméně i přesto byly všechny výsledné výtvary propracované, vcelku originální a vizuálně zajímavé (Obrázek 28).



Obrázek 27 – Účastník s autorskou knihou



Obrázek 28 – Ukázka autorské knihy

## **Reflexe dne**

Výstavu táborníci hodnotili kladně, většinou se líbila, což bylo vidět i na jejich reakcích, když si prohlíželi obrazy. Mohlo to být způsobeno i tím, že většina z nich byla v galerii úplně poprvé a výstava byla vcelku malá, takže udrželi pozornost po celou dobu. Někteří využili chvíle v galerii k zajímavé tvořivé aktivitě. Mezi galerijní místnostmi a toaletami se totiž nachází průhledná skleněná zeď, přes kterou jsou vidět siluety. Některé děti začaly tvořit různé výjevy pomocí svých siluet a ostatní hádaly, o co se jedná.

V poslední hodině, kdy již měly děti osobní volno, si několik z nich prohlíželo letáky, které nasbíraly na výstavě. Některé o tvorbě, se kterou se setkaly v katalogích, měly chuť hovořit a rozebírat jejich dojmy z ní. Proto vedoucí s dětmi, které měly zájem, debatovali o této tvorbě. Jeden ze starších táborníků (12 let) si katalogy rozdělil na ty, které mu přijdou hodně dobré a vidí v nich inspiraci a líbí se mu, na průměrné a ty, ve kterých nevidí žádnou vizuální ani myšlenkovou kvalitu. O jednotlivých katalogích hovořil a obhajoval, proč se mu líbí či nelíbí.

## Čtvrtek

Čtvrteční program byl zaměřen na architekturu a přírodu ve městě. Táborníci byli již v proběhlých dnech inspirováni některou architekturou Kolína, se kterou se setkali při různých aktivitách. Například při návštěvě zahrad a exteriéru chrámu sv. Bartoloměje či budově divadla, ve kterém se nachází galerie města Kolín. Ve čtvrtek mohli tuto inspiraci využít při tvořivých aktivitách zaměřených především na vlastní autorskou architekturu.

První dopolední aktivitou byla tvorba pozvánek na zítřejší vernisáž (viz *Pozvánka na vernisáž*). Poté děti ve skupinách vytvářely architektonické modely originálních věží (viz *Architektonické modely*). Kromě architektury se děti zaměřovaly i na přírodní krásy města. Následně se účastníci přesunuli na zbytek dopoledního programu ven. Nejdříve na ostrově zaznamenávali okolí pomocí přírodnin, které našli (viz *Malování přírodninami*). Před obědem lektorky ještě zahájily aktivitu spočívající ve stavbě vlastního města z přírodních materiálů v lesoparku Borcky (viz *Město v přírodě*). Tato aktivita děti velice bavila, ale byla celkem časově náročná, proto probíhala i po obědě.

Na poslední výtvarnou aktivitu se táborníci přesunuli do společenské místnosti, kde si zahráli na sochaře experimentující s materiálem. Pomocí novinových papírů a lepicích pásek vytvářeli modely soch do veřejného prostoru (viz *Sochy*).

### **Pozvánka na vernisáž**

**Téma:** Pozvánka na vernisáž

**Námět:** Páteční závěrečná vernisáž

**Klíčová slova:** Pozvánka, vernisáž, sebe prezentace

**Předpokládané zkušenosti:** Děti se s pozvánkou mohly setkat například při pozvání na oslavu narozenin či jinou akci vhodnou pro jejich věkovou skupinu.

**Časová dotace:** 30 minut

**Cíle:** Děti vytváří vlastní design pozvánky. Tvoří technikou kresby a využívají ve své tvorbě text.

**Záměr:** Vytvořit pozvánku na zítřejší výstavu.

**Motivace:** Debata o tom, jak si děti představují vernisáž, na které budou prezentovat svoje výtvořky (co by na ní mělo být a proč).

**Motivační otázky:** Koho pozvete na vaši zítřejší vernisáž? Jak je pozvete? Co by na pozvánce nemělo chybět? Je důležité, jak bude pozvánka vypadat?

**Technika:** Kresba, lepení, malba atd.

**Zadání:** Vytvořte svoji vlastní pozvánku na zítřejší vernisáž. Pracujte se svým originálním autorským návrhem. Do pozvánky uveďte důležité informace, ale myslete přitom i na design a vizuální stránku pozvánky. Použijte techniku kresby (pastelky, fixy, obyčejná tužka).

**Realizace činnosti:** Děti si buďto vytvoří návrh a podle něj realizují, nebo přímo experimentují a rovnou tvoří pozvánku z libovolného dostupného materiálu (papír, čtvrtky, barevné papíry...).

**Reflexe:** Děti si své pozvánky společně ukazují, prohlížejí a komentují. Své pozvánky použijí pro pozvání svých rodičů na vernisáž.

**Pomůcky:** Čtvrtky, papíry, fixy, pastelky

**Hodnocení aktivity:** Aktivita splnila svůj účel, všechny děti vytvořily vlastní originální pozvánku na zítřejší vernisáž (Obrázek 29).



Obrázek 29 – Pozvánka na vernisáž

## Architektonické modely

**Téma:** Hra na architekty

**Námět:** Architektura v Kolíně

**Klíčová slova:** Architektura, stavba, model

**Předpokládané zkušenosti:** Děti znají různé stavebnice, se kterými si hrály nebo stále hrají. Sestavit něco za pomoci daného materiálu pro ně tedy není až takovou novinkou.

**Časová dotace:** 25 minut

**Cíle:** Děti mají povědomí o práci architekta. Děti chápou, že budova musí být stabilní a její stavbě předchází spousta přemýšlení, návrhů a modelů.

**Záměr:** Zahrát si s dětmi na architekty. Navrhnout a sestavit co největší a nejstabilnější věž. Aktivita je motivuje k pozdější stavbě z přírodních materiálů.

**Motivace:** Debata o architektuře, která táborníkům přijde v Kolíně zajímavá. Zaměření na věže a rozhledny, které se v Kolíně a okolí nachází (především na Práchovenu a Vodárnu). Ukázka fotek věží.

**Motivační otázky:** Navštívily jste někdy nějaké rozhledny či věže? Znáte nějaké v okolí Kolína? Čím vám přijdou zajímavé?

**Technika:** Prostorová tvorba

**Zadání:** Ve svých skupinách navrhnete a zkonstruuje co největší a nejstabilnější věž či rozhlednu. Pomůcky jsou omezené na špejle a modelínu.

**Realizace činnosti:** Táborníci dostali do čtyř skupin modelínu a stejný počet špejlí. Nejprve vznikaly náčrty možných konstrukcí. Následně pomocí zmíněného materiálu sestavovali táborníci konstrukce věží (Obrázek 30).

**Reflexe:** Zkoušení stability a porovnávání kvality a výšky obou věží.

**Pomůcky:** Špejle, modelína, papíry, obyčejné tužky

**Hodnocení aktivity:** Děti se vžily do rolí architektů věží a užívaly si soupeření mezi sebou. Každá skupina byla namotivována a snažila se postavit co největší věž.



Obrázek 30 – Navrhování konstrukce



## **Malování přírodninami**

**Téma:** Experimentální tvorba v přírodě

**Námět:** Příroda na ostrově v Kolíně

**Klíčová slova:** Experiment, malba, přírodniny, Ostrov Kolín

**Předpokládané zkušenosti:** Děti se při běžném životě mohly setkat s tím, že si například ušpinily venku oblečení od trávy, hlíny, borůvek či jiných přírodnin, nebo třeba kreslily uhlíky, takže vědí, že některé přírodniny barví. Tyto vědomosti tak využívají při hledání vhodných přírodnin.

**Časová dotace:** 35 minut

**Cíle:** Děti tvoří experimentální technikou – malují přírodninami. Hledají a pracují s přírodními pigmenty.

**Záměr:** Děti hledají materiál pro svoji tvorbu v přírodě a experimentují. Zkoušejí různé možnosti. Zaznamenat přírodu kolínského ostrova experimentální technikou.

**Motivace:** Společná debata o tom, jestli je příroda ve městě důležitá. Jestli navštěvují v Kolíně nějaké parky a jak znají ostrov a jeho okolí.

**Motivační otázky:** Co se vám tady na ostrově líbí? Malovali jste někdy bez běžných barev? Víte o nějakých přírodninách, kterými se dá kreslit či malovat? Jaké to jsou?

**Technika:** Malba přírodními materiály

**Zadání:** Prohlédněte si ostrov a vyberte si na něm místo, které se vám líbí. Toto místo zaznamenejte na vaše čtvrtky pomocí přírodnin, které najdete.

**Realizace činnosti:** Děti nejprve hledají místo, které budou zaznamenávat a přírodniny, které barví. Přírodniny si před použitím do svého výtvoru mohou vyzkoušet na pomocný papír. Poté malují jimi vybrané místo (Obrázek 31).

**Reflexe:** Děti vzájemně debatovaly o tom, jaké přírodniny používaly, jaké barvy jim vznikly a které přírodniny naopak očekávaly, že budou barvit, ale nebylo to tak.

**Pomůcky:** Čtvrtky formát A4, desky (podložka pod čtvrtku), různé přírodniny

**Hodnocení aktivity:** Některé děti byly lehce nervózní, když nemohly najít barvy, které zamýšlely použít. Každý ale nakonec vytvořil přírodní malbu dle zadání (Obrázek 32 a Obrázek 33).



Obrázek 31 – Děti malují přírodninami



Obrázek 32 – Ukázka malby přírodninami 1



Obrázek 33 – Ukázka malby přírodninami 2

## **Město v přírodě**

**Téma:** Vlastní město

**Námět:** Město

**Klíčová slova:** Město, architektura, experiment, přírodniny

**Předpokládané zkušenosti:** Většina dětí někdy v lese stavěla malé domečky z přírodnin. V této aktivitě si mohou vyzkoušet stavbu větších, propracovanějších a složitějších konstrukcí.

**Časová dotace:** 120 minut

**Cíle:** Děti spolu kooperují ve skupinách. Vymýšlí zajímavé možnosti realizace konstrukce z přírodnin. Děti tvoří přírodními materiály.

**Záměr:** Pokračovat ve hře na architekty. Tvořit z přírodních materiálů.

**Motivace:** Debata o architektuře Kolína. Co by mělo ve městě být? O místech, která se vztahují k umění. O tom, jak je důležitý i veřejný prostor. Zakončeno zamyšlením nad tím, kde se dá tvořit. Děti mají za úkol, postavit ve skupinách své ateliéry z přírodních materiálů.

**Motivační otázky:** Inspirovaly vás modely, které jste tvořily ráno ke stavbě dalších konstrukcí? Stavěly jste někdy malé domečky pro skřítky z přírodnin? Daly by se tyto domečky postavit i ve větším provedení?

**Technika:** Prostorová tvorba, tvorba s přírodninami

**Zadání:** Na vyhraněném prostoru si ve čtyřech skupinách postavte ulici města. Každá skupina vytvoří svůj vlastní dům. Myslete při tom na umístění domů a zkuste vytvořit i nějaké zajímavé vychytávky.

**Realizace činnosti:** Děti se na předem určeném území v lese rozdělí místo do svých uměleckých skupin do čtyř skupin architektů. Nejdříve se dohodnou na tom, jak budou své domy realizovat. Následně začínají hledat vhodný materiál a poté tvořit (Obrázek 34).

**Reflexe:** Vzájemná návštěva ateliérů. Táborníci vysvětlí, proč zvolili právě tento design a jaké má jejich ateliér vychytávky.

**Pomůcky:** Les, přírodniny nalezené v lese

**Hodnocení aktivity:** Děti byly opravdu nadšené. Tato aktivita patřila k těm, které děti nejvíce bavila. Do stavby se zapojoval úplně každý a společně vymýšlely a realizovaly zajímavé prvky nad rámec zadání (Obrázek 35 a Obrázek 36).



Obrázek 34 – Stavba



Obrázek 35 – Ukázka hotové stavby 1



Obrázek 36 – Ukázka hotové stavby 2

## Sochy

**Téma:** Socha

**Námět:** Sochy ve veřejném prostoru, sochy ve městě

**Klíčová slova:** Práce s papírem, experiment, socha

**Předpokládané zkušenosti:** Děti si většinou sochu představí, jako klasickou sochu z kamene nebo dřeva. Díky výtvarné hře, kterou hrály ve středu, mají povědomí i o současných sochách.

**Časová dotace:** 50 minut

**Cíle:** Děti modelují netradičním způsobem z papíru. Přemýšlí a tvoří prostorově. Mají povědomí o některých sochách v Kolíně.

**Záměr:** Představit táborníkům sochařství obecně i sochy, které se nachází v Kolíně.

**Motivace:** Přemýšlení o tom, co je to socha, jak může vypadat a jestli táborníci někde nějakou viděli. Sdílení zkušeností. Debata o sochách, které jsme viděli v poznávačce (spojovačce) a o sochách v Kolíně.

**Technika:** Prostorová tvorba

**Zadání:** Představte si, že jste sochaři a vaším úkolem je navrhnout sochu pro veřejný prostor. Tento veřejný prostor může být jakýkoliv – může se jednat o náměstí, dětské hřiště, autobusovou zastávku atd. Váš návrh poté realizujte pomocí novinových papírů a izolepy.

**Realizace činnosti:** Táborníci si z různých fotografií veřejného prostoru v Kolíně vybrali ten, kam by se podle nich hodila socha. Přemýšleli o tom, jakou sochu by tam umístili. Následně vytvářeli model zamýšlené sochy pomocí novin a lepicí pásky (Obrázek 37). Nejprve si papíry zmačkali do požadovaného tvaru a následně pomocí oblepování lepicí páskou modelovali sochu (Obrázek 38).

**Reflexe:** Vyfocení sochy a vložení v programu Adobe Photoshop do vybrané fotky veřejného prostoru.

**Pomůcky:** Noviny, nůžky, lepicí pásky

**Hodnocení aktivity:** Aktivita proběhla bez komplikací, ale z časových důvodů bohužel nebylo možné realizovat zamýšlenou reflexi.



Obrázek 37 – Účastníci tvoří sochy



Obrázek 38 – Dítě tvoří sochu parníku

### **Reflexe dne:**

Děti si během čtvrtěčního programu vyzkoušely sestavit různé konstrukce z rozličných materiálů. Inspirací jim k tomu byla architektura města, o které se dozvěděly informace během dnů strávených na táboře. Nyní využily nasbíranou inspiraci při vlastní prostorové tvorbě. Stavění vlastního města bylo pro děti jednou z nejoblíbenějších aktivit, což dokazovalo jejich zapálení, vzájemná spolupráce, výsledné příbytky a hlavně úsměv, který děti neopouštěl téměř po celou dobu tvorby.

## **Pátek**

Poslední den byl zakončen vernisáží a zároveň i deinstalací výstavy. Dopoledne si děti zahrály na ilustrátory. Poslechly si pověst o dracích v Kolínském znaku a následně k ní tvořily ilustraci (viz *Ilustrace*).

Poté tvořily na vlastní téma libovolnou technikou. Tato aktivita si dávala za cíl ukázat, že se děti nebojí tvořit a experimentovat. Vznikaly opravdu zajímavé a originální výtvary. Na rozdíl od jedné ze zahajovacích aktivit, kdy od sebe děti „obkreslovaly“ při dokreslování kruhů, nyní se každý držel své inspirace, stylu i nápadu. Díky tomuto přístupu následně vznikala originální autorská díla (viz *Vlastní dílo*). Účastníci, kteří měli již své autorské dílo hotové, začínali instalovat výstavu. Instalace probíhala za pomoci lektorek, nicméně hlavní slovo v tom, kam co pověsit, umístit a nainstalovat měly děti. Během instalace děti nacvičovaly a připravovaly, jakým způsobem bude probíhat výstava, módní přehlídka a písnička, kterou chtěly zazpívat na úvod výstavy. Tímto skončil dopolední program a následoval oběd.

Po obědě a poledním klidu táborníci hráli pohybové hry venku na ostrově. Ve 13:45 se děti již vrátily do společenské místnosti a začaly se připravovat na vernisáž. Dokončovaly výtvary, které nestihly dokončit během programu a proběhla zkouška módní přehlídky i nacvičované písně. Ke konci byly realizovány pouze poslední úpravy a vernisáž mohla začít.

Vzhledem k tomu, že rodiče přicházeli různě, vernisáž probíhala individuálně. Každé dítě bylo průvodcem výstavou pro své rodiče. Nicméně na začátku vernisáže (v 15:00) proběhlo zahájení a krátký úvod, který si vzali na starosti dva starší účastníci. Ti všechny návštěvníky vernisáže přivítali a krátce promluvili o tématu, které je i ostatní inspirovalo při celotýdenní tvorbě. Po úvodu proběhla krátká módní přehlídka, při které účastníci prezentovali svá vytvořená trička do města přímo na sobě. Poté skupina dívek předvedla své číslo – zazpívaly písničku. Následně dostal individuální prostor každý jeden účastník. Provedení po výstavě totiž probíhalo podle toho, kdy dětem přicházely rodiče a hosté (Obrázek 39).

Vernisáž byla zakončena slavnostním předáním certifikátů (Obrázek 40). Všechny děti dostaly za úspěšné absolvování výtvarně-tvořivého turnusu osvědčení v podobě certifikátu. Udílení probíhalo před zraky rodičů. Kromě certifikátu byli účastníci obdarováni barevnými pastelkami, které mohou využít ve své vlastní tvorbě. Vzhledem k tomu, že rozpočet pro ceny na konci tábora nebyl příliš velký, nebylo možné nakoupit dražší ceny. Nicméně děti si na konci týdne kromě jiného odnesly hlavně zážitky, nasbírané vědomosti o umění a tvoření a samozřejmě vlastnoruční výtvary. Po předání certifikátů totiž děti deinstalovaly výstavu tak, že si každý svou tvorbu individuálně odinstaloval.



Obrázek 39 – Vernisáž



Obrázek 40 – Předávání certifikátů



## **Vlastní dílo**

**Téma:** Umělec jako individuální osobnost

**Námět:** Výstava Ondřeje Kopala

**Klíčová slova:** Experiment, individualita, vlastní tvorba,

**Předpokládané zkušenosti:** Účastníci jsou po týdnu tvoření inspirováni a motivováni k vytvoření práce na své vlastní téma se zvolením vlastního způsobu tvorby.

**Časová dotace:** 60 minut

**Cíle:** Dítě tvoří svým vlastním stylem (objevuje svůj styl). Dítě používá a prohlubuje svoji fantazii.

**Záměr:** Dát dětem možnost věnovat se své vlastní tvorbě, svým vlastním tématům a záměrům. Experimentovat s různými technikami.

**Motivace:** Debata o navštívené výstavě. Táborníci se znovu zamýšleli nad tím, co se jim na výstavě nejvíce líbilo a proč. Přemýšlejí nad sebou jako nad samostatným originálním umělcem.

**Motivační otázky:** Co se vám na výstavě nejvíce líbilo? Jak na vás výstava zapůsobila jako celek? Bylo poznat, že všechna díla jsou od jednoho umělce? Máte nějaký svůj vlastní styl tvorby?

**Technika:** Libovolná technika

**Zadání:** Vyjádřete svého vnitřního umělce pomocí libovolné techniky na libovolný formát. Kromě času, ve kterém by měl obraz, vzniknout nemáte žádné omezení. Vytvořte tedy něco, čím se chcete prezentovat na závěrečné vernisáži. Vytvořte vlastní autorské dílo za použití libovolných technik. Nebojte se experimentovat a tvořit netradičně.

**Realizace činnosti:** Zadání práce bylo vyjádřit svého vnitřního umělce pomocí libovolné techniky, na libovolný formát. Táborníci zvolili většinou technikou malby nebo kresby, ale vymýšleli různé způsoby, jak s těmito základními technikami pracovat (Obrázek 41 a Obrázek 42).

**Reflexe:** Prezentace vytvořených prací v kroužku.

**Pomůcky:** Štetce, tužky, pastelky, barevné papíry, brčka, čtvrtky, papíry, akrylové barvy, vodovky, nůžky, fixy, lepicí pásy, houbičky na nádobí

**Hodnocení aktivity:** Každý účastník vytvořil originální autorský výtvar (Obrázek 43). Děti od sebe navzájem nekopírovaly nápady a bylo na nich vidět, že si tvorbu opravdu užívají.



Obrázek 41 – Tvorba vlastního díla 1



Obrázek 42 – Tvorba vlastního díla 2



Obrázek 43 – Experimentální malba brčkem

## **Ilustrace**

**Téma:** Ilustrace k pověsti o znaku města Kolín

**Námět:** Pověst o znaku města Kolín

**Předpokládané zkušenosti:** Účastníci se s ilustracemi běžně setkávají v různých dětských knihách, časopisech, komiksech či učebnicích.

**Klíčová slova:** Kolín, znak města, ilustrace

**Časová dotace:** 45 minut

**Cíle:** Děti vědí, jak vypadá znak města, ve kterém žijí (znak města Kolín). Děti znají historii vzniku znaku a dokážou ho interpretovat. Děti znají pověst, která se k němu váže.

**Záměr:** Přiblížit dětem vznik kolínského znaku.

**Motivace:** Čtení pověsti, ve které se táborníci dozvídají, proč jsou ve znaku Kolína dva draci, prostřednictvím krátkého příběhu, který je vcelku pohádkového charakteru, proto je pro tuto věkovou skupinu vhodný.

**Motivační otázky:** Víte, jak vypadá znak města Kolín? Proč jsou na znaku zrovna dva draci? Znáte pověst, která se ke znaku váže?

**Technika:** Foukání akvarelu a kresba fixou

**Zadání:** Při poslechu pověsti se zaměřte na to, co je podle vás v příběhu nejdůležitější. Poté si pomocí vodových barev rozfoukaných brčkem vytvořte pozadí v barvě, která se vám do ilustrace hodí. Po uschnutí pozadí tenkou fixou realizujte ilustraci k pověsti.

**Realizace činnosti:** Děti si po poslechnutí pověsti rozmyslely, co v ní bylo nejdůležitější. Poté si připravily čtvrtku formátu A3, kterou potřely pomocí velkého štětce vodou tak, aby se na povrchu daly rozmývat barvy. Následně děti vybraly barvy, které si myslí, že se do jejich ilustrace hodí a pomocí štětců je začaly klást na povrch čtvrtky. Barvy se rozpíjely ve vrstvě vody a děti je brčkem rozfoukávaly do různých náhodných tvarů (Obrázek 44). Následně daly čtvrtky uschnout. Lektorky fénem urychlily sušení. Poté děti hledaly ve vzniklých tvarech inspiraci pro svou ilustraci a pomocí tenkých fix ilustrovaly technikou kresby příběh, který slyšely na začátku aktivity.

**Reflexe:** Děti spolu debatovaly o tom, kterou scénu z pověsti zachytily a proč.

**Pomůcky:** Brčka, akvarelové barvy/vodovky, štětce, nádoba s vodou, čtvrtky formátu A3, černé tenké fixy, fén

**Hodnocení aktivity:** Účastníci v tichosti poslouchali příběh, který je zaujal. Na následné tvorbě pozadí je uchvátilo především použití brček. Každý vytvořil ilustraci, znázorňující přečtenou pověst (Obrázek 45 a Obrázek 46).



Obrázek 44 – Účastník tvořící ilustraci



Obrázek 45 – Ilustrace k pověsti 1



Obrázek 46 – Ilustrace k pověsti 2

## **Další možný program**

### **Město na dlani**

**Téma:** Moje vlastní město

**Námět:** Hravé dílo Jana Pfeiffera – Urban Game

**Předpokládané zkušenosti:** Děti v tomto věku často chatují se svými kamarády a symboly, tedy často používají ve svém vyjadřování. Tato aktivita jim nabídne podívat se na emoji z jiného úhlu pohledu – kromě významu také řeší jeho vizualitu a význam i důležitost ve svém projektu.

Děti mohou znát stavění města také z různých počítačových či deskových her (př.: Carcassonne).

**Cíle hodiny:** Děti mají povědomí o práci architekta. Děti pohlížejí na běžné věci z nových úhlů. Děti tvoří stylizovanou podobu města dle fantazie. Tvoří technikou kresby fixem a pastelkami. Děti znají dílo Jan Pfeiffera. Dokáží krátce pohovořit o architektuře.

**Motivace:** Inspirace umělcem Janem Pfeifferem. V jeho tvorbě se hojně objevuje symbolický architektonický prostor. Symbolická hodnota v jeho díle ale dostává zcela jiný význam. Dalo by se říci, že většina jeho prací jsou kulturní sondou, která ale díky autorovu přístupu získává až abstraktní autonomní hodnotu. Ve své symbolice využívá socio-kulturní, mytologické, náboženské a historické vazby.

**Urban Game:** Urban Game je hra, při které vzniká pomocí náhody – hodem kostek, město. Struktura města se při každém hodu proměňuje, přetváří a dostává novou podobu. Na podobu měst mají vliv různé faktory: politická moc, globální urbánní plány. Mnohdy tento proces působí jako zmatená přehlídka, co vše je ještě možné. Urban Game nabízí možnost vžít se do role tvůrců prostředí a všimnout si rozdílností struktur a strategií, ve kterých se pohybujeme.

**Video ukázka:** <https://vimeo.com/17575964>

**Motivační otázky:** Všimáte si architektury, když se například procházíte po městě? Jaké budovy by určitě neměly v žádném městě chybět? Jaké budovy rádi a často navštěvujete? Jaké naopak nerádi, ale navštěvujete je, protože je to potřeba? K čemu jsou městské parky?

**Výtvarný problém:** Stylizované zachycení vlastního města

**Zadání:** Zamyslete se nad tím, co by podle vás nemělo chybět ve městě, aby se vám tam dobře žilo. Obyčejnou tužkou si poté obkreslete ruce na čtvrtku – tím vytvoříte

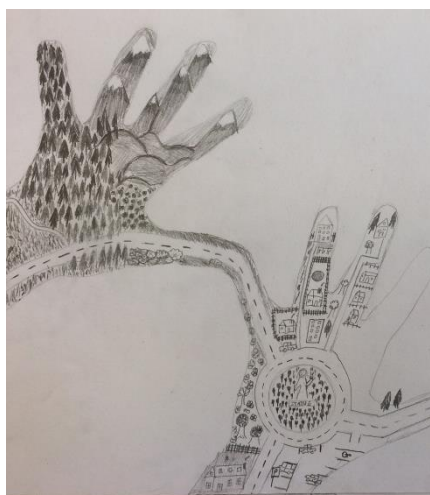
hranice města, do kterých následně zakreslíte své nápady. Než ale začnete tvořit, každý z vás si vylosuje kartičky se symboly, které dobře znáte. Jedná se o emoji ze známé aplikace messenger. Tyto emoji přetvoříte do svého stylu kresby a použijete ve svém městě.

**Technika:** Kresba fixem a pastelkami

**Pomůcky:** Tenká fixa, pastelky, obyčejná tužka, čtvrtka A4, kartičky se symboly (s emoji).

**Realizace výtvarné činnosti:** Každé dítě si vylosuje pět položek, které musí mít jeho město. Losují si kartičky, na kterých jsou piktogramy – Emoji z aplikace messenger – různé budovy, mosty, stromy, a další. Následně si na čtvrtku A4 tužkou obkreslí svoje dlaně. Do nich poté tvoří plán města, do kterého začleňují i emoji, které si vylosoval (Obrázek 47 a Obrázek 48).

**Reflexe:** Každé dítě představí své město, pojmenuje ho a řekne něco o jeho kompozičním řešení. Ukáže, kam umístilo vylosované symboly.

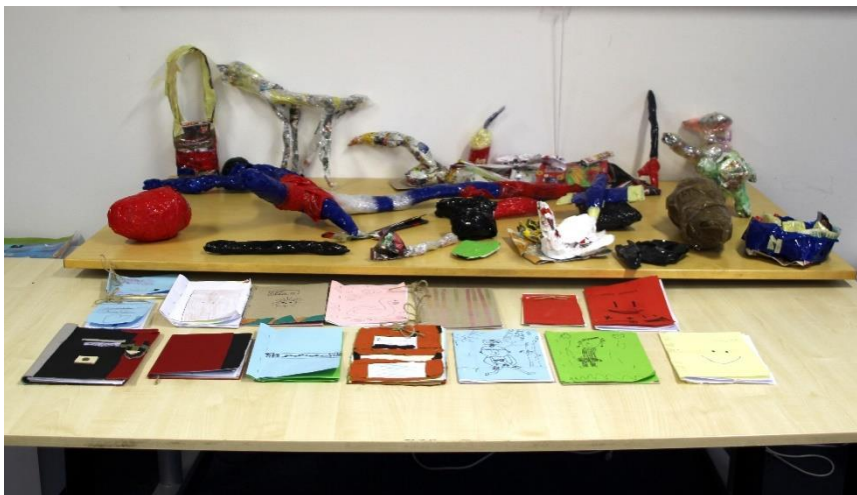


Obrázek 47 – Ukázka města 1



Obrázek 48 – Ukázka města 2

**Reflexe dne:** Vernisáž byla pro účastníky příjemným zakončením, což lze usoudit podle nadšení, které projevovali během instalace a nacvičování programu. Při vernisáži byla v jejich očích taktéž vidět radost a také to, že jsou na sebe pyšní, přitom co ukazovali rodičům své výtvary (Obrázek 49). Vernisáž tedy proběhla nad očekávání a slavností předávání certifikátů bylo příjemným a zároveň nezbytným zakončením programu.

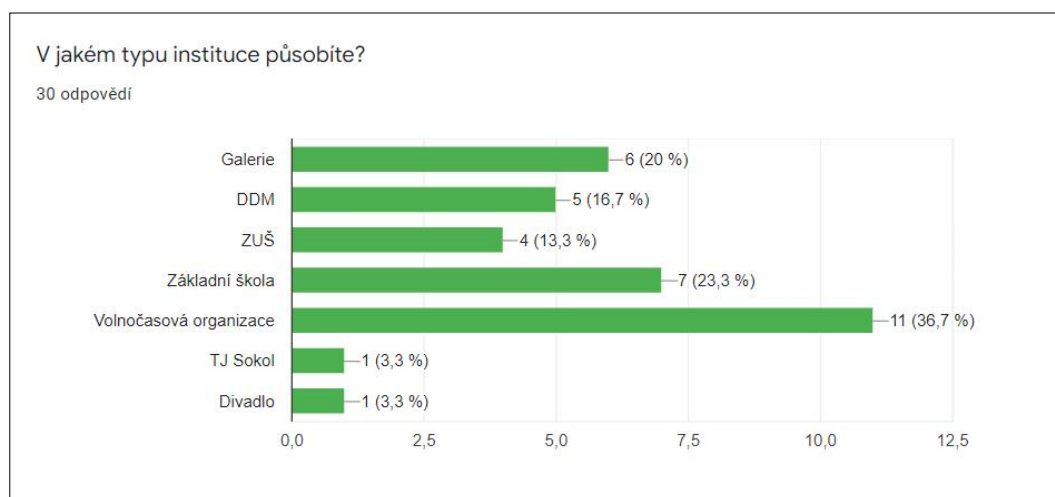


Obrázek 49 – Instalace soch a autorských knih

### 3 Rozbor dotazníků

Pro tuto diplomovou práci byly vytvořeny dva dotazníky. První dotazník je koncipován tak, aby získal informace o různých příměstských táborech a letních ateliérech. Cílem je tedy porovnat mezi sebou získané informace o jednotlivých táborech, které jsou pořádány různými organizacemi s programem realizovaným v rámci této diplomové práce. Vyhodnocení dotazníku je realizováno pomocí grafů.

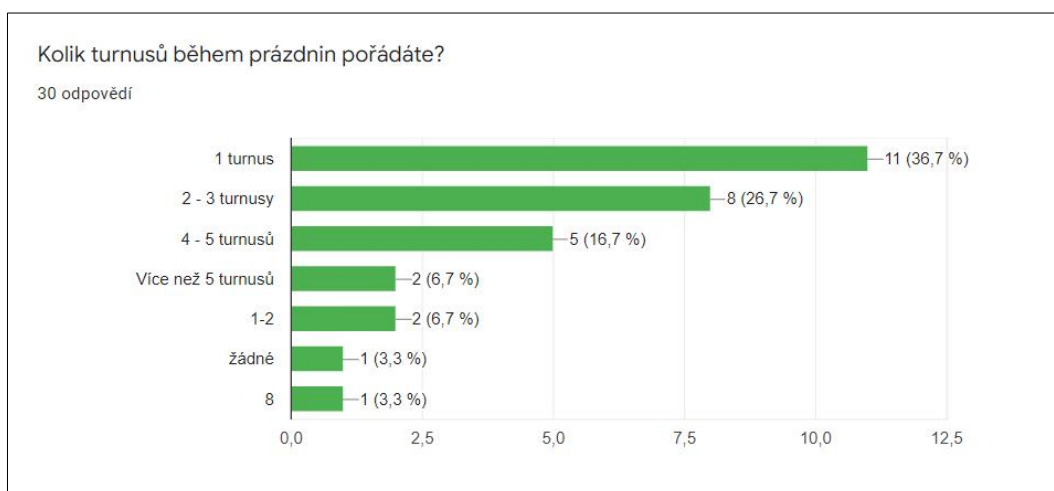
Dotazník vyplnili lektori a pedagogové ze sedmi organizací. Byl sdílen formou sociálních sítí ve skupinách určených pro učitele a lektory výtvarné výchovy a e-mailovou korespondencí s edukátory galerií a lektory ateliérů, kteří pořádají příměstské tábory či letní vícedenní ateliéry. Většina respondentů byla z volnočasových organizací, do kterých patří i organizace, pod kterou byl realizován tábor popsáný v praktické části. Druhou nejpočetnější skupinou byla základní škola. Třetí skupinou, kterou v dotazníku zastupovalo šest respondentů, byly galerie. Z této otázky však nelze úplně vyvodit, jaké organizace pořádají výtvarně zaměřené tábory nejčastěji, protože výsledek je ovlivněn tím, kdo byl ochotný dotazník vyplnit. Z dvanácti oslovených galerií, přišla odpověď od poloviny, u oslovených ateliérů tomu bylo taktéž. Tato otázka tedy může potvrdit hlavně to, že výtvarně zaměřené příměstské tábory jsou pořádány galeriemi, základními školami, základními uměleckými školami, volnočasovými organizacemi (mezi které patří i ateliéry), domovem dětí a mládeže a divadlem (Obrázek 50).



Obrázek 50 – Graf č. 1

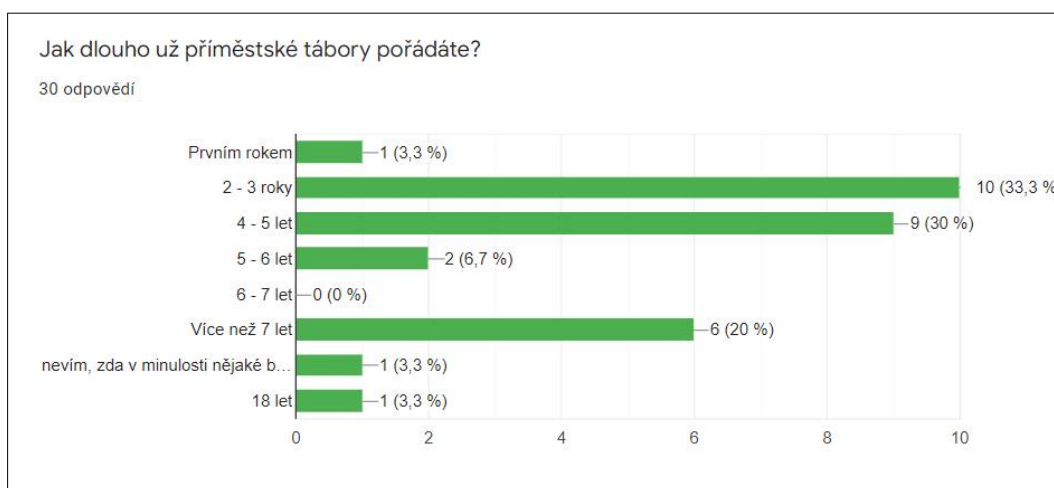


Většina organizací pořádá během prázdnin jeden až tři pětidenní programy. Úplně nejčastější odpovědí, kterou označilo 36,7 % dotazovaných, byl pouze jeden turnus, stejně jako tomu bylo v případě programu realizovaného v rámci této práce, kdy se během prázdnin konal pouze jeden výtvarně zaměřený tábor. Objevily se však i odpovědi od zástupců organizací, které připravují výtvarné programy po celé léto, těch však bylo o poznání méně (Obrázek 51).



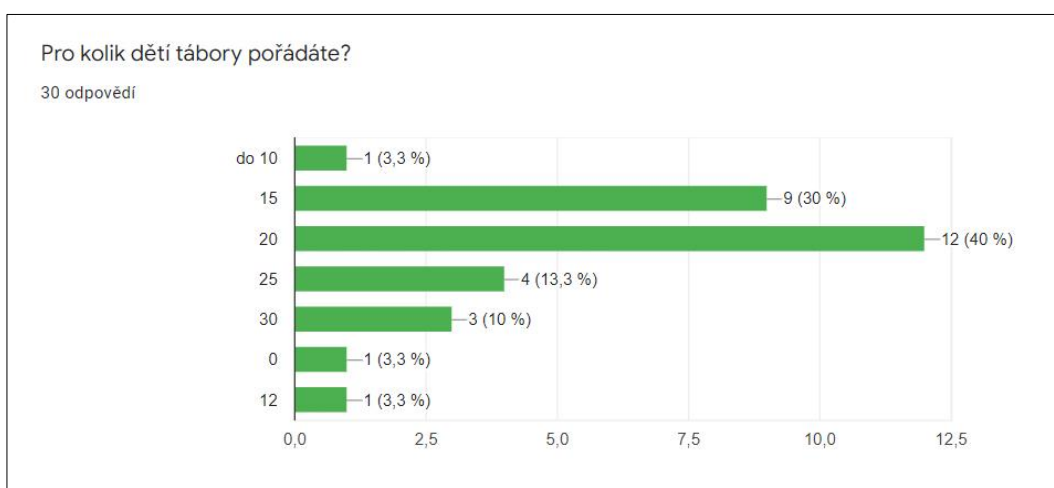
Obrázek 51 – Graf č. 2

Mezi respondenty se objevil pouze jediný, který příměstské tábory pořádal prvním rokem. Jinak dotazník vyplnili zkušení lektori, kteří tábor organizovali minimálně po druhé. Nemálo z dotazovaných má opravdu dlouhodobé zkušenosti, které přesahují sedm let (Obrázek 52). Lektorky pořádající výtvarný tábor popsany výše mají s přípravou programu příměstských táborů taktéž praxi, konkrétně pět let a tři roky. Nicméně se vždy jednalo spíše o pohybové tábory a výtvarně zaměřený tábor lektorky pořádaly poprvé.

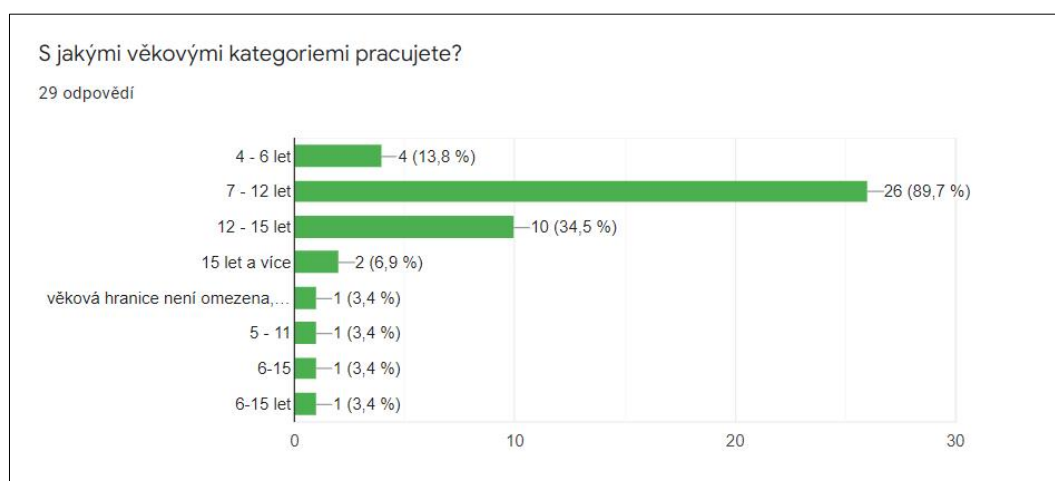


Obrázek 52 – Graf č. 3

Věk účastníků a jejich počet je pro program zásadní. V případě, že je účastníků hodně, není vždy možné se každému z nich věnovat. Z dotazníku vyplývá, že toto si většina lektorů uvědomuje a tábory bývají často omezené do počtu patnácti až dvaceti dětí (Obrázek 53). Na táboře realizovaném v rámci diplomové práce byl počet účastníků také omezen na patnáct dětí. Některé organizace takto počet neomezují a účastnit se tábora může až třicet dětí. Co se věku týká, nejčastěji jsou příměstské tábory pořádány pro děti od šesti do dvanácti let. Tato věková hranice odpovídá prvnímu stupni základní školy a vzhledem k tomu, že příměstské tábory bývají pořádány většinou pro první stupeň, výsledek dotazníku nebyl žádným překvapením a realizovaný tábor byl taktéž pro děti tohoto věku (Obrázek 54).

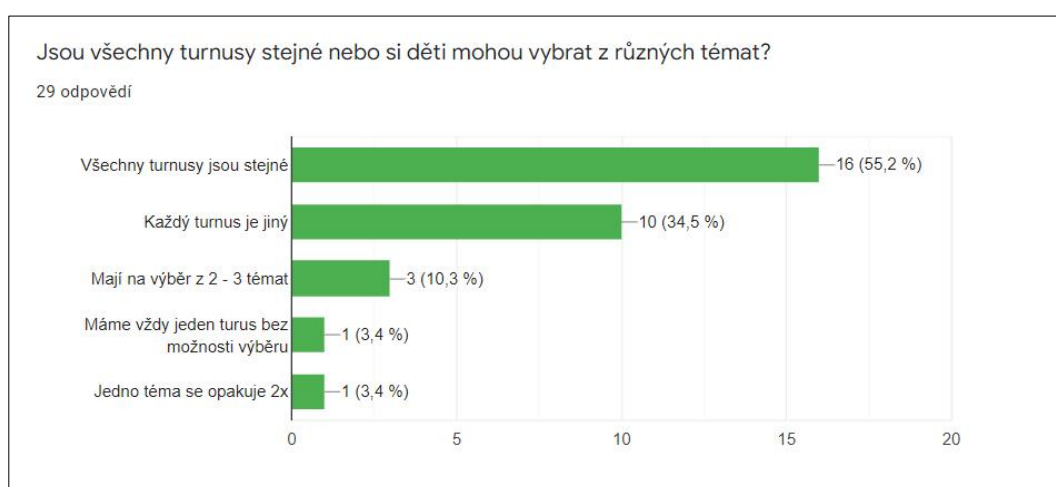


Obrázek 53 – Graf č. 4

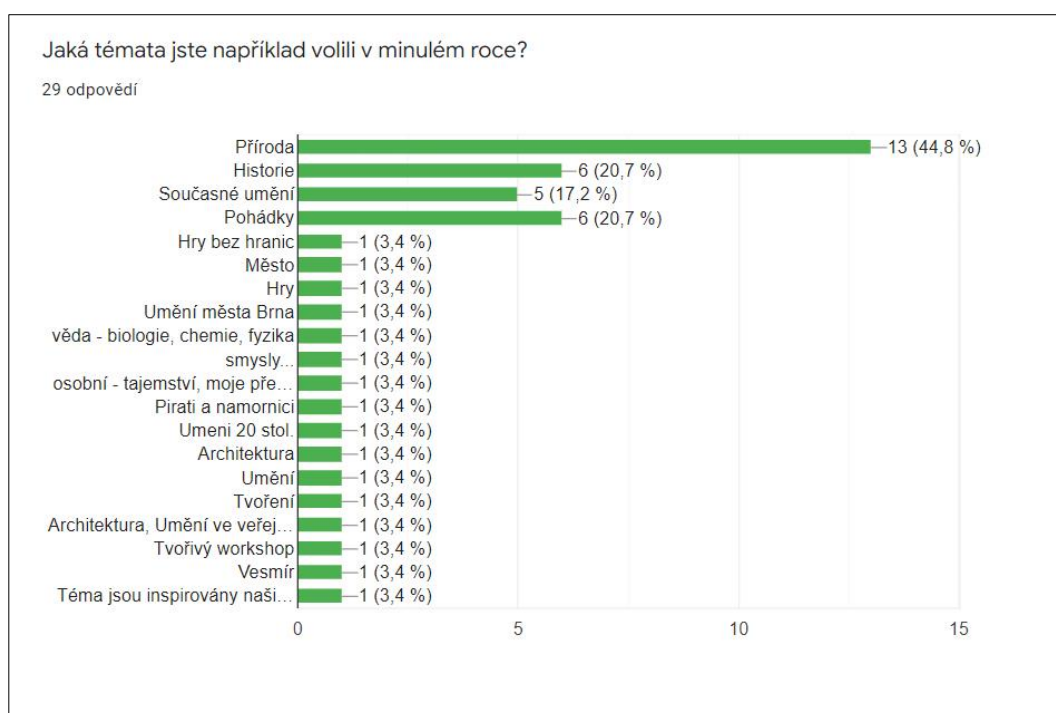


Obrázek 54 – Graf č. 5

Témata se u odpovědí většiny respondentů opakovala ve všech proběhlých turnusech stejná (Obrázek 55). Ve chvíli, kdy jeden program na dané téma proběhne vícekrát, vždy se může zdokonalit a zlepšit. Témata, která v minulém roce volily jednotlivé organizace, se samozřejmě různí. Motiv přírody je dle dotazníku velice oblíbený. Dalšími náměty, které označilo 20,7 % lidí jsou *Historie* a *Pohádky* v těsném závěsu za nimi je pak *Současné umění*. Dále se již objevovala jednotlivá témata, která respondenti individuálně do dotazníku dopisovali. Jednalo se často o spojitost s architekturou, uměním a tvořením, což odpovídá i tématu *Moje město*. Dále se v dotazníku objevila i velice originální témata jakými jsou například *Vesmír*, *Smysly*, *Osobní tajemství* a jiná (Obrázek 56).

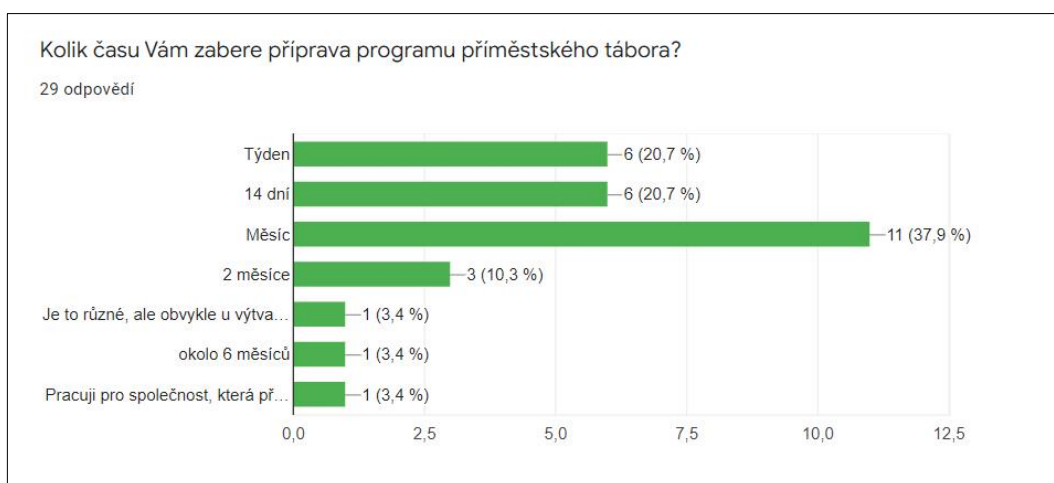


Obrázek 55 – Graf č. 6

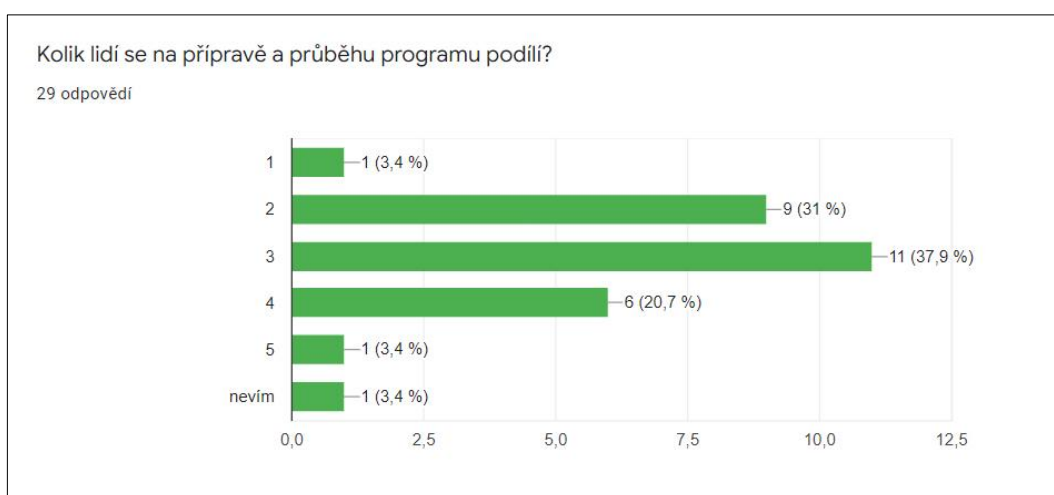


Obrázek 56 – Graf č. 7

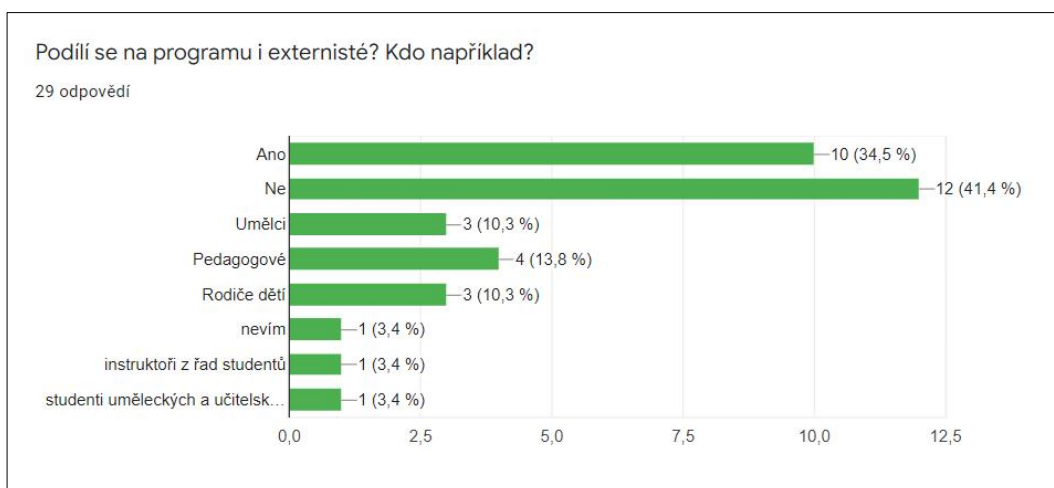
Příprava programu příměstského tábora trvala nejčastěji jeden měsíc, a to konkrétně u 37,9 % respondentů. Shodně odpověděly dvě skupiny dotázaných, těm trvala příprava týden a čtrnáct dní. Objevily se ale i odpovědi respondentů, kteří program připravují déle (Obrázek 57). Obvykle spolu na programu spolupracují dva až čtyři lidé, přičemž nejčastěji tábor připravují tři lidé (Obrázek 58). Externisté se pak na programu podíleli téměř v polovině případů, jedná se o umělce, pedagogy, rodiče dětí či studenty pedagogických oborů (Obrázek 59). Sestavení programu na téma *Moje město* trvalo zhruba měsíc a půl, přičemž jej vytvořila jedna lektorka bez zapojení externistů.



Obrázek 57 – Graf č. 8

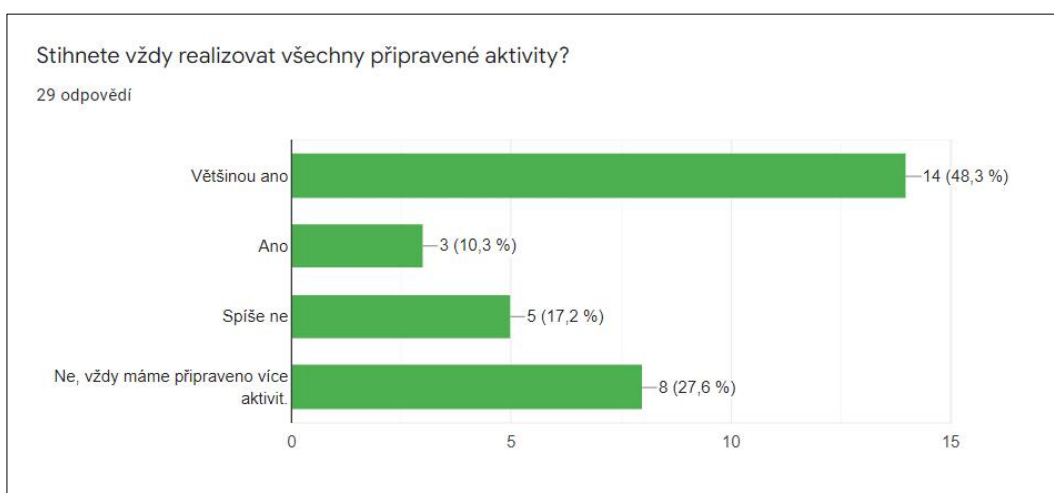


Obrázek 58 – Graf č. 9

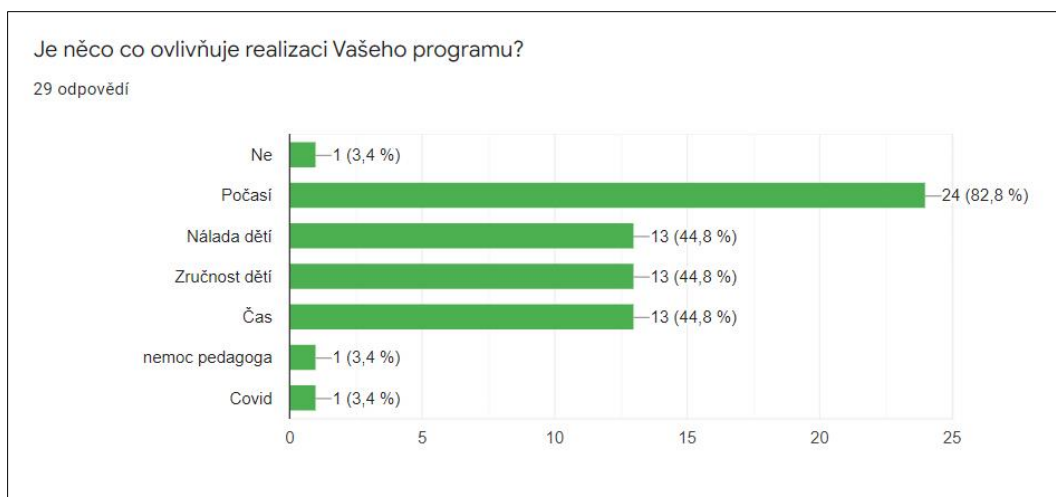


Obrázek 59 – Graf č. 10

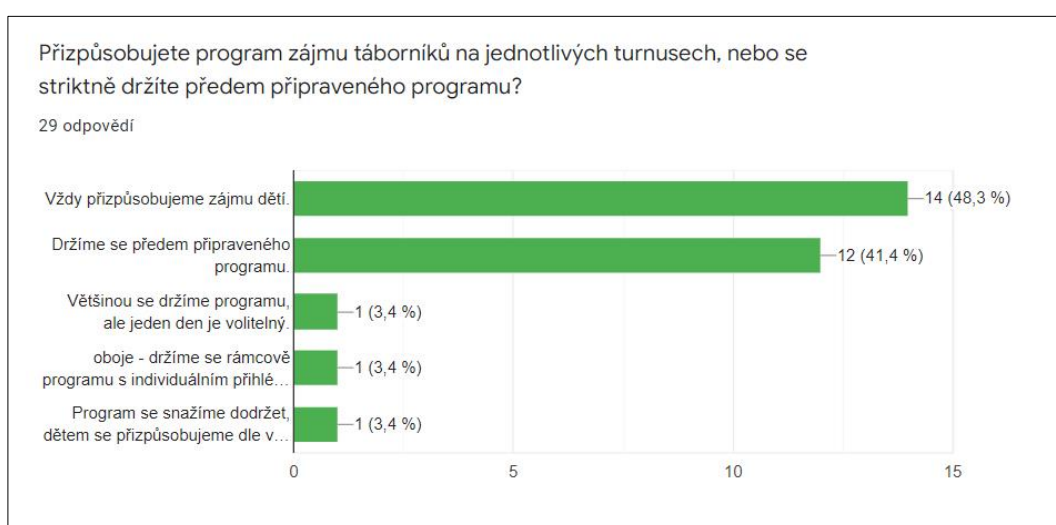
Většina organizací během programu stihne realizovat všechny připravené aktivity nebo má dokonce raději připraveno více aktivit (Obrázek 60). V realizovaném programu bylo taktéž připraveno více činností s tím, že se některé nestihly realizovat. Existuje totiž několik faktorů, které program, dle dotazníku, ovlivňují. Nejčastěji je to počasí, které označilo dvacet čtyři respondentů. Po třinácti hlasech pak dostaly odpovědi nálada dětí, zručnost dětí a čas. Co se počasí týká, v případě, kdy je připravena výtvarná aktivita na ven, nelze ji samozřejmě realizovat, když vytrvale přší (Obrázek 61). Program je třeba přizpůsobovat různým vlivům, včetně zájmu táborníků. to dělá z dotázaných respondentů čtrnáct a o dva méně se jich drží předem připraveného programu (Obrázek 62). V případě, že je program připraven tak, že účastníky opravdu baví, není jej třeba upravovat. Při realizaci programu *Moje město* lektorky vycházely dětem individuálně vstříc, ale do programu jako takového příliš nezasahovaly.



Obrázek 60 – Graf č. 11



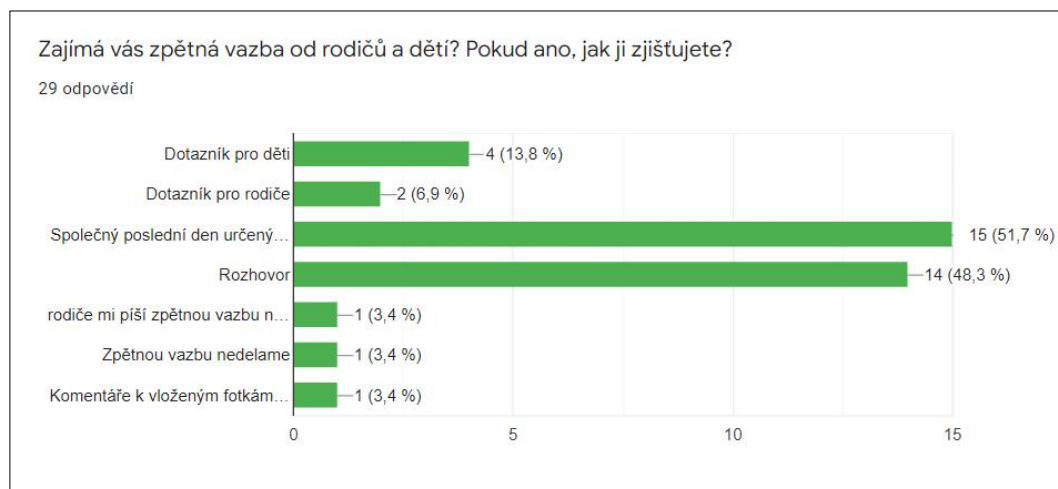
Obrázek 61 – Graf č. 12



Obrázek 62 – Graf č. 13

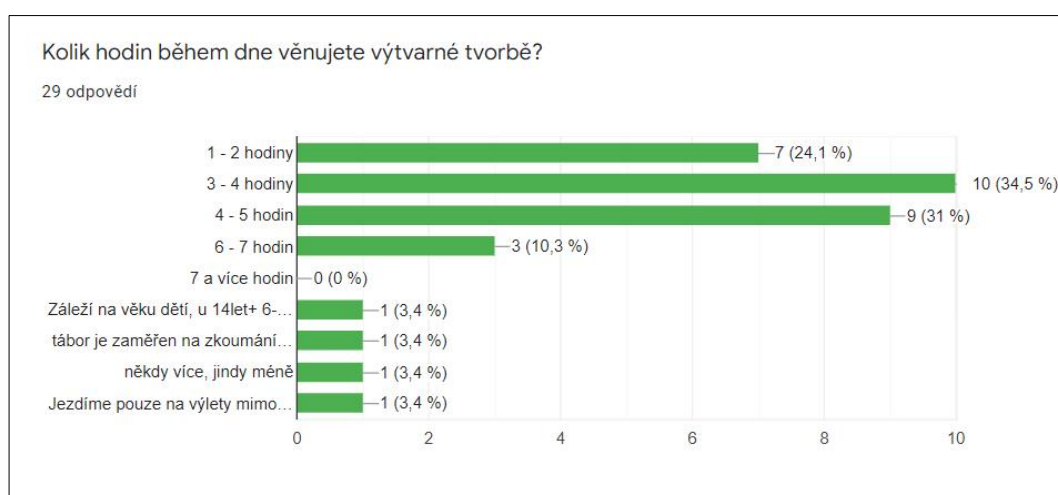
Zpětná vazba je důležitá část procesu, ať už člověk tvoří, nebo dělá cokoliv. Jinak tomu není ani v případě příměstských táborů. Díky zpětné vazbě lze například program dalšího tábora ještě vylepšit. Většina dotázaných zpětnou vazbu realizuje v pátek, kdy se na konci dne sejdou lektori, účastníci i jejich rodiče a probíhá společná závěrečná prezentace vzniklých dětských děl. Druhou nejpoužívanější metodou je pak přirozený rozhovor s rodiči, když si vyzvedávají své děti. Méně častou, ale taktéž používanou možností jsou dotazníky pro děti a dotazníky pro rodiče (Obrázek 63). V realizovaném programu bylo využito hned několik možností reflexe, kterými byla závěrečná vernisáž na konci týdne, rozhovory s rodiči, které probíhaly tak, že za lektorkami některý z rodičů zašel a sdělil jim, že dětem se tábor moc líbí a je tedy spokojen. Vzhledem k tomu že, zpětná vazba od každého jednoho dítěte je velice

důležitá, byl také vypracován velice krátký, ale přínosný dotazník, který reflektuje názory účastníků.

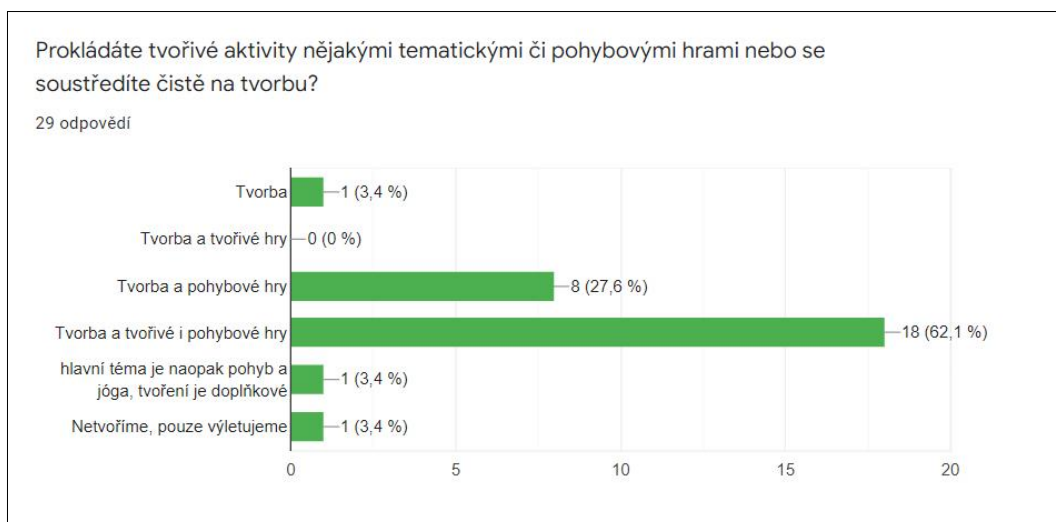


Obrázek 63 – Graf č. 14

Z dotazníku vyplývá, že výtvarné aktivity v jednotlivých programech probíhaly průměrně od jedné do pěti hodin (Obrázek 64). Čas výtvarných aktivit realizovaných na táboře v rámci diplomové práce se výrazně nelišil. Objevovaly se i odpovědi více časově náročné, pro děti je ale vhodné, chvílemi si od tvorby odpočinout, například tvořivými, vědomostními či pohybovými hrami. Ostatně z dotazníku vyplývá, že tvorbu různými hrami prokládá většina organizací pořádající výtvarné příměstské tábory (Obrázek 65).

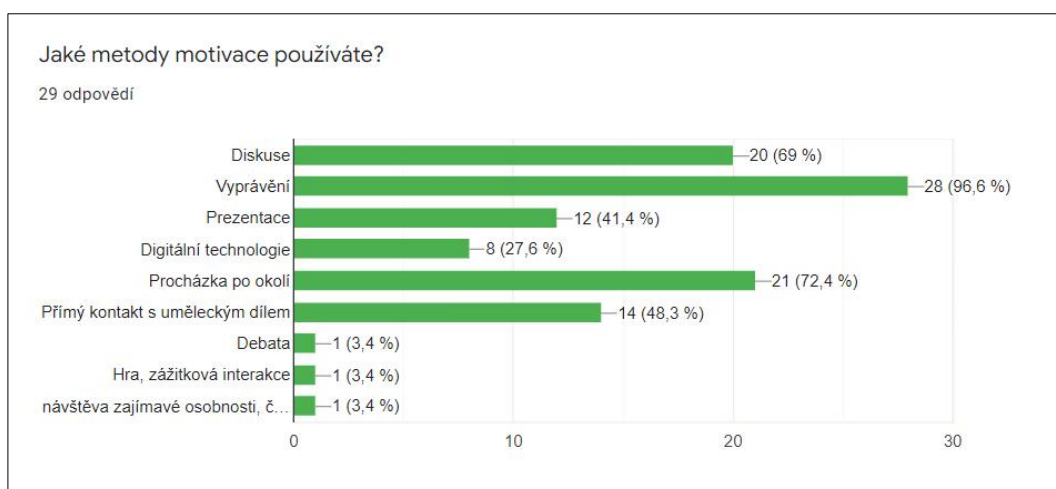


Obrázek 64 – Graf č. 15



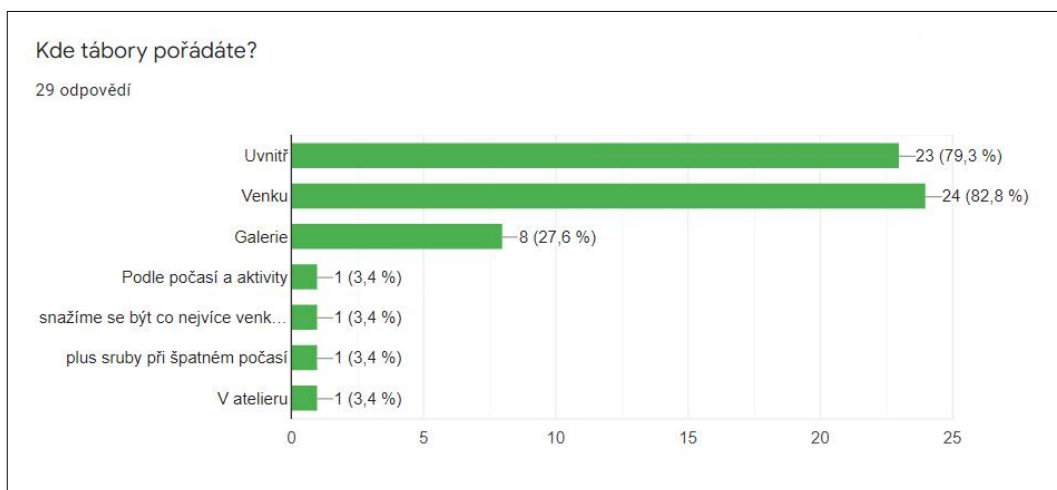
Obrázek 65 – Graf č. 16

Metody motivace, které se dají využít v programu, jsou různé. Nejoblíbenější je dle dotazníku metoda vyprávění, kterou využívá 96,6 % respondentů. V závěsu za ní pak byla procházka po okolí a diskuse. Přímý kontakt s uměleckým dílem využívá skoro polovina dotázaných a nejméně často se používají digitální technologie a motivace prezentací (Obrázek 66). Přes polovinu dotázaných navštěvuje s dětmi někdy galerii (Obrázek 67). Některé turnusy probíhají přímo v galerii, konkrétně tak odpověděla téměř třetina dotázaných. Jiné jsou realizovány uvnitř různých organizací či ateliérů, ale i venku, dle aktuálního počasí a možností. Většinou se jedná o kombinaci obou možností (Obrázek 68). Na táboře realizovaném v rámci této práce bylo taktéž nejvíce používanou motivací vyprávění, procházka po okolí a diskuse. Účastníci spolu s lektorkami navštívili galerii a inspirovali se v ní k vlastní tvorbě. Program probíhal venku i uvnitř.

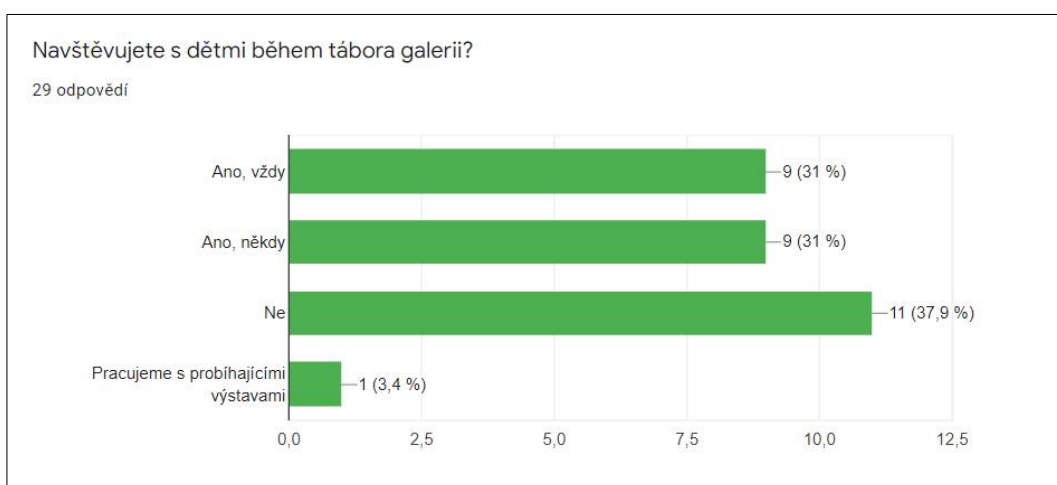


Obrázek 66 – Graf č. 17



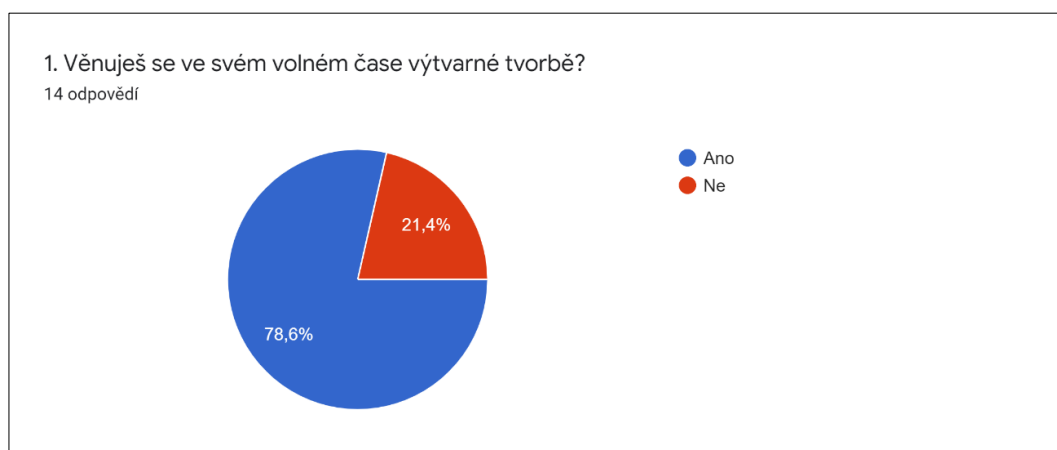


Obrázek 67 – Graf č. 18



Obrázek 68 – Graf č. 19

Druhý dotazník sloužil k tomu, aby děti samy zhodnotily program, a to, jak se na táboře cítily. Dotazník obsahoval osm krátkých otázek, které byly přiměřené věku účastníků. Děti si však často v dotaznících vymýšlely vlastní názvy pro proběhlé aktivity, které se jim líbily nejvíce a nejméně. Při následné analýze dat pak bylo vcelku složité dovítit se toho, kterou aktivitu tím myslely. Nakonec se však název aktivity podařilo rozklíčovat a z dotazníků tak vyplývá, že většina dětí se věnuje ve svém volném čase výtvarné tvorbě (Obrázek 69), avšak na výtvarný kroužek chodí, nebo chodilo mnohem méně dětí, konkrétně 21,4 % zúčastněných (Obrázek 70).



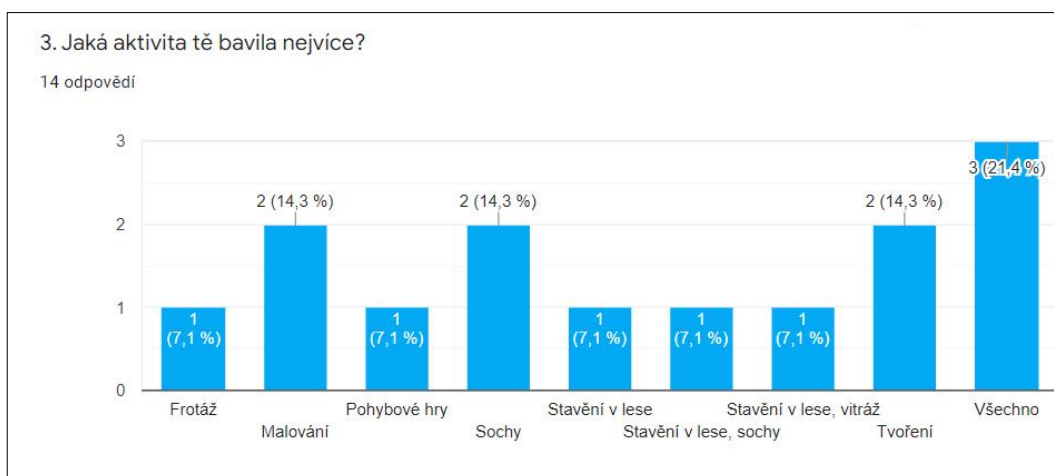
Obrázek 69 - Graf č. 1



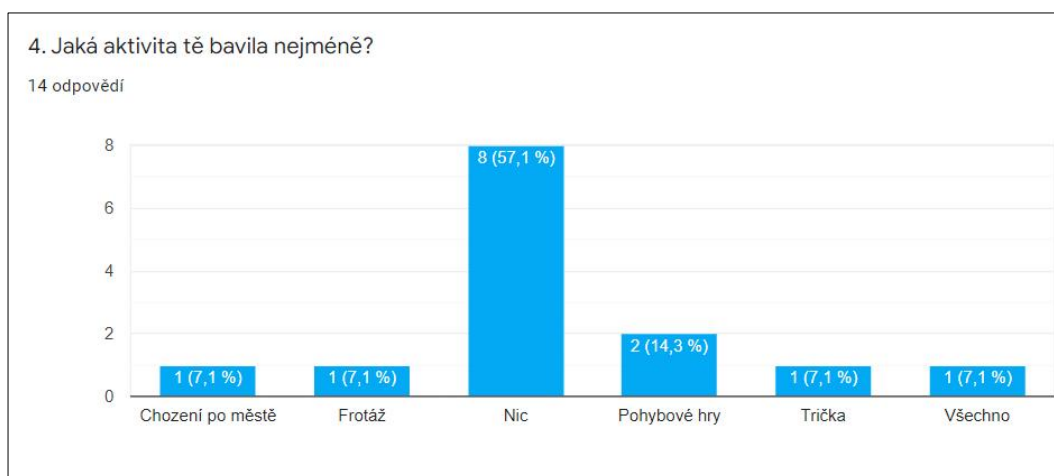
Obrázek 70 – Graf č. 2

Nejoblíbenější aktivitou bylo, dle výsledku dotazníku, stavění města v lese, kterou uvedly tři děti a tvorba soch z novinového papíru, která taktéž dostala tři hlasy. Dalším třem účastníkům se líbilo všechno a poté se již objevovaly aktivity, které napsalo jedno nebo dvě děti. Těmito aktivitami byla frotáž, malování, tvoření, vitráž a pohybové hry (Obrázek 71). Neoblíbenou aktivitu oproti tomu uvedlo jen málo

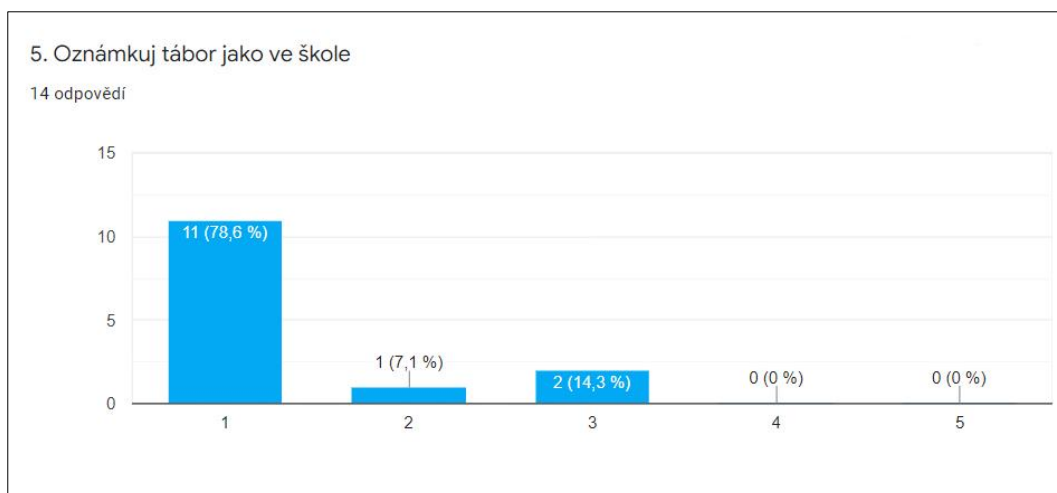
účastníků. Někteří uvedli, že se jim líbilo všechno nebo políčko nevyplnili. Tři děti si však vzpomněly na to, co je bavilo nejméně a bylo to chození po městě, tvorba triček a frotáže (Obrázek 72). Hodnocení tábora účastníky bylo spíše kladné (Obrázek 73). Většině dětí se tábor líbil (Obrázek 74). Konkrétně deset dětí uvedlo, že je více bavilo tvoření a deset dětí více bavilo osobní volno (Obrázek 75) a spíše se na něm bavily, než nudily (Obrázek 76).



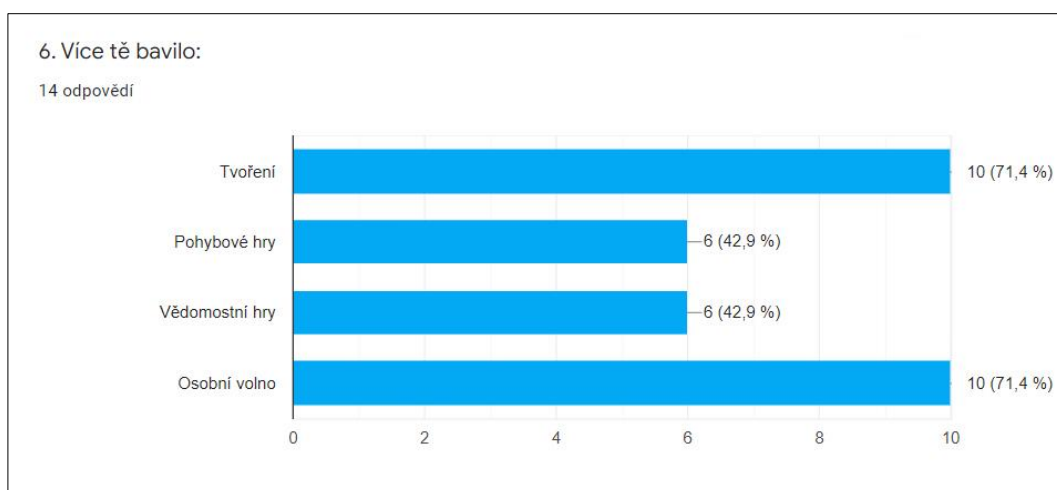
Obrázek 71 – Graf č. 3



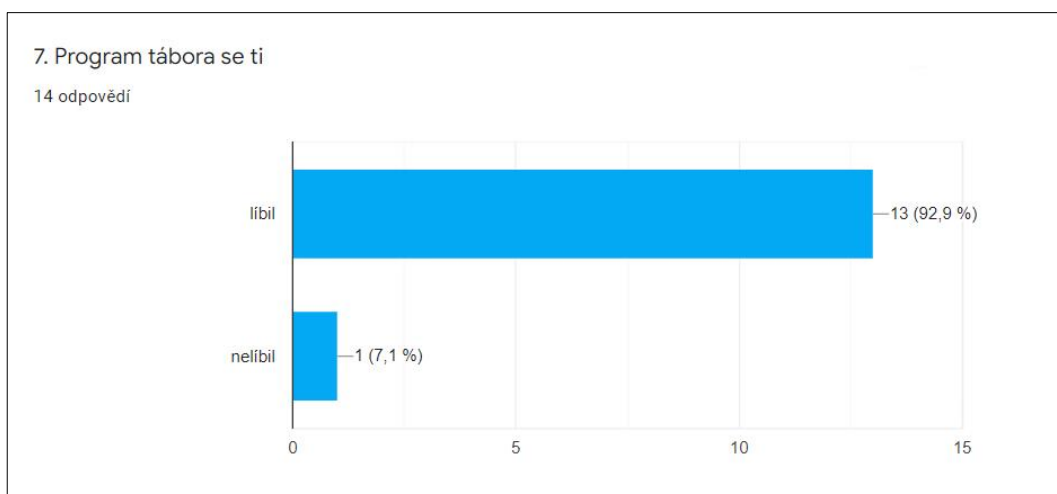
Obrázek 72 – Graf č. 4



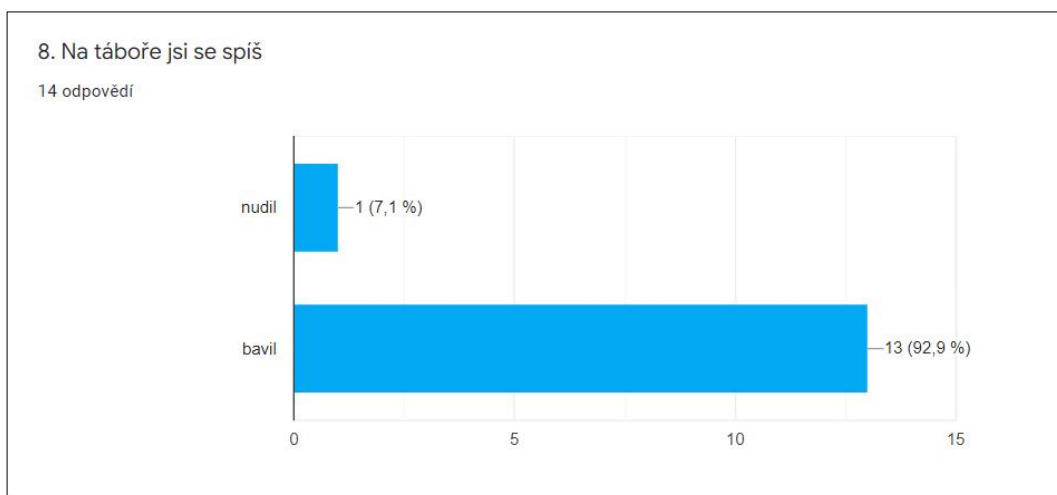
Obrázek 73 – Graf č. 5



Obrázek 74 – Graf č. 6



Obrázek 75 – Graf č. 7



Obrázek 76 – Graf č. 8

Závěrem z dotazníků (Obrázek 77) vyplývá, že účastníci si tábor užili a až na nějaké výjimky v podobě aktivit, které některé jedince neoslovily, se všem tábor opravdu líbil. To, že si děti program užily, jsem kromě dotazníků vyvodila také z jejich častého nadšení a smíchu v průběhu tábora.

- Věnuješ se ve svém volném čase výtvarné tvorbě?  ANO  NE
- Chodíš nebo jsi někdy chodil/a na výtvarný kroužek?  ANO  NE
- Jaká aktivita tě na táboře bavila nejvíce?  
DĚLÁNÍ POSTAVIČEK
- Jaká aktivita tě bavila nejméně?  
OTISK
- Oznámuj tábor jako ve škole (1 – 5)  
1\*
- Více tě bavilo: TVOŘENÍ / POHYBOVÉ HRY / VĚDOMOSTNÍ HRY / OSOBNÍ VOLNO  
TVOŘENÍ
- Program tábora se ti  LÍBIL  NELÍBIL
- Na táboře jsi se spíš  NUDIL/A  BAVIL/A

Obrázek 77 – Ukázka dotazníku

## Závěr

Cílem diplomové práce bylo připravit kvalitní výtvarně zaměřený příměstský tábor, který se bude líbit dětem, zároveň se z něho i poučí a vzdělají. Tento program byl úspěšně realizován, cíl se tedy podařilo naplnit. Práce je rozdělena na části teoretickou, praktickou a dotazníkové šetření.

Teoretická část vycházela z mého studia odborné literatury zaměřené na edukaci výtvarné výchovy, převážně ale ze školního prostředí. Při vyhledávání literatury zaměřené přímo na příměstské tábory jsem zjistila, že zvolené téma není příliš publikované, proto jsem čerpala především z pramenů pojednávajících o mimoškolním vyučování a výtvarné tvorbě pro školy, základní umělecké školy i muzejní a galerijní edukaci. Předkládaná práce vysvětluje a popisuje problematiku, kterou je nutno znát při tvorbě a realizaci volnočasových aktivit včetně vybraných příměstských táborů zaměřených na výtvarnou tvorbu. Uvádí a charakterizuje také vybrané organizace, které běžně pořádají výtvarné příměstské tábory.

Praktická část vycházela z mé práce lektorky na příměstském táboře v Kolíně, kde bylo mým úkolem sestavit pětidenní program v souladu s časovým harmonogramem tábora, věkem dětí a jejich předpokládanými znalostmi a zkušenostmi, a to pro celkem čtrnáct dětí prvního stupně, které mají s výtvarnou tvorbou zkušenosti ze základní školy anebo i ze svého volného času. Zjistila jsem, že sestavení programu tábora je pro jednoho člověka časově náročné. Současně jsem byla limitována finančně, proto jsem volila takové pomůcky, které byly dostupné a pokud možno levné při zachování očekávané kvality aktivit.

Veškeré činnosti byly spojeny tématem *Moje město*, protože účastníci příměstského tábora bydlí v přímo v Kolíně nebo v jeho okolí, a tudíž je jim toto téma blízké. Navíc se díky dostupnosti centra města blíže seznámili s památkami a veřejnými prostory Kolína, jakými jsou například chrám sv. Bartoloměje a jeho zahrady, galerie, městská radnice, náměstí, lesopark Borky a Kmochův ostrov. Tyto nabyté vědomosti pak mohou uplatnit nejen ve škole.

Součástí praktické části práce je celková příprava na tento program. Vycházela jsem z několika faktorů, které ovlivňovaly přípravu pro jednotlivé dny. Jsou to téma, cíle, předpokládané zkušenosti dětí, časová dotace, motivace a technika. Faktor počasí nehrál roli s ohledem na možnost využít kryté prostory. Cílem většiny aktivit bylo seznámit děti blíže s městem Kolín. Nejdůležitější bylo stanovení cílů a vhodná

motivace k činnosti. Za každou aktivitou následuje její zhodnocení i s ohledem na má předchozí očekávání.

Program proběhl bez větších komplikací, realizována byla většina připravených aktivit. Až na dílčí výjimky byly děti s programem spokojené, aktivity je z větší části bavily, a navíc jim přinesly nové informace a vědomosti o Kolíně a jeho památkách. Měly možnost seznámit se s různými materiály, pracovat s nimi a při práci postupovat svým tempem. Přestože na začátku některé děti tvrdily, že neumí kreslit a nikdy jim výtvarná výchova nešla, samy se v průběhu programu přesvědčily, že důležitý není výsledek, nýbrž zážitek a radost z tvorby. Díky osobitému stylu každého dítěte vznikla zajímavá díla odrážející kreativitu zúčastněných, když zhmotňovaly své myšlenky a nápady. Program byl zakončen vernisáží pro rodinné příslušníky, kterou táborníci sami připravili. Rodiče tak měli možnost vidět tvorbu nejen svých, ale i všech ostatních dětí, přičemž jejich reakce byly velmi pozitivní.

Popis programu v praktické části je přímo v textu doplněn vlastními autorskými fotografiemi za účelem ilustrovat atmosféru při realizaci programu a zachytit některá výsledná díla dětí. Umístění snímků přímo pod popsanou aktivitou jsem volila pro lepší představu při spojení s konkrétní aktivitou, která by mohla být listováním v přílohách narušena.

Ve třetí části práce se věnuji dotazníkovým šetřením. První průzkum proběhl před přípravou programu, kde jsem oslovila lektory a pedagogy výtvarných příměstských táborů s cílem dozvědět se důležité informace o předmětu mého zájmu. Přestože reagovalo málo respondentů, odpovědi mi přinesly cenný vhled do problematiky výtvarně zaměřených příměstských táborů. Druhý průzkum proběhl poslední den po realizaci programu. Děti dotazník vyplňovaly před vernisáží a bylo pro mě příjemným zjištěním, že byly s programem spokojené a splnil jejich očekávání.

Vzhledem k tomu, že se tábor dětem i jejich rodičům líbil, ráda bych se této činnosti nadále věnovala a připravovala další výtvarně zaměřené příměstské tábory. Výtvarné aktivity jsou nevyčerpatelným zdrojem pro vyplnění volného času dětí, protože nekladou meze jejich kreativitě. Z výsledných prací může vzniknout např. lokální výstava volně přístupná veřejnosti. Je škoda, že realizovaná výstava nedostala mnoho prostoru a nemohla trvat déle. V případě že bych tábor pořádala znovu, určitě bych řešila možnost prezentace dětských prací po delší časové období.

## Seznam použitých zdrojů

### Literatura

ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7.

EXLER, Petr. *Využití projektové metody ve výtvarné výchově s artefietickými postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4620-2.

HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Karolinum, 1991. ISBN 80-7066-368-5.

HAZUKOVÁ, Helena. *Didaktika výtvarné výchovy VI.: tvořivost a výtvarná výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-434-1.

KITZBERGEROVÁ, Leonora. *Didaktika výtvarné výchovy.*, Praha: Univerzita Karlova, 2014. ISBN 978-80-7290-667-3.

MÜHLFEIT, Jan a Kateřina KRŮTOVÁ. *Odemykání dětského potenciálu*. V Brně: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-562-9.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.

PODLIPSKÝ, Rudolf, Jaroslav VANČÁT, Věra UHL SKŘIVANOVÁ a Vladimíra ZIKMUNDOVÁ. *Tvořivost ve výtvarné výchově a její účinky na všeobecné vzdělávání*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2017. ISBN 978-80-261-0728-6.

ROESELOVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-121-4.

ROESELOVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Preprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2003. ISBN 80-7290-129-X.

STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana, Petra ŠOBÁŇOVÁ, Timotej BLAŽEK, Jana MUSILOVÁ, Jiří SOSNA a Lucie TIKALOVÁ. *Téma - akce - výpověď: projektová metoda ve výtvarné výchově*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015 ISBN 978-80-244-4506-9.

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Jan SLAVÍK a Sylva ELIÁŠOVÁ. *Dívej se, tvoř a povídej! : artefietika pro předškoláky a mladší školáky*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-322-2.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Kapitoly z didaktiky výtvarné výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1469-4.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Tvoříme společně: metodika pro výtvarnou výchovu s proinkluzivními přístupy k uměleckému vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020. ISBN 978-80-244-5747-5.



ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Vzdělávací obsah v muzejní edukaci*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4625-7.

## Internet

*Ateliér Pro Radost* [online]. 2016 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.atelierproradost.cz/index.php/o-nas/atelier>

Archiv čísel. *Časopis Výtvarná výchova: Časopis pro výtvarnou a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní* [online]. 2022 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/vytvarnavychova/archiv-cisel/>

Dětský příměstský výtvarný tábor. *Draw planet* [online]. 2022 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.artgenerace.cz/kurzy-pro-deti/>

Edukace GMU. *Galerie moderního umění v Hradci Králové* [online]. [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.galeriehk.cz/edukace>

Kurzy pro děti. *ART Generace* [online]. 2022 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.artgenerace.cz/kurzy-pro-deti/>

Letní ateliéry. *NG Prague* [online]. Praha. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/vzdelavaci-programy/pro-deti/letni-ateliery>

Letní malířský plenér pro děti a mládež. *CentrumDeti.cz* [online]. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://centrumdeti.cz/vytvarny-tabor/>

Letní malířský plenér pro děti a mládež. *Malování kreslení* [online]. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.malovanikresleni.cz/products/letni-malirsky-plener-pro-deti-a-mladez/>

Příměstské tábory. *Divadlo Drak* [online]. 2022 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/tvurci-programy-pro-verejnost/primestsky-tabor/>

Střediska volného času. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha 1, 2013–2022 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

Výtvarný ateliér. *Galerie moderního umění v Hradci Králové* [online]. 2022 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.galeriehk.cz/edukace/vytvarny-atelier/>

Zájmové vzdělávání. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha 1, 2013–2022 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>

## Seznam obrázků

Obrázek 1 – Společenská místnost .....	31
Obrázek 2 – Účastníci s testem kreativity .....	36
Obrázek 3 – Kruhy .....	36
Obrázek 4 – Motivační hra .....	38
Obrázek 5 – Loga obou skupin.....	38
Obrázek 6 – Tvorba se hendikepem .....	40
Obrázek 7 – Výsledné autoportréty .....	41
Obrázek 8 – Výsledné autoportréty .....	41
Obrázek 9 – Výtvarná hra.....	44
Obrázek 10 – Výtvarná hra.....	44
Obrázek 11 – Děti tvoří technikou nalévání.....	45
Obrázek 12 – Výsledná díla dětí.....	46
Obrázek 13 – Vytvořené frotáže.....	47
Obrázek 14 – Tvorba frotáží.....	47
Obrázek 15 – Tvorba frotáží.....	47
Obrázek 16 – Děti tvoří vitráže .....	49
Obrázek 17 – Vitráže instalované na okně .....	49
Obrázek 18 – Ukázka vitráže.....	49
Obrázek 19 – Účastníci při hře .....	53
Obrázek 20 – Děti při vědomostní hře.....	55
Obrázek 21 – Děti při vědomostní hře.....	55
Obrázek 22 – Tvorba triček .....	56
Obrázek 23 – Tvorba triček .....	56
Obrázek 24 – Návštěva galerie 1 .....	58
Obrázek 25 – Návštěva galerie 2 .....	58
Obrázek 26 – Návštěva galerie 3 .....	59
Obrázek 27 – Účastník s autorskou knihou .....	60
Obrázek 28 – Ukázka autorské knihy.....	60
Obrázek 29 – Pozvánka na vernisáž.....	63
Obrázek 30 – Navrhování konstrukce .....	64
Obrázek 31 – Ukázka malby přírodninami 1.....	66

Obrázek 32 – Ukázka malby přírodninami 2.....	67
Obrázek 33 – Děti malují přírodninami.....	68
Obrázek 34 – Stavba.....	68
Obrázek 35 – Ukázka hotové stavby 1 .....	68
Obrázek 36 – Ukázka hotové stavby 2 .....	68
Obrázek 37 – Účastníci tvoří sochy.....	69
Obrázek 38 – Dítě tvoří sochu parníku.....	70
Obrázek 39 – Vernisáž .....	72
Obrázek 40 – Předávání certifikátů .....	72
Obrázek 41 – Tvorba vlastního díla 1 .....	74
Obrázek 42 – Tvorba vlastního díla 2 .....	74
Obrázek 43 – Experimentální malba brčkem .....	74
Obrázek 44 – Účastník tvořící ilustraci .....	76
Obrázek 45 – Ilustrace k pověsti 1 .....	76
Obrázek 46 – Ilustrace k pověsti 2 .....	76
Obrázek 47 – Ukázka města 1 .....	78
Obrázek 48 – Ukázka města 2 .....	78
Obrázek 49 – Instalace soch a autorských knih.....	79
Obrázek 50 – Graf č. 1.....	80
Obrázek 51 – Graf č. 2.....	81
Obrázek 52 – Graf č. 3.....	81
Obrázek 53 – Graf č. 4.....	82
Obrázek 54 – Graf č. 5.....	82
Obrázek 55 – Graf č. 6.....	83
Obrázek 56 – Graf č. 7.....	84
Obrázek 57 – Graf č. 8.....	84
Obrázek 58 – Graf č. 9.....	84
Obrázek 59 – Graf č. 10.....	85
Obrázek 60 – Graf č. 11.....	85
Obrázek 61 – Graf č. 12.....	86
Obrázek 62 – Graf č. 13.....	86
Obrázek 63 – Graf č. 14.....	87
Obrázek 64 – Graf č. 15.....	87
Obrázek 65 – Graf č. 16.....	88

Obrázek 66 – Graf č. 17.....	88
Obrázek 67 – Graf č. 18.....	89
Obrázek 68 – Graf č. 19.....	89
Obrázek 69 - Graf č. 1 .....	90
Obrázek 70 – Graf č. 2.....	90
Obrázek 71 – Graf č. 3.....	91
Obrázek 72 – Graf č. 4.....	91
Obrázek 73 – Graf č. 5.....	92
Obrázek 74 – Graf č. 6.....	92
Obrázek 75 – Graf č. 7.....	92
Obrázek 76 – Graf č. 8.....	93

### **Zdroje obrázků:**

Obrázky 1–49:

Vlastní fotografie autorky pořízené při realizaci programu v souladu s GDPR.

Obrázky 50–68:

KOŘÍNKOVÁ, Kristýna. Dotazník k diplomové práci. *Formuláře Google* [online]. 2021 [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: <https://forms.gle/RCMopGr9w46WJycr9>

Obrázky 69–76:

KOŘÍNKOVÁ, Kristýna. Reflexe programu. *Formuláře Google* [online]. 2021 [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: <https://forms.gle/hyioCNkTSxWAcKQ9>

**Přílohy**  
**Certifikát**



# Certifikát

pro

Za úspěšné absolvování uměleckého turnusu  
příměstského tábora



**prostor +**

V Kolíně dne 16. 7. 2021